

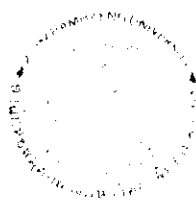

รายงานการวิจัย

บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
: กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม

รุ่งนภา อินภูวา
นันทวรรณ นวลักษณ์

ทุนวิจัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปีงบประมาณ ๒๕๕๙

Research Report

**The roles of public participation in the conservation of cultural tourism
: a case study of Nakhon Phanom Province**

Rungnapha Inphuwa

Nantawan Navalaksana

Ramkhamhaeng University Research Fund

Fiscal Year 2016

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิจัย	บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม
ชื่อผู้วิจัย	รุ่งนภา อินทวาท นันทวรรณ นวลลักษณ์
ปีทำการวิจัย	๒๕๕๙

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาาระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือ ประชาชน จังหวัดนครพนมในพื้นที่ ๕ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอธาตุพนม อำเภอเรณูนคร อำเภอ ท่าอุเทน และอำเภอนาหว้า โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน แยกเป็น กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน จำนวน ๒๙๖ คน ผู้ประกอบการ จำนวน ๗๙ คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำ ชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๒๕ คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บข้อมูลมีจำนวน ๓ ชุด ดังนี้ ชุดที่ ๑ แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลประชาชน ชุดที่ ๒ แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลผู้ประกอบการ ชุดที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับเก็บข้อมูลเจ้าหน้าที่ หน่วยงานภาครัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยทำการ วิเคราะห์ข้อมูลประชาชนและผู้ประกอบการด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลการ สัมภาษณ์โดยการสังเคราะห์และสรุปผล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปราบกผลการศึกษา ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยภาพรวมอยู่ระดับ “ปานกลาง” เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในระดับ “มาก” และบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการปฏิบัติ ด้านการทํานุบำรุงรักษา ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับ “ปานกลาง”

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการ พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยภาพรวมของผู้ประกอบการอยู่ระดับ “ปานกลาง” เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์และด้านการร่วมกันปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” สำหรับด้านการทำ

บำรุงรักษา ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับ “ปานกลาง”

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม แยกเป็นประเด็นๆ ดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการโดยภาพรวมคือการเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการจัดอบรมให้ความรู้กับชุมชนด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ มีส่วนร่วมการบริหารจัดการร้านค้าจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ของที่ระลึก สินค้า OTOP มีการบริหารจัดการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อยบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

๒. ด้านการวางแผน พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนโดยการร่วมประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงานการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวกับชุมชน วางแผนพัฒนาประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วางแผนการจัดระเบียบร้านค้าชุมชน มีส่วนร่วมวางแผนการจัดงานประจำปี เช่น ประเพณีไหลเรือไฟ งานนมัสการองค์พระธาตุพนม เป็นต้น

๓. ด้านการดำเนินงานและการปฏิบัติ พบว่า มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ เช่น มีการแต่งกายชุดพื้นเมืองเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ การละเล่นพื้นเมือง การฟ้อนรำ เล่นดนตรี

๔. ด้านการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข พบว่า มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยว มีการจัดหาจัดจ้างเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยว มีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาความสะอาดบริเวณหน้าวัด และจัดระเบียบร้านค้าต่างๆ ให้อยู่ในบริเวณเดียวกันอย่างเป็นระเบียบสวยงาม

๕. ด้านการคมนาคม มีส่วนร่วมในการแนะนำการคมนาคมที่สะดวกปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว มีการจัดมัคคุเทศก์ให้คำแนะนำเส้นทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการจัดรถรับส่ง รถรับจ้าง ไปยังสถานที่ท่องเที่ยว

๖. ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนของแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีร้านขายสินค้า OTOP มีการจัดแสดงสินค้า มีส่วนร่วมในการจัดระเบียบร้านค้า มีส่วนร่วมในการควบคุมราคาสินค้าเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อถือ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้ชาวบ้านผลิตสินค้าพื้นเมืองจัดจำหน่ายสร้างรายได้ในครัวเรือน

ABSTRACT

Research Title The roles of public participation in the conservation of cultural tourism
 : A case study of Nakhon Phanom Province

Researcher Rungnapha Inphuwa
 Nantawan Nawalak

Year 2016

The objective of the research was to study the public participation in the conservation of cultural tourism destinations of Nakhon Phanom Province. The purposive samples of this research were: 400 members of tourism destinations of Mueang Nakhon Phanom, That Phanom, Renu Nakhon, Tha Uthen and Na Wa districts; 79 entrepreneurs, 25 government officials including village chief, village management committee, heads of sub-district and members of sub-district administration organizations. The data were obtained from two questionnaires and in-depth interviews and analyzed by employing frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation. The findings are as follows:

The public participate in the conservation of cultural tourism destinations overall at the moderate level. When considered in each aspect, it was found that they participate in practice, maintenance, planning and decision of the conservation at moderate level. They participate in earning the benefit at high level.

The entrepreneurs participate in concerning the cultural tourism destinations overall at moderate level. When considered in each aspect, it was found that they participate in maintenance, planning and decision of the conservation of cultural tourism

destinations at moderate level. They participate in practice and earning the benefit at high level.

The government officials including village chief, village management committee, heads of sub-district and members of sub-district administration organizations participate in the conservation of cultural tourism destinations as the followings:

1. Management, the officials participate in meeting to plan and provide the workshop to public of the conservation of cultural tourism destinations, the management of local, souvenir, OTOP product shops, and security of tourist sites.

2. Planning, the officials participate in planning the conservation of tourism sites, public relation, organization of local shops and annual festivity.

3. Practice, the officials participate in wearing traditional dresses, participation of the local activities such as traditional plays, dances, and music.

4. Maintenance and improvement, the officials participate in providing budget to maintain tourist sites, hiring tourism staff and training them about tourism management.

5. Transportation, the officials advise tourists of transportation, guide tour routes and provide cars, buses and others to the tourists.

6. Promotion of local economic, the officials provide the OTOP product shops to displays local products, organize the shop regulations and control the price of local products

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยการวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้โดยการสนับสนุนและส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ซึ่งเป็นผู้ให้การเสนอแนะแนวทางวิธีดำเนินการวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ตรงตามวัตถุประสงค์และขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพาพร พิมพิสุทธิ ที่ปรึกษาโครงการวิจัยที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำการจัดทำแบบเสนอโครงการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้ประกอบการและประชาชนชาวจังหวัดนครพนมทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนตามวัตถุประสงค์การวิจัยในการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยภาคสนาม

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกบูชาแด่พระคุณบิดามารดาที่ช่วยวางรากฐานการดำเนินชีวิตและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา และขอกราบขอบพระคุณ ครู อาจารย์ และแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการที่มีส่วนช่วยวางรากฐานการศึกษาแก่ผู้วิจัยจนทำให้การทำงานวิชาการในครั้งนี้สำเร็จด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(๓)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(๕)
กิตติกรรมประกาศ.....	(๗)
สารบัญตาราง.....	(๙)
สารบัญภาพประกอบ.....	(๕๙)
บทที่	หน้า
๑ บทนำ.....	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๕
ขอบเขตของการวิจัย.....	๕
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	๕
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย.....	๖
๒ แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	๗
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท.....	๗
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	๙
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	๑๐
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๑๕
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๑๖
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	๑๘
องค์ประกอบของการท่องเที่ยว.....	๑๙
องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๒๒
ความสำคัญของการท่องเที่ยว.....	๒๔
ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๒๗
ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๒๙
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม.....	๓๒
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	๓๓
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	๓๗

บทที่	หน้า
ประวัติความเป็นมาจังหวัดนครพนม.....	๓๘
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔๙
๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๖๑
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๖๑
พื้นที่ดำเนินการวิจัย.....	๖๒
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	๖๒
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๖๒
วิธีการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	๖๓
ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๓
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๔
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๔
๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๕
ตอนที่ ๑ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปกลุ่มตัวอย่างประชาชนและ ผู้ประกอบการ.....	๖๕
ตอนที่ ๒ แสดงการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๖๘
ตอนที่ ๓ แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมี ส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๗๓
ตอนที่ ๔ แสดงผลการวิเคราะห์ประเด็นการสัมภาษณ์บทบาทการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำ ชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล.....	๗๙
๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๙๓
สรุปผลการวิจัย.....	๙๓
อภิปรายผลการวิจัย.....	๙๙
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย.....	๑๐๑
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	๑๐๒

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ก แบบสอบถามประชาชน.....	๑๐๓
ภาคผนวก ข แบบสอบถามผู้ประกอบการ.....	๑๐๗
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล.....	๑๑๑
ภาคผนวก ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม.....	๑๑๔
ภาคผนวก จ ภาพถ่ายการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล	๑๑๘
บรรณานุกรม.....	๑๒๑
ประวัตินักวิจัย.....	๑๒๓

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๖๒
๒ แสดงจำนวนและร้อยละสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน.....	๖๕
๓ แสดงจำนวนและร้อยละสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการ....	๖๗
๔ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรายด้าน.....	๖๘
๕ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการวางแผนในการ จัดการแหล่งท่องเที่ยว.....	๖๙
๖ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ.....	๗๐
๗ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ.....	๗๑
๘ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการ ทำนุบำรุงรักษา.....	๗๒
๙ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการ รับผลประโยชน์.....	๗๓
๑๐ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของ ผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรายด้าน.....	๗๓
๑๑ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของ ผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการวางแผน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว.....	๗๔
๑๒ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของ ผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ.....	๗๕

ตาราง		หน้า
๑๓	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของ ผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการร่วมกันปฏิบัติ	๗๖
๑๔	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของ ผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการทำนุบำรุงรักษา	๗๗
๑๕	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของ ผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมได้รับ ผลประโยชน์.....	๗๘
๑๖	แสดงผลการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงคุณภาพบทบาทการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ ภาครัฐ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล.....	๘๐

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ		หน้า
๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๖๐

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมด้านการบริการที่มีขนาดใหญ่ และเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้สูงสุดให้กับประเทศ นโยบายของรัฐบาลโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อนำอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตแบบยั่งยืนภายใต้แนวคิด สะดวก สะอาดและปลอดภัย โดยการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวฟื้นฟูพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวแนวศิลป วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนและธรรมชาติเข้าด้วยกัน เมื่อการท่องเที่ยวมีการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ในพื้นที่ก็พัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ การจ้างงาน สร้างอาชีพ การกระจายรายได้ และการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวด้วยวิถีทางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ถือเป็นแนวทางที่สำคัญยิ่ง ในการนำไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่อง มั่นคงและยั่งยืนของทรัพยากรท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในยุคโลกไร้พรมแดน นอกจากคำนึงถึงความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ยังคำนึงถึงการรักษาสีงแวดล้อม โดยใช้หลักการของแผนแม่บทของโลก (Agenda ๒๑) เป็นกรอบการจัดการ จึงจัดเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable tourism development) โดยแผนแม่บทโลกมีหลักการ ๔ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การดำเนินกิจการการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถรองรับของธรรมชาติ ชุมชนขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ประการที่สอง การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (เอกลักษณ์และอัตลักษณ์) ประการที่สาม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว และประการสุดท้าย การประสานความต้องการและกำหนดแผนงานทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, ๒๕๔๙: ออนไลน์) แนวคิดต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยรวมจะมีการปรับสภาพการจัดการ เพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป (Paradigm shift) จากสังคมบริโภคนิยมเข้าสู่ยุคสังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้นขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงครอบคลุมองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยวหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน

การท่องเที่ยวในประเทศไทย “คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ เพื่อให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาภายใต้บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน และการกำกับดูแลของคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ซึ่งจากการประเมินผล

การดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่ายังมีข้อจำกัดหลายประการที่ยังไม่ได้บรรลุผลตามเป้าหมาย ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันมอบหมายให้ทุกส่วนราชการ หาแนวทางปฏิบัติงานที่หน่วยงานรับผิดชอบให้บรรลุผลและสอดคล้องตามแผนปฏิรูปประเทศไทยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจึงได้ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐ ขึ้นโดยผ่านกระบวนการศึกษา วิเคราะห์ และประเมินผลการพัฒนา พร้อมทั้งจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสวงหาแนวทางการทำงานและการปรับปรุงกลไกการขับเคลื่อนแผนดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติอย่างบูรณาการโดยแท้จริง ทั้งนี้ เพื่อให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาล รวมทั้งเป็นการวางรากฐานการพัฒนาในระยะ ๓ ปี ซึ่งจะเป็นช่วงรอยต่อเพื่อปูพื้นฐานไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ต่อไป กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา คาดหวังว่ายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐ จะได้รับการผลักดันให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นกิจกรรมที่มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องได้รับการแก้ไขหรือพัฒนาเพื่อวางรากฐานการพัฒนาในระยะถัดไป พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกลไกการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาเพื่อให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ ตั้งแต่ระดับนโยบายซึ่งมีคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติเป็นแกนหลัก ระดับกลุ่มจังหวัดหรือกลุ่มพื้นที่ คือ คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยว และระดับจังหวัด คือ คณะกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดทั้งนี้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งภาคธุรกิจเอกชนเพื่อระดมทรัพยากรและร่วมบูรณาการขับเคลื่อนให้บังเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรม”(ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐)

จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแผนการท่องเที่ยวโดยการขับเคลื่อนแนวคิดนครพนมเมืองน่านอยู่การขับเคลื่อนแนวคิดนครพนมเมืองน่านอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด จะมุ่งเน้นเรื่องการท่องเที่ยว เนื่องจากมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและหลากหลาย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเช่น พระธาตุพนม พระธาตุประจำวันเกิดทั้ง ๗ วัน ประดิษฐานอยู่ โดยให้มีการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เพื่อสร้างความต้องการด้านการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่าง ประเทศไทย ลาว เวียดนาม) และเชื่อมโยงสู่จีนตอนใต้ และจีนตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดนครพนมได้ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำโขงมาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้จังหวัดนครพนมเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง เมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เมืองพักผ่อน จังหวัดนครพนมอดีตเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีโคตรบูรอันรุ่งเรือง และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จึงได้ใช้ชื่อว่า นคร ส่วนคำว่า พนม ก็มาจากพระธาตุพนม ปุชนียสถานที่อยู่คู่บ้านคู่เมืองมาช้านาน เดิมเมืองมรุกขนครตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงในบริเวณที่มีภูเขาสลับซับซ้อน จึงนำคำว่า พนม ซึ่งแปลว่าภูเขามาใช้ นครพนม จึงหมายความว่า เมืองแห่งภูเขา นอกจากนี้จังหวัดนครพนมยังมีจุดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมที่เก่าแก่อยู่มามาย ไม่ว่าจะเป็นวัดวาอาราม สถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา ผลิตภัณฑ์ แหล่งอารยธรรมทางประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามที่สืบทอดกันมาช้านานในปัจจุบันจังหวัดนครพนมมีการพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการท่องเที่ยว รวมถึงด้านอื่นๆ และที่เป็นจุดเด่นสามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ สามารถพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนให้ดีขึ้น รวมถึงการสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดนครพนมให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ด้านการท่องเที่ยว จะเห็นได้จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนมมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี และแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเป็นที่นิยมชมชอบมีการกล่าวถึง

เป็นอันดับต้นๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่ได้มาสัมผัสขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมเก่าแก่ที่มีความสวยงาม รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ประวัติความเป็นมาของสถานที่ต่างๆ เหล่านั้น อีกทั้งยังได้ความสนุกสนานเพลิดเพลินไปพร้อมๆ กัน ซึ่งในปัจจุบันจังหวัดนครพนมมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกระจายอยู่ทั่วไปตามพื้นที่ต่างๆ ภายในจังหวัด ซึ่งมีทั้งหมด ๑๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอท่าอุเทน อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก อำเภอนาหว้า อำเภอบ้านแพง อำเภอปลาปาก อำเภอโพนสวรรค์ อำเภอเรณูนคร อำเภอศรีสงคราม อำเภอนาทม และอำเภอวังยาง ในแต่ละอำเภอจะมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นอยู่มากมายกระจายกันอยู่ทั่วทุกพื้นที่ ดังเช่นพื้นที่ที่นักวิจัยสนใจศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อำเภอธาตุพนม ซึ่งนับแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบันมีสถานที่ที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้เห็นอยู่ทั่วไปในพื้นที่อำเภอ และสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมที่สุดในประวัติศาสตร์ คือองค์พระธาตุพนม ประดิษฐาน ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารในเขตอำเภอธาตุพนม ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๕๐ กิโลเมตร และในขณะนี้วัดพระธาตุพนมได้รับการยกฐานะเป็นอารามหลวงชั้นเอกขึ้นเป็น “วรมหาวิหาร” เป็นองค์พระธาตุที่มีความศักดิ์สิทธิ์ สวยงามเป็นที่เคารพสักการะ เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนทั่วทุกสารทิศไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวอีสาน รวมถึงพี่น้องฝั่งลาว ในหนึ่งปีจะมีประเพณีนมัสการองค์พระธาตุพนม คือวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๓ ของทุกปีซึ่งประชาชนจังหวัดนครพนมจะพร้อมใจกันจัดงานยิ่งใหญ่เพื่อเป็นการบูชาองค์พระธาตุพนม ซึ่งการจัดงานนมัสการบูชาองค์พระธาตุพนมแต่ละปีจะมีปรากฏการณ์อันมหัศจรรย์ซึ่งเป็นที่เลื่องลือ ศรัทธาต่อผู้คนที่ได้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง

อำเภอท่าอุเทนมีสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ คือพระธาตุท่าอุเทน ประดิษฐานอยู่เป็นพระธาตุอันศักดิ์สิทธิ์ รูปทรงคล้ายพระธาตุพนม มีความสูงจากพื้นดินถึงยอด ๓๓ วา พระธาตุท่าอุเทนนี้เป็นศิลปกรรมและปูชนียสถานอันสำคัญยิ่งองค์หนึ่ง ภายในองค์พระธาตุบรรจุพระธาตุของพระอรหันต์ นอกจากนี้อำเภอท่าอุเทนมีประวัติศาสตร์ดินแดนแห่งแม่น้ำสองสี ที่มีสีเขียวไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำโขงที่มีสีปูนที่บริเวณแม่น้ำไชยบุรี นับเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่น่าอัศจรรย์เป็นอย่างยิ่งควรแก่การอนุรักษ์ พัฒนา ปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่บ้านคูเมืองสืบไป

อำเภอเรณูนคร มีพระธาตุเรณูนคร ประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุเรณูนคร ตำบลเรณูนคร โดยจำลองมาจากองค์พระธาตุพนม ภายในเป็นโพรงบรรจุพระไตรปิฎก พระพุทธรูปทองคำ ภายในวัดพระธาตุเรณูนคร นอกจากมีองค์พระธาตุเรณูนครยังมีพระรูปพระองค์แสน มีพระพุทธรูปลักษณะสวยงาม นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเรณูนคร เมืองเรณูนครเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวลัวะซึ่งยังคงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่นไว้อย่างดี อาทิ เช่น ธรรมเนียมการต้อนรับ การบายศรีสู่ขวัญ การเลี้ยงอาหารแบบพาลัง การชวนดูตุ๊ก การฟ้อนรำลัวะ เมืองเรณูนคร ยังมีร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง และของที่ระลึกต่าง ๆ ไว้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะบริเวณ วัดพระธาตุเรณูนคร และตลาดอำเภอเรณูนคร

อำเภอนาหว้ามีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น เก่าแก่ สวยงาม ได้แก่ พระธาตุประสิทธิ์ ประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุประสิทธิ์ ตำบลนาหว้า เป็นที่บรรจุพระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้า ประชาชนในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงให้ความเคารพนับถือมาก และยังมีแหล่งท่องเที่ยวและสินค้าพื้นเมืองที่น่าสนใจอีกเป็นจำนวนมาก เช่น กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มผลิตเครื่องดนตรีไทย ดนตรีพื้นเมือง เป็นต้น

อำเภอสุดท้ายที่จะทำการศึกษา คืออำเภอเมืองนครพนมมีแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่และทรงคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์เป็นอย่างยิ่ง ได้แก่ พระธาตุนคร พระธาตุนครมีลักษณะสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีรูปแบบตามพระธาตุนมอมงค์เดิมภายในบรรจุพระอรหันต์สารีริกธาตุ พร้อมกับองค์พระพุทธรูปทองคำและของมีค่าต่างๆ จากประชาชนผู้มีจิตศรัทธาถวายบรรจุเอาไว้ในองค์พระธาตุ และเป็นพระธาตุประจำวันเกิดของผู้เกิดวันเสาร์ เชื่อกันว่า ผู้มานมัสการจะได้รับอานิสงส์เสริมบุญบารมี และมีอำนาจวาสนาเป็นเจ้าคนนายคนนอกจากนี้ยังมีประเพณีไหลเรือไฟ จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือนสิบเอ็ดของทุกปี จังหวัดนครพนมจะมีการจัดงานประเพณีไหลเรือไฟ ซึ่งการไหลเรือไฟถือเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่พุทธศาสนิกชนชาวอีสาน ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา แต่ครั้งโบราณ ประเพณีไหลเรือไฟบางที่เรียกว่า ล่องเรือไฟ ลอยเรือไฟหรือปล่อยเรือไฟ ซึ่งเป็นลักษณะที่เรือไฟเคลื่อนที่ไปเรื่อยๆ ประเพณีไหลเรือไฟ จะมีขึ้นในเทศกาลออกพรรษา ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ตามพุทธประวัติกล่าวไว้ว่า ในครั้งนี้พญานาค ได้ทูลอาราธนาพระพุทธองค์ไปแสดงธรรม ในพิภพของนาค เมื่อเสด็จกลับพญานาคทูลขอให้พระองค์ประทับรอยพระบาทไว้ ณ ริมฝั่ง แม่น้ำ ด้วยเหตุนี้การไหลเรือไฟจึงถือว่า เป็นการบูชารอยพระพุทธรูป

จากสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมที่ชัดเจนควรแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่และเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของชนรุ่นหลังต่อไป จึงต้องมีการทำนุบำรุง รักษา และอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้คงอยู่ตลอดไป ซึ่งการที่จะบำรุง รักษา พัฒนาปรับปรุง และอนุรักษ์ สถานที่ดังกล่าวให้คงทนถาวรนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้า ประชาชนทั่วไปหรือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวก็ตาม เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น เพื่อจะได้เป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ถาวรสืบไป ดังนั้นสิ่งสำคัญที่จะทำนุบำรุงรักษานุรักษ์ พื้นฟู แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจกันของประชาชนทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการร้านค้า และประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าของถิ่นที่มีความรักหวงแหน ทรัพยากรอันมีค่าของตนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี จากที่กล่าวมานั้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ บำรุง รักษา แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ รวมถึงประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ของจังหวัดนครพนมให้คงอยู่ต่อไป

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครพนม โดยคาดว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น และเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนา ปรับปรุง และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่เก่าแก่ สวยงามและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครพนม
๒. เพื่อศึกษาระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนจังหวัดนครพนมในพื้นที่ ๕ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอธาตุพนม อำเภอเรณูนคร อำเภอกำแพงแสนและอำเภอนาหว้า จำนวนทั้งสิ้น ๓๒๔,๐๑๔ คน (รายงานสถิติจำนวนประชากรจังหวัดนครพนม: ๒๕๕๗)

๒. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แยกเป็น ประชาชนทั่วไป จำนวน ๒๙๖ คน ผู้ประกอบการ ๗๙ คน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๒๕ คน

๓. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง อาชีพ รายได้ พื้นที่การศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี พื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุดและนานที่สุด

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์เป็นหลัก เป็นการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในพื้นที่ การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก การจ้างงาน การส่งเสริมการบริการอื่นๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง พื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น

เป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณีประกอบด้วย ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้นและแกะสลัก ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ ภาษาและวรรณกรรม วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร ประเพณี วัฒนธรรม พื้นบ้าน เทศกาลต่างๆ และ ลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ประกอบการร้านค้า เจ้าของธุรกิจโรงแรม ที่พักอาศัย รวมถึงประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชาชน จังหวัดนครพนม
๒. ทำให้ทราบถึงความพร้อมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม
๓. เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีศักยภาพต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจข้อมูลจากประชาชน ผู้ประกอบการ และใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่ที่ดำเนินการศึกษาวิจัย และนักวิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร ตำรา รวมถึงคู่มือต่างๆ โดยมีสาระดังต่อไปนี้

๑. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
๒. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
๓. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
๔. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
๕. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
๖. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
๗. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว
๘. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
๙. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
๑๐. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม
๑๑. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
๑๒. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
๑๓. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครพนม
๑๔. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

โคเฮน (Cohen, ๑๙๗๙, pp. ๓๕-๓๖) ได้ให้ความหมายของคำว่า "บทบาท" ไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่น สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งนั้นจะต้องปฏิบัติและ ยังให้คำอธิบายเรื่อง ความหมายซึ่งสรุปได้ว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด (prescribed role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางบุคคลจะไม่ได้ ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่น แต่เรา ก็ยังคงยอมรับว่าบุคคลจะต้องปฏิบัติไปตามบทบาทที่ สังคมกำหนดให้ และส่วนบทบาท ที่ปฏิบัติจริง (enacted role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติ ออกมาจริงตาม ตำแหน่งของเขา ส่วนความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น อาจมีสาเหตุมาจาก

๑. บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ
 ๒. บุคคลไม่เห็นด้วย หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
 ๓. บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- บลูม และเซลนิค (Broom & Selnick, ๑๙๗๗, pp. ๓๔-๓๕) ได้อธิบายถึงคำว่า "บทบาท"

ไว้ดังนี้

๑. บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทในอุดมคติ (socially prescribed or ideal role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง

๒. บทบาทที่ควรกระทำ (perceived role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่า ควรจะ กระทำหน้าที่ของตำแหน่ง โดยอาจจะไม่ตรงกับบทบาทในอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

๓. บทบาทที่กระทำจริง (performed role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำไปจริง ตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดัน และโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ลิตตัน (Linton อ้างถึงใน สุภา สกุลเงิน, ๒๕๔๕, หน้า ๑๐) เป็นนักมานุษยวิทยาคนแรกที่ให้แนวคิดในเรื่องฐานะตำแหน่ง (status) และบทบาท (role) ของฐานะตำแหน่ง นั้น Linton กล่าวว่าสังคมตั้งอยู่บนรากฐานของการปฏิบัติตอบโต้ของคนในสังคมนั้น (reciprocal behavior) ถ้าหากคนไม่มีการกระทำตอบโต้ แนวคิดในเรื่องฐานะตำแหน่ง และบทบาทจะไม่เกิดขึ้น Linton เห็นว่าฐานะตำแหน่งเป็นนามธรรมหมายถึง ตำแหน่ง ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในรูปแบบหนึ่ง (a particular pattern) ซึ่งจะเป็นเครื่องที่กำหนดบทบาทของ ตำแหน่งนั้น ๆ ได้ว่าจะมีการทำหน้าที่อย่างไร เพราะฉะนั้น ตำแหน่งจึงเป็นสิ่งที่คู่กับบทบาท นอกจากนั้น Linton ยังได้จำแนกชนิดของฐานะตำแหน่งออกเป็น ๒ ชนิด

๑. ฐานะตำแหน่งที่ได้มาโดยกำเนิด (ascribed status)
๒. ฐานะตำแหน่งที่ได้มาโดยการกระทำ (achieved status)

ลิตตัน (Linton อ้างถึงใน สุภา สกุลเงิน, ๒๕๔๕, หน้า ๑๔-๑๕) ได้ให้แนวคิดทฤษฎี บทบาทไว้ว่าการที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้ได้ดีหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังต่อไปนี้คือ

๑. ลักษณะเฉพาะของสังคมหรือชุมชน
๒. วัฒนธรรม ประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง
๓. บุคลิกภาพและความจำเป็นของบทบาท

องค์ประกอบที่กล่าวมานี้จะทำให้บุคคลแสดงถึงบทบาทตามนิสัยที่หน้าที่และ ตามสถานภาพของตน

อัลพอร์ท (Allport, ๑๙๗๓, pp. ๑๘๑-๑๘๔) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๑. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (role expectation) คือ บทบาทที่สังคมคาดหวังให้ บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยกลุ่มสังคมและโดยสถานภาพที่บุคคลนั้น ๆ ครองอยู่

๒. การรับรู้บทบาท (role conception) คือ การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเอง ว่าควรจะมีบทบาทอย่างไร และสามารถจะมองเห็นบทบาทของตนเองได้ ตามการรับรู้ที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพ ความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยการรับรู้ในบทบาทและ ความต้องการของบุคคล ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

๓. การยอมรับบทบาทของบุคคล (role acceptance) จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีความ สอดคล้อง ของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และบทบาทที่ตนรับอยู่ การยอมรับ บทบาทเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับความเข้าใจในบทบาท และการสื่อสารระหว่างสังคมและ บุคคลนั้น ทั้งนี้ก็เพราะว่าบุคคลอาจไม่ได้ยินดี ยอมรับบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับ การคัดเลือกจากสังคมให้รับตำแหน่ง และมีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติ ตาม เพราะถ้าหาก บทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์โดยเฉพะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้ง กับความต้องการ (role conflict) หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่ก็พยายาม หลีกเลียงบทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

๔. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (role performance) เป็นบทบาทที่ เจ้าของ สถานภาพแสดงจริง (actual role) ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคม คาดหวัง หรือเป็นการ แสดงบทบาทตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลใดจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ เพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับ บทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้นอยู่ เนื่องจากความ สอดคล้องกับบทบาท ตามความคาดหวังของสังคม และการรับรู้บทบาทของตนเอง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การปรับปรุงแก้ไขและการพัฒนาสิ่งต่างๆ ที่สำเร็จเกิดขึ้นได้ในทุกยุคสมัย เกิดขึ้นจากการเข้ามามี ส่วนร่วมของประชาชน โดยได้มีการนำแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามา เกี่ยวข้องเพื่อบ่งชี้ให้เห็นว่าประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความหมายของการ มีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม

United Nations (UN, ๑๙๘๑ อ้างถึงในพิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ, ๒๕๕๔) ได้ให้ความหมายของการ มีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นกระบวนการในการพัฒนาว่า คือการที่ประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตนและจัดอันดับ ความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นเป็นไปโดยการเน้นที่ให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท

เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี (๒๕๓๖) กล่าวว่าในการพัฒนาชุมชน หมายถึง การร่วมคิดแก้ไขปัญหา การดำเนินงานและกิจกรรมในชุมชน ร่วมวางแผน วางโครงการ ร่วมปฏิบัติงานในรูปของการเสียสละ แรงงาน การบริจาคเงิน วัสดุ สิ่งของ และร่วมติดตามผลงานบำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน ทั้งนี้ การแสดงออกในการมีส่วนร่วมอาจเป็นการแสดงออกของบุคคลโดยตรง หรือโดยผ่านตัวแทนองค์กร ประชาชนในชุมชนนั้นๆ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (๒๕๓๗) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ ควบคุมการใช้ การกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะของ สมาชิกของสังคม ซึ่งในการมีส่วนร่วมนั้นประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการ ตัดสินใจในการกำหนดวิถีชีวิตของตนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

Payakapan (๑๙๘๐ อ้างถึงในวิวรรณ ชันธโกศัย, ๒๕๔๔) ได้สรุปแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของหลักการพัฒนาชุมชนซึ่งนำประชาชนให้บังเกิดการพึ่งตนเอง และเกิดความเชื่อมั่นในการดำเนินงานโครงการพัฒนาต่างๆในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (๒๕๒๗) ได้เสนอความหมายและหลักการสำคัญของเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการต่างๆที่ประชาชนทั้งในส่วนบุคคลและกลุ่มคนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน โดยเริ่มตั้งแต่การร่วมคิดแก้ไขปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผล เพื่อให้บรรลุผลเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

รูปแบบ ลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

Fornaroff (๑๙๘๐) กล่าวว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ตลอดจนการติดตามการประเมินผล
๒. การดำเนินงาน
๓. การใช้บริการจากโครงการ
๔. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงรับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค

สุชาติ จักรพิสุทธ์ (๒๕๔๗) การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมกันปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

๒. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (๒๕๔๑) กล่าวว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในอีกมุมมองหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถ้าหากไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่ง และได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือการริเริ่มตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ

๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ(Implementation)ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโดยการให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือ รวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและติดตามตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป รูปแบบในการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นมาก ซึ่งจะบ่งบอกถึงลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนตามรูปแบบต่างๆ ที่แตกต่างกัน

อินทรา มณีคุณ (๒๕๔๐) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ ด้าน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การตัดสินใจเป็นศูนย์กลางของการเกิดความคิดที่หลากหลาย มีการกำหนดทางเลือก การประเมินทางเลือกและการตัดสินใจเลือกทางเลือก เปรียบได้กับการวางแผนเพื่อนำทางที่เลือกมาสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งการตัดสินใจออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ

๑.๑ การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น (Initial Decisions) โดยเริ่มจากการค้นหาความต้องการจากคนในท้องถิ่นและวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมหรือวินิจฉัยโครงการที่สำคัญ เช่น การตัดสินใจว่าควรจะเริ่มโครงการต่อไปหรือไม่ เริ่มที่ใด จะได้รับเงินและแรงงานจากที่ใด วิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมและสนับสนุนอย่างไร การมีส่วนร่วมในช่วงนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุดในการที่จะเลือกรับเอาโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคนและมีความเป็นรูปธรรมมาใช้ โดยผ่านกระบวนการตัดสินใจ การเข้าไปมีส่วนร่วมยิ่งเร็วเท่าไรก็จะได้ข้อมูลทางเลือกที่มากขึ้นโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จได้มากและสามารถป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

๑.๒ การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ (Ongoing Decisions) คนในท้องถิ่นที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น อาจจะถูกชักจูงให้เข้ามามีส่วนร่วมภายหลังจากที่นำโครงการเข้ามาแล้ว การมีส่วนร่วมในขั้นนี้อาจมีผลต่อความสำเร็จของโครงการมากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วงเริ่มต้น ซึ่งโครงการจะต้องค้นหาความต้องการของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในภายหลังนี้

๑.๓ การตัดสินใจในช่วงปฏิบัติงาน (Operational Decisions) เป็นความเกี่ยวข้องในองค์กรเมื่อโครงการเข้ามาหรือมีการเชื่อมโยงโครงการเข้ามาสู่คนในท้องถิ่น โดยมีการร่วมขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์สำหรับทำกิจกรรมในโครงการกำหนดกรอบที่จะให้สมาชิกยึดถือ มีการประชุม คัดเลือกผู้นำที่จะเข้าไปมีอิทธิพลในองค์กร

๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ คนในท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการปฏิบัติได้ ๓ วิธี คือ

๒.๑ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร (Resource Contribution) ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ การสละแรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการให้ข่าวสาร ทั้งหมดนี้เป็น

แหล่งทรัพยากรหลักที่สำคัญซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่น นำมาใช้ในการพัฒนาโครงการส่งเสริมโดยใช้แรงงานท้องถิ่นที่สิ่งที่ดี การบริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และอื่นๆ

๒.๒ การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน (Project Administration and Coordination) คนในท้องถิ่นสามารถรวมตัวกันในการปฏิบัติงานโดยการเป็นลูกจ้างหรือสมาชิกทีมที่ปรึกษาหรือเป็นผู้บริหารโครงการ เป็นสมาชิกอาสาหรือทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมของโครงการโดยมีการฝึกอบรมให้ความรู้เทคนิคการปฏิบัติงานในโครงการ วิธีนี้นอกจากจะเพิ่มความไว้วางใจให้กับคนในท้องถิ่นแล้วยังช่วยให้เขาเกิดความตระหนักถึงปัญหาของตนเสียอีกด้วย

๒.๓ การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือ (Enlistment) การขอความร่วมมือไม่จำเป็นต้องมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่มักจะพิจารณาถึงผลเสียที่ตามมาภายหลังจากที่นำโครงการเข้ามาและผลที่เกิดขึ้นกับคนในท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการ

๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานและมีผลทางเศรษฐกิจซึ่งไม่ควรมองข้ามซึ่งได้เป็น ๓ ชนิดคือ

๓.๑ ผลประโยชน์ด้านวัตถุ (Material Benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล ทำให้เพิ่มการบริโภค เพิ่มรายได้และมีรายได้และมีทรัพย์สินมากขึ้นซึ่งควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าใครคือผู้มีส่วนร่วมและดำเนินการให้เกิดขึ้น

๓.๒ ผลประโยชน์ด้านสังคม (Social Benefits) เป็นความต้องการขั้นตอนด้านสาธารณะ ได้แก่ การได้รับการบริการหรือความพึงพอใจจากสาธารณูปโภคทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นจำเป็นต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ทั้งในเรื่องปริมาณ การแบ่งผลประโยชน์คุณภาพของบริการและความพึงพอใจ

๓.๓ ผลประโยชน์ด้านบุคคล (Personal Benefits) เป็นผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการ คือความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) และความรู้สึกว่าตนเองมีประสิทธิภาพ (Sense of Efficacy)

๔ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อาจทำได้ ๒ รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม ในการประเมินผลนั้นควรจะประเมินว่าใครบ้างที่มีส่วนร่วมและก่อให้เกิดความต่อเนื่องได้อย่างไร มีข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดความสำเร็จได้อย่างไร โดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบงบประมาณประจำปี ส่วนคนในท้องถิ่นอาจมีส่วนร่วมได้โดยผ่านกิจกรรมทางการเมือง จากการคัดเลือกตัวแทนเข้าไปในรัฐสภาแล้วเรียกร้องหรือให้ข้อเสนอแนะผ่านช่องทางนี้ โดยแสดงถึงการได้รับหรือไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการก็แสดงความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในโครงการ ในการประเมินผลนั้นมีบ่อยครั้งที่มีการใช้สื่อ เช่น การส่งจดหมายถึงบรรณาธิการ เพื่อแสดงความคิดเห็นว่า พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ การให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง ซึ่งวิธีนี้มีผู้นิยมใช้และได้รับความสนใจมากขึ้น เนื่องจากเป็นรูปธรรมของการมีส่วนร่วมในการประเมินผลที่ดีกว่าการไม่มีส่วนร่วมเลย

เจเลียว บุรีภักดี และคณะ (๒๕๔๕) กล่าวว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วม มีดังนี้ การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่าหรือมีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่า เป็นต้น การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายว่าต้องการอะไรโดยที่รัฐไม่รู้จักความต้องการของชาวบ้าน

ดังนั้นการมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการ ตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหาและความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (๒๕๒๖) และไพรัตน์ เดชะรินทร์ (๒๕๒๗) เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ ๘ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความต้องการของชุมชน
๒. ร่วมคิดหาสร้างแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
๓. ร่วมวางนโยบายหรือวางแผนงานหรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
๔. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีการจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
๕. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
๖. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
๗. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
๘. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้กับเอกชน และรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การประชุมมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว (อ้างถึงใน คมลักษณ์ สงทิพย์, ๒๕๕๗) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความหมายในลักษณะเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism, Conservation Tourism, Community Tourism และ Eco-Tourism) โดยมีปรัชญารากฐานอยู่ที่การเพิ่มรายได้ในการท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้น ความหมายของการท่องเที่ยวจึงสามารถมองได้ ๒ ด้าน คือ

๑. แนวคิดแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน หมายถึงการท่องเที่ยวที่แม้จะมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และประสานผลประโยชน์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับทรัพยากรและชุมชนที่อาศัยอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยว แต่ขณะเดียวกันจะต้องคำนึงถึงผลสำคัญที่ควรจะได้จากการท่องเที่ยวคือ ประสพการณ์ในทางที่เป็นคุณค่าต่อนักท่องเที่ยวทุกๆ และสิ่งแวดล้อมไม่เสื่อมโทรมลง ซึ่งแนวคิดนี้มักเป็นการท่องเที่ยวที่มีความต่อเนื่อง ที่คงความสมดุลระหว่างรายได้ของชุมชนท้องถิ่น และประสพการณ์อันดีที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ รูปแบบการท่องเที่ยวแบบนี้ เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (History Tourism) หรือการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นต้น

๒. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงคุณค่าทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ

ไม่ทำลายระบบนิเวศวิทยา การท่องเที่ยวแบบนี้จึงมักเป็นการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ และสร้างสรรค์ และไม่ทำลายแต่ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และให้ชุมชนได้ประโยชน์ในขณะที่นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ธรรมชาติ และเห็นคุณค่าทางการรักษาธรรมชาติไว้เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม โดยเฉพาะชุมชนที่มีความพร้อม ทั้งนี้เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นทั้งในแง่ของเม็ดเงินเครื่องมือในการพัฒนารวมทั้งความภาคภูมิใจของคนในชุมชนเอง

เสวี เวชบุษกร (๒๕๓๘) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมซึ่งหมายถึง วัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย

จากความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ข้างต้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนรูปแบบหนึ่งที่คำนึงถึงคุณค่าและความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น วัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยส่วนมากจะมีการบริหารจัดการและการพัฒนาให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และให้ชุมชนได้รับประโยชน์ เกิดความภาคภูมิใจของคนในชุมชนเอง

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หลักการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีหลักการที่สำคัญคือ (Environnet, ม.ป.ป.)

๑. จะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด ไม่ถูกทำลายไป
๒. กระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้พยายามดูแลรักษา และปกป้องทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้น โดยไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นผลเสียต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว เพียงเพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตน
๓. ให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเดินทางเข้าไปเยือนและให้ความร่วมมือแก่ชุมชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันเป็นมรดกตกทอดของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ให้คงสภาพที่ดีต่อไป นานๆ

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส และดร.รชนี เอมพันธ์ (๒๕๓๘) ได้กล่าวถึงแนวคิดที่เป็นพื้นฐานหรือหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยสรุปได้ดังนี้

๑. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและทรงคุณค่าในพื้นที่นั้น
๒. เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีการจัดการอย่างยั่งยืนไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมค่อนข้างต่ำ และช่วยส่งเสริมการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนตลอดไป
๓. เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ และการให้การศึกษากับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความประทับใจและประสบการณ์ที่มีคุณค่าซึ่งจะสร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ถูกต้องทางด้านการอนุรักษ์ทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง
๔. เป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การกระจายรายได้ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศโดย

คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นมากกว่าการท่องเที่ยวที่เคยส่งเสริมกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งมักจะเป็นการท่องเที่ยวแบบหมู่คณะใหญ่ๆ ที่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่มักจะตกอยู่กับผู้ประกอบการหรือบริษัทนำเที่ยวเท่านั้น

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วาเลน สมิท (Valene Smith) (อ้างถึงใน ศิริ ยามสุโพธิ์, ๒๕๓๘ : ๖๕-๖๖) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ไว้ดังนี้

การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) คือ การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสและเข้าร่วมการใช้วิถีชีวิต แบบดั้งเดิมเก่าๆ ของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน

การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) คือ การท่องเที่ยวเพื่อการสังเกต การแสดงออกทางวัฒนธรรม และแบบแผนการใช้ชีวิตประจำวันของชนต่างสังคม ต่างเผ่าพันธุ์ รวมทั้งการเดินทางไปเยี่ยมเยือนบ้านเกิดเมืองนอน

การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมพิพิธภัณฑ์สถานโบราณวัตถุ โบราณสถาน ที่เน้นความรุ่งเรืองในอดีต

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (๒๕๔๐) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ไว้ว่าเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยว ที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆ ในโลกที่มี ความเกี่ยวโยงพันพัว ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ Suger (n.d. : unpagged) ชี้ให้เห็นว่าส่วนประกอบทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวในเชิงของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์งานหัตถกรรม กิจกรรมทางประเพณี ภาษา อาหาร ศิลปะ ดนตรี ศาสนา สถาปัตยกรรมการศึกษา ลักษณะการแต่งกาย เทคโนโลยีของชุมชนท้องถิ่น และกิจกรรมยามว่าง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ประกอบการเรียนรู้ การสัมผัสการชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงาม ทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคมไม่ว่าจะเป็นในด้านของศิลปะสถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราว และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจที่สำคัญ กระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น

การสัมผัสโดยตรงระหว่างนักท่องเที่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีระดับที่แตกต่างกัน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (๒๕๔๘) กล่าวว่า แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็เหมือนแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชนในการตระหนักถึงการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องหลัก ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลกให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพไว้

๒. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการที่มีมากขึ้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่

๓. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นหลักประกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

จากกระแสดังกล่าวก่อให้เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ขึ้น เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม

องค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม The European Center for Traditional and Regional Cultures หรือ ECTARC (Richards, ๑๙๙๕) ได้กล่าวไว้ถึงองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ๘ ประการ ได้แก่

- ๑) โบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานต่างๆ
- ๒) สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมถึงซากปรักหักพังของสิ่งปลูกสร้างในอดีต
- ๓) ศิลปหัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณี และเทศกาลต่างๆ
- ๔) ความน่าสนใจในเรื่องของดนตรี ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของดนตรีคลาสสิก ดนตรีพื้นบ้าน หรือดนตรีร่วมสมัย
- ๕) การแสดง ละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ
- ๖) ภาษา และวรรณกรรม
- ๗) ประเพณี และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
- ๘) วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (๒๕๓๗ : ๒๑-๒๗) ได้กล่าวถึงพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ว่าการพัฒนาจะสำเร็จได้จะต้องพัฒนาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ๓ ประการ คือ

๑. สิ่งดึงดูดใจจากการท่องเที่ยว (Attractions) ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ อาจจะเป็นสิ่งดึงดูดใจเกี่ยวกับสถานที่ (Site) หรือสิ่งดึงดูดใจจากเหตุการณ์ (Events)

๒. ความสำราญจากแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑ ปัจจัยพื้นฐาน อันได้แก่ การคมนาคม ยานพาหนะ ลานจอดรถ น้ำ ไฟฟ้า ระบบกำจัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ ระบบการสื่อสาร (โทรศัพท์ โทรทัศน์ ฯลฯ)

๒.๒ สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก สถานเริงรมย์ บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว เป็นต้น

๓. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) คือ วิธีการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว มีความหมายครอบคลุมเรื่องของ ยานพาหนะ ระยะทาง ระยะเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งความสามารถในการเข้าถึงนี้ มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึง ๒ ประการคือ

๓.๑ องค์ประกอบเชิงปริมาณ หมายถึง ความเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ความจุ และความถี่ ของยานพาหนะ

๓.๒ องค์ประกอบเชิงคุณภาพ หมายถึง ความสะดวกสบายในการเดินทาง ความประหยัด และความปลอดภัย

สุดาพร วรพล (๒๕๔๐ : ๓-๖) ได้ให้ข้อคิดในการพัฒนาจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

๑. ผู้มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่น ควรรวมตัวกันสร้าง ข่ายงานในการพัฒนาร่วมกัน สังคมทุกระดับควรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว
๒. ต้องทำความเข้าใจว่าชุมชนเป็นใคร และต้องทำให้ชุมชนเข้าใจถึงผลที่จะได้รับทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อที่จะได้หันมาให้ความร่วมมือในการจัดการร่วมกัน
๓. นักท่องเที่ยวควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ตนจะไปเยือนก่อนเพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่จะได้รับเมื่อเดินทางไปถึงสถานที่นั้น
๔. การพัฒนาชุมชนด้านจิตสำนึก ให้ความรู้ เตรียมทักษะในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
๕. สิ่งที่จะนำไปปฏิบัติต่อการท่องเที่ยวในแหล่งมรดกวัฒนธรรมจะต้องผ่านการยอมรับจากชุมชนท้องถิ่นก่อน

ศิริ ฮามสุโพรี่ (๒๕๓๙ : ๓๘๓-๓๘๖) กล่าวถึงการจัดสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในแง่ของการอนุรักษ์ไว้ ๑๐ ประการ คือ

๑. การออกกฎหมายเวนคืนที่ดินในสถานที่ท่องเที่ยว เพราะถ้าสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในความครอบครองของเอกชน ซึ่งดูแล ปรับปรุง โดยเจ้าของที่ดินเอง อาจจะทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเกิดความเสียหาย หรือหมดคุณค่า หรืออาจมีการเกิดค่าบริการที่ไม่เป็นธรรมกับนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสถานที่ท่องเที่ยวนั้นน้อย
๒. สร้างสถานที่ท่องเที่ยวไว้ในย่านชุมชน หรือไม่ไกลจากย่านชุมชน
๓. จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้เพียงพอ
๔. จัดให้ระบบการรักษาความสะอาด เพราะความสะอาดคือหัวใจสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
๕. จัดให้มีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ให้มีปริมาณเพียงพอ ราคาเหมาะสม การจัดร้านเป็นส่วน สดส่วน มีระเบียบ
๖. สร้างร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง เพื่อเป็นการรวบรวมสินค้าที่เป็นสัญลักษณ์ หรือผลิตผลของท้องถิ่นที่กระจัดกระจาย มารวมกันไว้ในที่เดียวกัน เพื่ออำนวยความสะดวกในการซื้อของ นักท่องเที่ยว ซึ่งมีเวลาค่อนข้างจำกัด
๗. สร้างสถานที่พักแรม ซึ่งควรจะอยู่ในรูปของบ้านพักประเภทเกสต์เฮาส์ (Guest House) แทน การสร้างอาคารสูงหลายชั้น เพราะจะบดบังทัศนียภาพที่สวยงาม
๘. การทำป้ายโฆษณาตามสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อชี้แจงข้อปฏิบัติเมื่อเข้าไปในสถานที่ท่องเที่ยว

๙. การเก็บรักษาค่าบริการ ซึ่งไม่ควรจะแพงมากนัก

๑๐. การรักษาความปลอดภัย สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางแห่งจะอยู่ห่างไกลชุมชน หรือมีบริเวณที่กว้างขวาง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องคำนึง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวนับว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่อดีต มนุษย์เรียนรู้ที่จะเดินทางเพื่อแสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเองอยู่เสมอ มีผู้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

แมคอินทอชและโกลด์เนอร์ (McIntosh; & Goeldner: ๑๙๘๖) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการนันทนาการรูปแบบหนึ่ง โดยเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

สุรเชษฐ์ เชษฐมาส (๒๕๔๑: ๒) กล่าวถึงการท่องเที่ยวว่าเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัย ภูมิสำเนา ไปยังสถานที่อยู่ห่างไกล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน หรือหาประสบการณ์แปลกใหม่ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวันในภูมิสำเนาของตนเอง ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบต่างๆ ของสถานที่ที่เดินทางผ่าน หรือสถานที่ท่องเที่ยวที่เข้าไป และจะต้องทำการพักค้างแรมในสถานที่นั้นๆ

ฉลอมศรี พิมลสมพงษ์ (๒๕๔๒: ๔) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติ ไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

ปรีชา แดงโรจน์ (๒๕๔๔: ๒๙) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่าเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำและเป็นการเดินทางที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกลและการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่รวมทั้งยังมีการให้คำจำกัดความเพิ่มไว้อีกด้วยว่า จุดมุ่งหมายของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวต้องมีใช้เพื่อการประกอบอาชีพและไม่อยู่ประจำ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (๒๕๕๙: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวตามความหมายขององค์การสหประชาชาติในคราวประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ว่าด้วยการท่องเที่ยวหมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. ต้องมีการเดินทาง (Travel) หมายถึง การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่งโดยใช้ยานพาหนะนำไปเป็นระยะใกล้หรือไกลก็ได้

๒. ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน (Destination) หมายถึง มีสถานที่ที่เลือกเดินทางไปเยือนและใช้เวลาหนึ่งอยู่ ณ ที่นั้นมักมีสถานที่ที่มีความสวยงามทางทัศนียภาพมากหรือเป็นสถานที่ที่มีรากฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่หรือเป็นสถานที่ที่มีวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมที่น่าสนใจ ซึ่ง ณ ที่นั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการท่องเที่ยวที่เพียงพอสำหรับสนองความต้องการและความพอใจของผู้มาเยือน

๓. ต้องมีจุดหมายของการเดินทาง (Purpose) หมายถึง มีจุดประสงค์ในการเดินทางไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือไปอยู่ประจำ แต่มีความมุ่งหมายในการเดินทางอย่างอื่นโดยผู้เดินทางอาจมีจุดหมายในการเดินทางมากกว่า ๑ อย่างก็ได้

จีและโชว (Gee & Choy, ๑๙๘๙) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความเพลิดเพลินสนุกสนาน โดยที่นักเดินทางนั้นคือนักท่องเที่ยวนั่นเอง

สรุปได้ว่า แนวคิดต่างๆและความหมายของการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวมาซึ่งการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และประชาชนของประเทศ รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของสถานที่ที่น่าสนใจและกิจกรรมที่มนุษย์กระทำเพื่อไปสัมผัสสภาพที่แตกต่างจากที่เป็นอยู่โดยอาจพักผ่อนหรือไม่พักผ่อน ณ ที่นั่นก็ได้ เพื่อผ่อนคลาย พักผ่อนหย่อนใจ ศึกษาประชุมสัมมนา ประกอบธุรกิจ ชมนิทรรศการ เยี่ยมเยือนเพื่อนหรือญาติมิตร และสร้างความรื่นรมย์ให้กับชีวิต และสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้ร่วมเดินทางและเพื่อนมนุษย์อีกด้วย

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวจัดเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดที่มีองค์ประกอบเป็นอุตสาหกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมจำนวนมาก

พยอม ธรรมบุตร (เอกสารประกอบการสอนสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๙) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็น ๕ ประเภทดังนี้

๑. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุด เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มี ความโดดเด่น เช่น ดอยอินทนนท์ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพของเทือกเขาหิมาลัย หรือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทพนมรุ้ง ซึ่งแสดงถึงความรุ่งเรือง ของอาณาจักรขอม ตลอดจนการท่องเที่ยวชนบท เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถานยุคเก่าแก่มาก่อนประวัติศาสตร์ เช่น วัฒนธรรมบ้านเชียง เป็นต้น

๒. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐาน ที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ได้อย่างสะดวกรวดเร็วและปลอดภัย

๓. ที่พักแรมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการต้อนรับ (Accommodation) ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท Bed&Breakfast เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ ที่พักแรม ประเภทต่างๆจะมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ในระดับต่างกัน ซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการในระดับต่างกัน เช่น ภัตตาคาร สระว่ายน้ำ บาร์ ฟิตเนสเซ็นเตอร์ ชาวน่า บิสซิเนสเซ็นเตอร์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ

๔. กิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการ (Tourist activities and Recreational activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน ในยุคปัจจุบัน ซึ่งการท่องเที่ยวมิได้หมายเพียงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงดงามของธรรมชาติเท่านั้นหากความสำคัญสำหรับผู้มาเยือน

คือ การได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติในเขตเส้นศูนย์สูตรในป่าดิบชื้น (Rainforest) การล่องแก่งในแม่น้ำท้องถิ่น การบินหน้าผา การดำน้ำในรูปแบบ Scuba Diving หรือ Snorkeling การพายเรือแคนูในบริเวณป่าชายเลน การตกปลาหมึก ในทะเลลึก ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกับชุมชนเจ้าบ้าน เช่น การดำนา การเกี่ยวข้าว การร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ (Experience) ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

๕. ส่วนประกอบอื่นๆ บริการเบ็ดเตล็ด (Ancillary) ได้แก่ ทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไพร่ชนีย์ สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของ ที่ระลึก ห้องสุขา ฯลฯ

แมคอินทอช;โกลด์เนอร์; และริทชี (Mcintosh; Goildner; & Ritchie. ๑๙๙๕: ๙-๑๐) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวว่ามี ๔ ประการ คือ

๑. นักท่องเที่ยว ซึ่งต้องใช้จ่ายในการเดินทางอย่างน้อยที่สุดเป็นค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าของที่ระลึก และการบริการอื่นๆ ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้ จะหมุนเวียนกระจายไปในธุรกิจบริการต่างๆ ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการสร้างงานและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยแบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑.๑ นักท่องเที่ยวค้างคืน (Tourism) ได้แก่ ผู้มาเยือนชั่วคราว โดยพำนักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย ๒๔ ชั่วโมง เพื่อใช้เวลาว่างในการพักผ่อน บันทึกลง สุภาพ ศาสนา การศึกษา และการกีฬา หรือเพื่อธุรกิจ การเยี่ยมญาติ การปฏิบัติการกิจต่างๆ และการประชุมสัมมนา

๑.๒ นักท่องเที่ยวไม่ค้างคืน (Excursionist) หรือโดยทั่วไปใช้คำว่านักท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้มาเยือนเป็นการชั่วคราว โดยใช้เวลาอยู่ในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง ทั้งนี้รวมถึงผู้โดยสารที่มากับเรือเดินสมุทรด้วย (จุฑามาศ ไชยศรี. ๒๕๓๖; การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ๒๕๔๑: ๔-๘)

๒. ธุรกิจ ซึ่งทำหน้าที่จัดหาสินค้าและบริการต่างๆ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง ที่พักแรม ร้านอาหารและภัตตาคาร บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ร้านค้าของที่ระลึกและขายสินค้าพื้นเมือง

๓. รัฐบาลของประเทศ หรือของท้องถิ่นซึ่งทำหน้าที่จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่เอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว เช่น ถนน ท่าเรือ ท่าอากาศยาน ระบบไฟฟ้า น้ำประปา ระบบการสื่อสารที่ทันสมัย เป็นการลงทุนเพื่อการท่องเที่ยวของประเทศ และเพื่อความสะดวกสบายของคนในท้องถิ่น

๔. ประชาชนในประเทศนั้นๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการต้อนรับและดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือแขกผู้มาเยือนท้องถิ่นนั้นซ้ำอีก หรืออาจชักชวนผู้ไม่เคยมาเยือนให้ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว รวมถึงการแสดง ความมีน้ำใจ ให้ความช่วยเหลือ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืนต่อไป

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ดรรชนี เอมพันธ์ และสุรเชษฐ์ เชษฐมาล (๒๕๓๙) ได้กล่าวโดยทั่วไปการวางแผนการท่องเที่ยวซึ่งรวมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ดังนี้

๑. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Nature Resource Tourism) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่ยังดำรงไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิมของระบบนิเวศน์ (First Hand Ecosystem) และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่จึงมักปรากฏอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (๒๕๔๐) กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ว่าเป็นแหล่งที่มีจุดเด่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว(Nature Attractions) และตัดขาดจากโลกภายนอก (Solitude) ซึ่งนักท่องเที่ยวจะไม่ได้สัมผัสที่บ้าน นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวว่า หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่น (Destination) ของการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจะมีทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ความดึงดูดใจเหล่านั้นอาจเป็นความดึงดูดใจนักท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวประเภทอื่น ดังนั้นสภาพทรัพยากรจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับตลาดการท่องเที่ยว นอกจากความดึงดูดใจในทรัพยากรแล้วในบางพื้นที่ยังมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังนั้น ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวจึงหมายรวมถึงศักยภาพในการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยวด้วย โดยได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Nature Destination) เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Culture Destination) แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี (Historical, Archaeological and Religious Destination) แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมและประเพณี (Art, Culture, and Traditional Destination)

๒. นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (๒๕๕๐) ระบุว่านักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถจำแนกได้เป็น ๔ ประเภทด้วยกันคือ

ประเภทที่ ๑ นักท่องเที่ยวแบบหัวกะทิ (Hard-Core Nature Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าขณะที่เที่ยวชมธรรมชาติ

ประเภทที่ ๒ นักท่องเที่ยวธรรมชาติแบบอุทิศตน (Dedicated Nature Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นเจาะจงไปเที่ยวสถานที่ธรรมชาติโดยเฉพาะ เพื่อจะได้รู้ได้เข้าใจในธรรมชาติหรือประเพณีท้องถิ่น

ประเภทที่ ๓ นักท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก (Mainstream Nature Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่ชอบไปสถานที่แปลกๆ ที่ไม่เคยไปมาก่อน เช่น ไปเยือนลุ่มแม่น้ำอเมซอน(Amazon) อุทยานกอริลลาในรวันดา (Rawanda Gorilla Park) หรือจุดหมายปลายทางอื่นๆ ที่เป็นการริเริ่มสำหรับโปรแกรมท่องเที่ยวพิเศษ

ประเภทที่ ๔ นักท่องเที่ยวธรรมชาติตามโอกาส (Casual Nature Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่บังเอิญต้องไปชมธรรมชาติเพราะเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมที่ตนได้เลือกไปนอกจากนี้ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (๒๕๓๙) ได้กล่าวถึงลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า จะต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ประเภทของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่โดยธรรมชาติก่อนและต่อมาได้มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นอุตสาหกรรมชนิดหนึ่งซึ่งเรียกว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourist Industry) และ

มีแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่มากมาย จนสามารถแบ่งเป็นประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะกำเนิด ระยะเวลาที่แหล่งท่องเที่ยวขึ้นๆ ได้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น และตามลักษณะอันโดดเด่นหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวขึ้นๆ ได้ดังนี้ (คมลักษณ์ สงทิพย์, ๒๕๕๗ อ้างถึงในชนิศา ครุจิราวัฒน์, ๒๕๕๖)

๑. ลักษณะกำเนิดแหล่งท่องเที่ยว แบ่งแหล่งท่องเที่ยวเป็น ๒ ประเภท คือ

๑.๑ แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์มิได้สร้างขึ้น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศาสนา และทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น เป็นต้น

๑.๒ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจมีจุดประสงค์เพื่อการศึกษาหรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจก็ได้ เป็นแหล่งที่ดึงดูดผู้มาท่องเที่ยวได้เช่นกัน ได้แก่ ศูนย์การค้า สถานเริงรมย์ สวนสัตว์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์

๒. ระยะเวลาที่แหล่งท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นนั้นแบ่งแหล่งท่องเที่ยวเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑ แหล่งท่องเที่ยวถาวร คือแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นเสมอ ตลอดปี แต่อาจมีช่วงที่ผู้มาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น ในวันหยุดพิเศษ วันนักชดถุภษ ซึ่งเ็นได้ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์

๒.๒ แหล่งท่องเที่ยวชั่วคราว คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเฉพาะวันหรือเฉพาะช่วงเวลาสั้นๆ มักจะเป็นวันที่มีการเฉลิมฉลองหรือวันที่มีเทศกาลต่างๆอาจเ็นทางศาสนา การแข่งขัน การประกวดหรืออื่นๆ เช่น เทศกาลหุ่นฟางนก จังหวัดชัยนาท เทศกาลหมุย่าง จังหวัดตรัง

๓. ลักษณะอันโดดเด่นหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว แบ่งแหล่งท่องเที่ยวเป็น ๔ ประเภท คือ

๓.๑ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ สถานที่ที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ถ้ำ บ่อน้ำพุร้อน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สวนสัตว์เปิด อุทยานแห่งชาติ สวนรุกขชาติ ทะเล หาดทราย หาดหิน ทะเลสาบ เกาะ อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำจืด (ห้วย หนอง คลอง บึง) เป็นต้น

๓.๒ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประเภทประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑ์ คูเมือง ศาสนสถาน กำแพงเมือง อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน เป็นต้น

๓.๓ แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ได้แก่ งานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ศูนย์วัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง ไร่สวน พืช ผัก ผลไม้ และเหมืองแร่ เป็นต้น

๓.๔ แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น สถานเริงรมย์ ศูนย์การค้า และตลาดนัด เป็นต้น

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (๒๕๔๘) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตัวเองอย่างเข้าใจในสรรพสิ่งของโลกที่ไม่สามารถแยกตัวออกจากกันได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ฉะนั้นองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญจึงควรมี ๖ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อันประกอบไปด้วยสิ่งดึงดูดใจ ๑๐ ประการ คือ

- ๑.๑ ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น
- ๑.๒ โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานต่างๆ
- ๑.๓ งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมทั้งซากปรักหักพัง

ปรักหักพัง

- ๑.๔ ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก
- ๑.๕ ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา
- ๑.๖ ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ
- ๑.๗ ภาษา และวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา
- ๑.๘ วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ขนบธรรมเนียมการต้อนรับ

อาหาร

- ๑.๙ ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่างๆ
- ๑.๑๐ ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

๒. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมโดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศใหม่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

๓. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและได้ผลตอบแทนในกำไรธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

๔. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้และได้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

๕. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือการจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

๖. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสูงในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่งเมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่นๆ การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้ (ฉัตรชัย ดัวงจาด, ๒๕๕๕: ๘) ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ

๑. เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ
๒. ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน
๓. ก่อให้เกิดการกระจายรายได้
๔. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น
๕. ก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต

ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคมของประเทศ

๑. ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น
๒. ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่นช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
๓. ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา
๔. ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น
๕. ช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้น ทรัพยากรส่วนเกินที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่าย
๖. ช่วยสร้างสันติภาพและความสามัคคี

นิคม จารุมณี (๒๕๔๔) ได้สรุปบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเพิ่มเติมซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมารายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้ลำดับ ๑ เมื่อเทียบกับรายได้สินค้าส่งออก
๒. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปเงินตราต่างประเทศนี้มีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพชำระเงิน
๓. รายได้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชาชน อย่างกว้างขวาง สร้างงานสร้างอาชีพมากมาย และเป็นการเสริมอาชีพด้วยอาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว
๔. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีบทบาทในการสร้างงานสร้างอาชีพอย่างมากมายและกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้คนทำหน้าที่บริการ โดยเฉพาะในธุรกิจทางตรง
๕. การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิต และนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลต่อการกระตุ้นการผลิตหรือที่เรียกว่าผลของตัวทวีคูณ
๖. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่ายอาจเรียกได้ว่าเป็น Limitless Industry เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอย่างอื่นๆ
๗. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิตและไม่ต้องพึ่งดินฟ้า อากาศ เหมือนการเกษตรอื่นๆ
๘. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี

๙. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ
๑๐. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัย และความมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนา
๑๑. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพสัมพันธ์ไมตรี และความเข้าใจอันดีด้วยเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคมพบปะทำความรู้จักและเข้าใจกัน

ลักษณะของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีหลายลักษณะด้วยกัน โดยขึ้นอยู่กับจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งได้เป็น ๗ ประเภท ดังนี้ (อุดม เขยกิจวงศ์และคณะ. ๒๕๔๘: ๔๒-๔๙)

๑. การท่องเที่ยวเพื่อสันทนาการ (Recreational tourism) เป็นการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬา เล่นกีฬา แชน้ำพุแร่รักษาโรค การอาบแดด และการสมาคมกันในสิ่งแวดล้อมที่ผ่อนคลายจิตใจ
๒. การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Intensive tourism) เป็นการท่องเที่ยวจัดขึ้นเพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงาน เป็นสวัสดิการของหน่วยงาน และบริษัทห้างร้านต่างๆ เพื่อดูงาน การสันทนาการโดยหน่วยงาน เป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด
๓. การท่องเที่ยวเพื่อชมประวัติศาสตร์ (Historical tourism) เป็นการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถาน โบสถ์เก่า ๆ ที่เน้นความรุ่งเรืองในอดีต อาจเป็นการเยือนอนุสาวรีย์ โบสถ์ วิหาร วังต่างๆ
๔. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business tourism) มีลักษณะเด่นคือ การประชุมหรือพบปะกัน หรือ การสัมมนา ซึ่งมักจะรวมการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ด้วย
๕. การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรม (Culture tourism) เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัส และในบางครั้งเข้าร่วมวิถีชีวิตต่างๆ ที่หายาก ห้อยถิ่นเก่า ๆ ที่มีความน่าสนใจ เป็นที่ดึงดูดความสนใจ
๖. การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnic tourism) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่จะ สังเกตเห็น แสดงออกทางวัฒนธรรมและแบบแผนการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ ซึ่งรวมทั้งการไป เยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมรำฟ้อน และเข้าร่วมพิธีทางศาสนาต่าง ๆ
๗. การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental tourism) คล้ายคลึงกับการท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ แต่เน้นสิ่งดึงดูดใจที่เป็นสิ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าเน้นที่ชาติพันธุ์มนุษย์ การกลับคืนสู่ ธรรมชาติ และการชื่นชมต่อความสัมพันธ์ของผู้คนกับพื้นที่พิภพ
๘. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Educational tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาและเรียนรู้ หาประสบการณ์ที่ไม่สามารถหาได้ในห้องเรียน

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมีอยู่ ๙ ประการ

๑. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อสามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง
๒. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ต้องมีการจัดการอย่างยั่งยืน ทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือผลกระทบน้อย
๓. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้อำนาจชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย
๔. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
๕. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ผู้ชมท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ผู้ชมท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น
๖. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของการบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
๗. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีการท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
๘. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุกๆด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ
๙. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้ นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเทศกาลงานประเพณีต่างๆทั้งที่มีมานาน

แล้ว และที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะหรือเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้วัฒนธรรมเป็นวัตถุประสงค์หรือใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (๒๕๔๐) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่าเป็นวิถีการศึกษาประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมาตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพันกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ Suger (N.d. : unpagged) ชี้ให้เห็นว่าส่วนประกอบทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวในเชิงของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยเรื่องราวประวัติศาสตร์งานหัตถกรรม กิจกรรมทางประเพณี ภาษา อาหาร ศิลปะ ดนตรี ศาสนา สถาปัตยกรรมการศึกษา ลักษณะการแต่งกาย เทคโนโลยีของชุมชนท้องถิ่นและกิจกรรมยามว่าง

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ประกอบการเรียนรู้ การสัมผัสการชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่นๆ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคมไม่ว่าจะเป็นในด้านของ ศิลปะสถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราว และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ กระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น

วัฒนธรรมเป็นเรื่องของทุกคนในชาติควรได้ร่วมมือกันทำนุบำรุง ส่งเสริม และเผยแพร่ ให้ดำเนินไปอย่างได้ผล และมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๑๓) เพื่อให้วัฒนธรรมของชาติได้คงอยู่สืบไปอีกนานเท่านาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ว่า “งานด้านการศึกษา ศิลปะ และวัฒนธรรมนั้นเป็นงานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญา และทางจิตใจ ซึ่งเป็นทั้งต้นเหตุ และองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่นทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษา และดำรงความเป็นไทยไว้ได้สืบไป” (กรมศิลปากร, ๒๕๑๓) ในแนวทางการศึกษาส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๓๙ ตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติได้กล่าวถึง ความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ ๓ ลักษณะ คือ

๑) วัฒนธรรมเป็นทั้งพื้นฐาน และเครื่องมือสำหรับสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียว และความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน วัฒนธรรมจะช่วยชักนำให้คนประพฤติดี ปฏิบัติธรรม และพร้อมที่จะเผชิญชีวิตร่วมกันบนผืนแผ่นดินเดียวกันทั้งในยามสุข และยามทุกข์

๒) วัฒนธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จึงถือได้ว่า วัฒนธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกของสังคม ซึ่งอาจจะช่วยป้องกัน และแก้ไขปัญหาลดลงทั้งตอบสนองความต้องการของสมาชิกและของสังคมได้

๓) วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เติบโตประจำชาติ หรือประจำหมู่คณะซึ่งมีส่วนช่วยให้ชนในชาติ มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อันจะทำให้บังเกิดความรักสามัคคีกันและจะส่งผลต่อการรวมพลังของหมู่ คณะ และดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ

แนวคิดวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ภุสวัตต์ สุขเลี้ยง, ๒๕๔๕) ได้ให้แนวทางการ วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ ๙ ประการ สรุปได้ดังนี้

- ๑) ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจในสังคม
- ๒) การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ และความต้องการของชุมชน ว่าจะ ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด
- ๓) วิธีการ และความถี่ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวควรได้รับความ เห็นชอบจากประชาชนในท้องถิ่นเพราะจะเป็นเครื่องวัดความต้องการประเภท และจำนวนนักท่องเที่ยว ของท้องถิ่นนั้นๆ
- ๔) ควรมีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพยายามที่จะทำให้ท้องถิ่นเป็นสถานที่ พักผ่อนที่มีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพ
- ๕) ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรให้มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนจึงต้องมี ความระมัดระวังและต้องวางแผนรองรับในเรื่องนี้เอาไว้ด้วยเพื่อที่จะรักษาวัฒนธรรม และค่านิยมของท้องถิ่นให้คงอยู่
- ๖) เงินทุนและแรงงานรวมทั้งนักบริหารทางการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้
- ๗) การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม และงานเทศกาลที่จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยว
- ๘) เรื่องราวและงานเทศกาลที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวจะต้องสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น
- ๙) ก่อนที่จะลงมือพัฒนาการท่องเที่ยว ควรพยายามขจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ เรียบร้อย

พิซันและแมนส์เฟลด์ (Pizan and Mansfeld.๑๙๙๙) ได้กล่าวว่าคนเราสนใจการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมนั้น มาจากความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมชนชาติและการดำรงชีวิตที่แตกต่างไปจากที่ อาศัยอยู่เดิม เนื่องจากคนเรามีสัญชาตญาณของความอยากรู้อยากเห็นในตัวเอง พะยอม ธรรมบุตร (๒๕๔๘: ๑) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวซึ่งให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและ สถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทางท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรม ศิลปะ อดสาหกรรม และกิจกรรมนันทนาการของชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะเยี่ยมชมและศึกษาแหล่ง ประวัติศาสตร์ ศิลปะ มหกรรมและงานแสดงสินค้าหัตถกรรม พิพิธภัณฑ์ทุกประเภท ศิลปะการแสดงและ ทัศนศิลป์ ตลอดจนแหล่งมรดกต่างๆ

ราณี อธิชัยกุล (๒๕๔๖: ๘๓) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า หมายถึงการ ท่องเที่ยวเพื่อชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรมประติมากรรม ภาษา และวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี รลิกา อังกูร(๒๕๔๙: ๘๐) ได้ให้คำจำกัดความว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ เกี่ยวกับวิถีชีวิต และความงดงามศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความวิจิตรอลังการ และแตกต่างจากชาติอื่น เป็น รูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยว

มีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตลอดจนแบบอย่างหรือวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนแต่ละกลุ่มเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในสังคม สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติที่สวยงาม ที่สามารถสะท้อนให้เห็นสภาพของชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี แบบอย่างหรือวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนแต่ละกลุ่มเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, ๒๕๔๘)

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (๒๕๔๘) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการท่องเที่ยวชมโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ เพื่อได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวด้วย โดยแบ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นประเภทได้ ๕ ประเภท คือ

๑. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความรู้และความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

๒. การท่องเที่ยวเชิงงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรีย์ศิลป์และศึกษาความเชื่อการยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

๓. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท(Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษโดดเด่น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งยังมีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

๔. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดรายการกีฬาดำเนินการตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือการแข่งขันกีฬา ในขณะเดียวกันก็ได้ไปยังแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางของการจัดรายการกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การนวดตัว นวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การฝึกกายบริหาร การฝึกสมาธิ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีจิตสำนึกต่อการรักษาทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชนัญ วัชรวิภาค (๒๕๕๕: ๒๗๑) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

๑. ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ผลการดำเนินการท่องเที่ยวที่ผ่านมาก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติเป็นอย่างมาก นำเงินตราเข้าประเทศมากที่สุดเมื่อเทียบกับรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่ได้รับจากหน่วยงานต่างๆ ปัจจุบันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคต่างๆ เพื่อรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเฉพาะการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย และจะมีการประชาสัมพันธ์ไปสู่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น
 ๒. ประโยชน์ทางสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวจะช่วยเผยแพร่เอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติกับผู้คนในท้องถิ่นได้มีโอกาสรู้จักกันนั้น ผลก็คือ เกิดความสามัคคีสามานอันดีของคนในชาติ และการท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลกและเกิดสันติภาพขึ้นแก่โลก
- การส่งเสริมการท่องเที่ยวสามารถดำเนินการได้ ๓ แนวทาง ได้แก่

๑. จัดจ้างสถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวดำเนินการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
๒. ส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำแผนแม่บทด้านการท่องเที่ยวหรือการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถจัดทำแผนฯ ได้เอง
๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งภายในจังหวัดรวมกลุ่มกันเพื่อทำโครงการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ โดยจังหวัดเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งทั้ง ๓ แนวทาง ยึดหลักการของการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาสำรวจข้อมูล และจัดหมวดหมู่ข้อมูล เป็นขั้นตอนแรกของการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยต้องอาศัยข้อมูลที่จำเป็นในด้านต่างๆ มาใช้ประกอบในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว นอกเหนือจากข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ภาพในมุมกว้าง และการพัฒนาการท่องเที่ยวจะได้ สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ด้วย ข้อมูลที่ต้องทำการศึกษานั้นประกอบไปด้วย ๔ ด้าน คือ ด้านทั่วไป ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการตลาด เพื่อจะได้รู้จัก พื้นที่สัมผัสความรู้สึก และรับรู้ปัญหาที่แท้จริงที่จะช่วยให้ได้มาซึ่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างเที่ยงตรง

๒. วิเคราะห์และกำหนดข้อได้เปรียบเสียเปรียบด้านการท่องเที่ยว เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเบื้องต้นมาทำการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น โดยการเปรียบเทียบกับพื้นที่ใกล้เคียงว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่สามารถแข่งขันกับพื้นที่ที่เป็นแบบเดียวกันได้หรือไม่ อย่างไร ประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์ และกำหนดข้อได้เปรียบเสียเปรียบด้านการท่องเที่ยว ได้แก่

- ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การรับรู้ของคนทั่วไปต่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้น เช่น เมื่อพูดถึงวัฒนธรรมแบบชาวเหนือ คนก็จะนึกถึง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพูดถึงหาดใหญ่คนก็จะนึกถึง แหล่งจับจ่ายซื้อของ เป็นต้น

- ที่ตั้ง หมายถึง ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ท่องเที่ยวอยู่ในเส้นทางเดินทางท่องเที่ยวหลักของประเทศ หรือมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจใกล้เคียงหรือไม่

- ความสนใจของท้องถิ่น หมายถึง ทศนคติของคนในท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวว่าเป็นไปในทิศทางใดและมากน้อยแค่ไหน โดยเฉพาะองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น ชมรม สมาคมด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น มีความเข้มแข็งเพียงใด

๓. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย หลังจากที่ได้วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคแล้วจะทำให้มีข้อมูลในการวางแผนและตัดสินใจ ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ สอดคล้องกับนโยบายและแผนของประเทศ ของจังหวัด ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย

๔. เขียนแผนงานและโครงการ เมื่อมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่มีความชัดเจนและทิศทางที่แน่นอนแล้วจำเป็นที่จะต้องเขียนแผนงานและโครงการ โดยแผนงานและโครงการควรจะสอดคล้องกับนโยบาย และโครงการดังกล่าวต้องคำนึงถึงมาตรฐานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

๕. ดำเนินการตามแผนงานและโครงการ ในขั้นตอนนี้ควรจะดำเนินการให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ มีการใช้งบประมาณได้อย่างเหมาะสม มีการอำนวยความสะดวกและประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการดำเนินการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้ง ๕ ขั้นตอนนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเห็นถึงภาพรวมของพื้นที่ทั่วไป ด้านแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและการตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ SWOT ในแง่มุมของจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคตลอดจนข้อได้เปรียบ เสียเปรียบทางการท่องเที่ยว สุดท้ายก็จะเกิดแผนงาน โครงการต่างๆ ที่สอดคล้องกัน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นซึ่งในหลักการนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวจะเน้นหนักไปที่องค์ประกอบ ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านแหล่งท่องเที่ยว ๒) ด้านบริการทางการท่องเที่ยว และ ๓) ด้านการตลาดและ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ซึ่งแนวทางการปฏิบัติงานทั้ง ๓ ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

๑. การพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กระทำได้ ๒ กรณีคือ

๑.๑ กรณีที่มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว ต้องดำเนินการบำรุง ดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับปรุงด้านการบริหารจัดการ และการปรับปรุงด้านสภาพแวดล้อม

๑.๒ กรณีที่ยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยว ต้องดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เช่น ค้นหาจุดเด่น หรือจุดดึงดูดของท้องถิ่นทางด้านการท่องเที่ยว ดำเนินการสร้าง พัฒนาทางด้านกายภาพ พัฒนาทางด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาทางด้านการบริหารจัดการ พัฒนาการป้องกัน และแก้ไขปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อม

๒. การพัฒนาด้านบริการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ การดำเนินการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว ดำเนินการได้ ๘ องค์ประกอบ คือ บริการด้านความปลอดภัย บริการภัตตาคารและร้านอาหาร บริการสินค้า และของที่ระลึก บริการที่พักค้างแรมสำหรับนักท่องเที่ยว บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ บริการด้านบันเทิงและนันทนาการ บริการด้านสารสนเทศ บริการด้านการขนส่ง

๓. การพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การดำเนินการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวดำเนินงานได้ ๓ ด้าน คือ การกำหนดแผนการตลาดท่องเที่ยว การสร้างเส้นทางหรือกิจกรรมท่องเที่ยว และการโฆษณาไปยังกลุ่มเป้าหมาย

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ความหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมได้มีการให้ความหมายจาก นักวิชาการ องค์กร หน่วยงานต่างๆได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการทำให้วัฒนธรรมนั้นเข้มแข็งคงอยู่ได้โดยไม่ต้องปฏิบัติการ อย่างไรก็ดี (คณะกรรมการดำเนินงานและประสานงานวันอนุรักษ์มรดกไทย, ๒๕๔๑-๒๕๔๔) การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมที่หาดูได้ยาก หรือกำลังจะสูญหายไป และไม่สามารถคลี่คลายพัฒนาได้อีก เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังในการที่จะติดตาม ศึกษาค้นคว้า หาร่องรอยความเจริญทางวัฒนธรรมในอดีต

นิวัติ เรืองพาณิชย์ (๒๕๓๓) กล่าวว่า การอนุรักษ์ และใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่มากที่สุด และสามารถที่จะมีใช้ได้เป็นเวลานานที่สุด ซึ่งต้องสูญเสียประโยชน์ให้น้อยที่สุด ทั้งนี้ต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึง มากที่สุด ดังนั้นจะต้องเข้าใจว่าการอนุรักษ์ไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉยๆ ตามกาลเทศะ (Time and Space) และพยายามให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด การให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งแผลงมาจากคำว่า “Culture” ในภาษาอังกฤษนั้น มีการให้ความหมาย และนำมาใช้ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นในประเทศไทยหรือต่างประเทศก็ตาม ซึ่งการให้ความหมายและนำมาใช้ดังกล่าวนั้นต่างก็มีส่วนถูกด้วยกันทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับว่าผู้ให้ความหมาย และผู้นำมาใช้จะมองวัฒนธรรมในแง่มุมใด ด้วยเหตุนี้การหาข้อสรุปให้เป็นที่ยุติเกี่ยวกับความหมายของวัฒนธรรมจึงไม่อาจจะกระทำได้ นอกจากนั้นก็ยังเป็นสิ่งที่สมควรทำอีกด้วย พระเทพเวที (กุลวิจิตร ฐิตะคณฺโฑ, ๒๕๓๗) อธิบายความหมายของวัฒนธรรมว่า ๑) วัฒนธรรมเป็น

ผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรมภูมิปัญญาที่ถ่ายทอด สืบต่อกันมาของสังคมนั้นๆ ๒) วัฒนธรรมมีความหมายรวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งหมดของสังคมตั้งแต่ภายในจิตใจของคน มีค่านิยม คุณค่าทางจิตใจ คุณธรรม ลักษณะนิสัย แนวความคิด และสติปัญญาออกมา จนทำให้ และวิถีปฏิบัติของมนุษย์ต่อจิตใจ และร่างกายของตนลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจ ทำที่ การมอง และการปฏิบัติของมนุษย์ต่อธรรมชาติแวดล้อม ๓) วัฒนธรรม ก็คือ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถที่สังคมนั้นมีอยู่หรือเนื้อตัวทั้งหมดของสังคมนั้นเอง สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงใน การดำเนินงานทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ ก็ได้ให้ความหมาย และ คำอธิบายถึงลักษณะวัฒนธรรมไว้ เมื่อคราวจัดทำนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ และแนวทางในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมพุทธศักราช ๒๕๒๙ ดังนี้ (กุลวิจิตรา ภัทธานนท์, ๒๕๓๗)

๑) วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ และการ แสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้ง ร่วมกัน

๒) วัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เป็นแนวทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง ของ สมาชิกในสังคม มีการสืบทอดเป็นมรดกทางสังคมต่อกันมาจากอดีต หรืออาจเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้น สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรืออาจรับเอาสิ่งที่เผยแพร่มาจากสังคมอื่น ทั้งหมดนี้หากสมาชิกยอมรับและยึดถือ เป็นแบบแผนประพฤติปฏิบัติร่วมกันก็ย่อมถือเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้น

๓) วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลาเมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่ใช้ในการแก้ปัญหา และตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่าย่อม ทำให้สมาชิกเกิดความ นิยม และในที่สุดอาจเลิกวัฒนธรรมดั้งเดิม การจะรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจำเป็นต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาวัฒนธรรมนั้นให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

๔) วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนในสังคมใหญ่ ย่อมมีเนื้อหา รูปแบบบทบาท และหน้าที่แตกต่างกัน ไปหากว่าความแตกต่างนั้นไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมโดยรวมแล้ว ก็สมควร ให้กลุ่มชนทั้งหลายมี โอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมของกัน และกันเพราะสภาพความแตกต่างอย่างนี้ เป็นธรรมชาติของวัฒนธรรม

๕) วัฒนธรรมอาจจะจำแนกได้เป็นหลายประเภทคือ วัฒนธรรมประจำชาติวัฒนธรรมสากล วัฒนธรรมเมือง และวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบความคิด และวัตถุประสงค์ ในการประยุกต์ใช้ ของผู้ดำเนินการจัดหมวดหมู่ของวัฒนธรรมเพื่อความสะดวกในการสื่อความ และประสานงานอันเป็น สิ่งจำเป็นในการดำเนินงานวัฒนธรรม

๖) วัฒนธรรมเป็นทั้งพื้นฐาน และเครื่องมือสำหรับสร้างเสริมความสามัคคีกลมเกลียว และความ เป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน วัฒนธรรมจะช่วยชักนำให้คนประพฤติดี ปฏิบัติธรรม และพร้อมที่จะเผชิญ ชีวิตร่วมกันบนผืนแผ่นดินเดียวกันทั้งในยามสุข และยามทุกข์

๗) วัฒนธรรมเป็นกรอบ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จึงถือได้ ว่าวัฒนธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกของสังคมซึ่งอาจจะช่วยป้องกันและแก้ไขตลอดทั้ง ตอบสนองความต้องการของสมาชิก และของสังคมได้

๘) วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เป็นลักษณะเด่นประจำชาตินั้นๆ หรือประจำหมู่คณะ ซึ่งมีส่วนช่วย ให้ชนในชาติมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันอันจะทำให้เกิดความรักสามัคคี และส่งผลต่อการรวมพลังของ หมู่คณะ และธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (๒๕๔๑: ๔๒) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรทั้งหมด ในลักษณะที่สามารถตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรมกระบวนการที่จำเป็นเชิงนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีววิทยาและระบบสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ดร.ชนิ เอมพันธุ์. (๒๕๔๖: ๙๓) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต สารานุกรมไทย. (๒๕๕๐: ออนไลน์) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือจะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนานจนถึงชั่วลูกชั่วหลานมิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น โดยลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนถือเป็นการเพิ่มผลกระทบทางบวกให้เกิดขึ้นมากที่สุด ขณะเดียวกันก็ลดผลกระทบให้น้อยที่สุด ทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งประเภทที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวและเป็นสิ่งที่มีคุณค่าของประเทศ จึงนับได้ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างมากต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. ๒๕๔๕: ๕-๗) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อรรถวิภา ชุ่มบัณฑิต, ๒๕๔๙) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าเป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ของทุกคนอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ด้วยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมกันสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยการคำนึงถึงความสมดุลอย่างยั่งยืนระหว่างการใช้บริโภค ประชากร และความสามารถในการรองรับของพื้นที่นั้นๆ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีรายได้เข้าสู่ชุมชนท้องถิ่น แต่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ได้ มีการศึกษาและวางแผนเพื่อส่งเสริม และสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและยาวนานที่สุดหลักการ การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ระบุพรรณทองหอ และคณะ (๒๕๔๙: ๑๒-๑๕) ได้กล่าวถึงวิธีการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว (Resource management) ควรประกอบด้วยวิธีการดำเนินการต่อไปนี้

๑. การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อประเมินศักยภาพและจัดระดับการวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อประเมินศักยภาพและจัดระดับทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การวิเคราะห์หาจุดเด่นที่มีเอกลักษณ์ของทรัพยากรภายในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อจะได้วิเคราะห์ความเหมาะสมต่อการกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑.๑ ขั้นตอนการวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ผู้ที่รับผิดชอบควรเริ่มต้นด้วยการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทิศทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวอะไรบ้าง เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทใดและมีสภาพอย่างไร ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีคุณลักษณะและความเหมาะสมที่แตกต่างกันตามศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมสูงสุด ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมน้อยควรได้รับการพิจารณาในด้านรูปแบบและการจัดการที่ทำให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว และมีระบบการจัดการที่สามารถเอื้อประโยชน์และตอบสนองความต้องการโดยรวมของประเทศ

๑.๒ ขั้นตอนการประเมินศักยภาพและจัดระบบของทรัพยากรภายในแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย ขั้นตอนการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดระดับการให้คะแนน ๕-๑ จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑.๒.๑ ชนิดของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการพิจารณาสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวความเกี่ยวเนื่องของระบบนิเวศในพื้นที่โอกาสในการจัดกิจกรรม

๑.๒.๒ ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพิจารณาจากสภาพโดยทั่วไปใน ๓ ปัจจัย คือ ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ และการมีองค์ประกอบที่หลากหลาย เช่น มีโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีความเหมาะสมของทรัพยากรในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวได้คะแนน ๕ เป็นต้น

๒. การประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เป็นการประเมินปริมาณของนักท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และระดับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่แหล่งท่องเที่ยว แต่ละแห่งจะสามารถรองรับได้โดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศ การประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ควรพิจารณาปัจจัยสำคัญ ๓ ด้าน ดังนี้

๒.๑ ขีดจำกัดทางสภาพแวดล้อม หมายถึง ขีดความสามารถในการรักษาสมดุลระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับจำนวนนักท่องเที่ยวในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งถ้าขาดความสมดุลจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวทางกายภาพ เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพและระบบนิเวศ

๒.๒ ขีดจำกัดทางการตลาด หมายถึง ขีดความสามารถในการรองรับตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นความสามารถในการรักษาสมดุลระหว่างปริมาณนักท่องเที่ยวกับกิจกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่รองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งมีผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวเชิงจิตวิทยา เช่นจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นจนถึงจุดวิกฤต ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกว่าประสบการณ์ที่ได้รับด้อยคุณภาพ เช่น รถติดบริเวณทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว เนื่องมาจากถนนแคบและมีรถจำนวนมาก

๒.๓ ขีดจำกัดของชุมชน หมายถึง ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งหากมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไป จะเกิดผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นความหนาแน่นของพื้นที่ใช้สอยในชุมชน เช่น ในร้านอาหาร ร้านค้า หรือบริเวณชายหาด เป็นต้น

๓. การกำหนดเขตการใช้พื้นที่หรือเขตการจัดการในแหล่งท่องเที่ยว บริเวณแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจำเป็นต้องมีการกำหนดเขตการใช้พื้นที่เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ (Zoning) หรือเพื่อการจัดการ

(Management zone) ให้เหมาะสมตามสภาพและขนาดของทรัพยากรที่จะรองรับปริมาณนักท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น โดยสามารถป้องกันผลกระทบที่จะมีผลต่อระบบนิเวศโดยรวมด้วย โดยมีแนวทางการดำเนินการต่อไปนี้

๓.๑ การจัดให้มีเขตบริการหรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor center) ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวควรจัดให้อยู่ในบริเวณที่เหมาะสม และเป็นพื้นที่ราบมากพอที่จะจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการ ข้อมูลและความรู้แก่นักท่องเที่ยว จัดให้เส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางเดินป่าและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติ รวมถึงสิ่งที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว

๓.๒ การจัดเขตสงวนหรือบริเวณพื้นที่ที่มีความเปราะบางด้านนิเวศ พื้นที่ที่มีความเปราะบางทางด้านนิเวศและพื้นที่ที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ ควรจัดไว้เป็นเขตสงวนหรือเขตพื้นที่อนุรักษ์ที่จำเป็น ต้องมีการควบคุมการใช้ประโยชน์อย่างเข้มงวดเพื่อรักษาสมดุลทางด้านนิเวศ

๔. การควบคุมดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการควบคุมการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางกายภาพให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมในพื้นที่ การรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการมีระบบป้องกันและกำจัดมลภาวะที่เหมาะสม

มนัส สุวรรณ และคณะ (๒๕๕๑) การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนี้ประกอบไปด้วยหลายมิติ กล่าวคือ จะต้องมีการจัดการทรัพยากรทั้งหมด ในลักษณะที่สามารถตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจสังคมและสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม กระบวนการที่จำเป็นเชิงนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบสนับสนุนชีวิตหรือ Life Support System

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ่าวถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, ๒๕๕๒) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายสำคัญที่สุดในการพยายามที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะพิจารณาได้จากองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ

๑. ต้องดำเนินการในเรื่องขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตต่อขบวนการด้านการท่องเที่ยว

๒. ต้องตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตต่อขบวนการด้านการท่องเที่ยว

๓. ต้องยอมรับให้ประชาชนมีส่วนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอภาคเท่าเทียมกัน

๔. ต้องชี้้นำความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนชนบท

โอเวน และคณะ (Owen et al., ๒๐๐๐) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ให้ระยะยาวโดยคำนึงถึงแต่ละลักษณะของแต่ละพื้นที่และให้คนที่เป็เจ้าของพื้นที่นั้นได้มีการร่วมตัดสินใจในการที่จะนำเอาการพัฒนาเข้ามาในพื้นที่ของตนและได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

๑. การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์ได้จริงแก่คนในชุมชนถึงนักท่องเที่ยวด้วย แต่ไม่ใช่ทางออกสำหรับการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจเสมอไป

๒. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและวัฒนธรรมมีคุณภาพอยู่ในตัวของมันเองอยู่แล้ว ไม่ใช่

เฉพาะจุดขายหนึ่งของการท่องเที่ยว

๓. การพัฒนาการท่องเที่ยวจะเป็นไปอย่างรวดเร็วหรือเป็นไปอย่างช้าๆ จะต้องพิจารณาถึงลักษณะของพื้นที่ซึ่งประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูงที่ได้จากแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะเป็นตัวชี้ให้เห็นว่าจะพัฒนาไปแบบช้าๆ หรือเร็วๆ

๔. ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ระยะยาวของชุมชนเป็นสำคัญ

๕. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะได้ความสนใจต่อความต้องการและความปรารถนาของประชาชนในพื้นที่โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการปฏิบัติงาน

จะเห็นได้ว่าจากแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ทำให้เห็นว่าการท่องเที่ยวต้องมุ่งเน้นคุณค่า และความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวพร้อมทั้งต้องมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้และรับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมทั้งคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายต้องตระหนักถึง มิเช่นนั้น จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรม

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยว รวมถึงการจัดบริการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วน ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ต้องขึ้นภายใต้ความปรารถนาของประชาชน ท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีหลักการดังนี้

๑. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญ และเป็นแนวทางทำธุรกิจในระยะยาว

๒. การลดการบริโภคที่มากเกินไป และการลดของเสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว

๓. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

๔. การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์ การพัฒนาแห่งชาติการพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

๕. การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดการทำลายอีกด้วย

๖. การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวอีกด้วย

๗. การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและ

สถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหา และลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

๘. การฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

๙. การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

๑๐. การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและนักลงทุน

รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ

๑. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
๒. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
๓. การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา
๔. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
๕. การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์

รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม

๑. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
๒. การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี
๓. การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท

รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ

๑. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
๒. การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและวัฒนธรรม
๓. การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน

ประวัติความเป็นมาจังหวัดนครพนม

นครพนม เมืองนครแห่งอีสาน ดินแดนสองฝั่งแม่น้ำโขงแถบนี้ เดิมทีเป็นที่ตั้งของอาณาจักรศรีโคตรบูร ตัวเมืองตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของลำน้ำโขง(ฝั่งลาว)บริเวณทางใต้ปากเซบั้งไฟตรงข้ามกับพระธาตุพนม ในปัจจุบันตามประวัติเล่ากันว่าเมื่อพญานันทเสนผู้ครองศรีโคตรบูรสวรรคต เสนาอำมาตย์และประชาชนต่างก็เห็นว่าบ้านเมืองเกิดเภทภัยหลายครั้ง ควรที่จะย้ายไปสร้างเมืองใหม่อยู่ตรงข้ามกัน ซึ่งเป็นบริเวณที่มีป่าไม้รวกขึ้นอยู่เป็นดงจึงได้เรียกชื่อเมืองใหม่นี้ว่า “มรุกขนคร” หมายถึงเมืองที่อยู่เ็นดงไม้รวก มรุกขนครในสมัยพญาสุมิตรธรรมเมื่อ พ.ศ. ๕๐๐ นั้นรุ่งเรืองมาก มีเมืองขึ้นมากมายและมีการบูรณะพระธาตุพนมขึ้นเป็นครั้งแรกด้วย โดยการก่อพระลานอุบมุงชั้นที่ ๑ และชั้นที่ ๒ แล้วสร้างกำแพงล้อมรอบ มีงานสมโภชใหญ่โต หลังจากพญา สุมิตรธรรมแล้วก็มีผู้ครองนครต่อมาอีก ๒ พระองค์ แต่ก็เกิดมีเหตุอาเพศแก่อาณาจักรศรีโคตรบูรจนกลายเป็นเมืองร้าง กระทั่งถึง พ.ศ. ๑๘๐๐ เจ้าศรีโคตรบูรได้สร้างเมืองมรุกขนคร

ขึ้นใหม่ได้เมืองท่าแขก บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ในพ.ศ. ๒๐๕๗ ผู้ครองเมืองมรุกขนครคือพระเจ้านครหลวง พิชิตทศพิศ ราชธานีศรีโคตรบูรหลวง ได้เปลี่ยนชื่อเมืองใหม่กลายเป็น “เมืองศรีโคตรบูร” ตรงตามชื่อ อาณาจักรดั้งเดิม ในยุคนี้นี้ยังได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์พระธาตุพนมอีกด้วย ต่อมา พ.ศ. ๒๒๘๐ พระ ธรรมราชา เจ้าเมืองศรีโคตรบูรองค์สุดท้ายได้ย้ายเมืองมาตั้งบนฝั่งขวา (ฝั่งไทย) เยื้องเมืองเก่าขึ้นไปทาง เหนือ แล้วให้ชื่อว่า “เมืองนคร” ซึ่งก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่าจะมีการโยกย้ายอีกหลายครั้ง ดังเช่น พ.ศ. ๒๓๒๑ ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก็ได้มีการย้ายเมืองอีกครั้งไปตั้งที่บ้านหนองจันทร์ ห่าง ขึ้นไปทางทิศเหนือ ๕๒ กิโลเมตร จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๑ พ.ศ. ๒๓๓๓ เมื่อผู้ครองเมืองนครถึงแก่พิราลัย เมืองนครก็ได้ขอขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร โดยรัชกาลที่ ๑ พระราชทานนามให้ใหม่ว่า “นครพนม” ชื่อ นครพนมนั้นมีข้อสันนิษฐานว่าเคยเป็นเมืองลูกหลวงมาก่อนและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์จึงได้ใช้คำ ว่า “นคร” ส่วนคำว่า “พนม” ก็มาจากพระธาตุพนมปูชนียสถานที่อยู่คู่บ้านคูเมืองมาช้านาน บ้างก็ว่ามรุก ขนครเดิมที่อยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงตั้งอยู่ในบริเวณที่มีภูเขาสลับซับซ้อนจึงนำคำว่า “พนม” ซึ่งแปลว่า ภูเขามาใช้ ส่วนคำว่า “นคร” ก็เป็นการดำรงชื่อเมืองไว้คือเมืองมรุกขนคร นครพนมจึงหมายถึง “ เมือง แห่งภูเขา” นั่นเองจังหวัดนครพนมมีพื้นที่ประมาณ ๕,๕๑๒.๖๖๘ ตารางกิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๗๔๐ กิโลเมตร

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม

อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนมมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น วัด โสภาสรีบวบาน ตั้งอยู่ริมฝั่งโขงเขตเทศบาลเมืองนครพนม เป็นวัดคู่บ้านคูเมืองมาแต่โบราณ บริเวณกลาง วัดจะมีหอประดิษฐานพระพุทธรูปคู่กัน พระพุทธรูปจะประทับอยู่ด้านขวาของพระเทียม พระพุทธรูปเป็นพระพุทธรูปปางเพชรมารวิชัย ทำด้วยไม้ตีบุทองคำ ขนาดหน้าตักกว้าง ๓๐ เซนติเมตร สูง ๖๐ เซนติเมตร สร้างโดยเจ้าผู้ครองนครศรีโคตรบูร เมื่อ พ.ศ. ๑๓๒๘ ส่วน พระเทียม มีลักษณะและขนาด เดียวกับพระพุทธรูป สร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมัน และมีการสมโภชให้พระพุทธรูป พระเทียม เป็นพระคู่บ้านคูเมือง สืบมาจนถึงปัจจุบัน

วัดศรีเทพประดิษฐาราม ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง ถนนศรีเทพ เยื้องโรงเรียนชุมชนเทศบาล ๓ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๒ ภายในโบสถ์มีจิตรกรรมฝาผนังรูปพุทธประวัติที่สวยงาม และยังเป็นที ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ คือ พระแสง ตามตำนานเล่าว่าสร้างขึ้นพร้อมกับพระสุกและหลวงพ่พระ ใส (วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย) ข้าง ๆ โบสถ์มีเจดีย์บรรจุอัฐิของหลวงปู่จันทร์ (พระเทพสิทธิอาจารย์) พระ เกจิอาจารย์ที่ชาวนครพนมเคารพนับถือ ส่วนรูปปั้นนั้นจะอยู่ในตึกเทพสิทธิาราม และที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง คือ อาคารที่สร้างขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๖๔ ซึ่งได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมในด้านปูชนียสถานและวัด วาอาราม จากสมาคมสถาปนิกสยามฯ

วัดมหาธาตุ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมือง ริมถนนสุนทรวิจิตร เลียบเขื่อนหน้าเมืองนครพนม วัด มหาธาตุสร้างในปี พ.ศ. ๑๑๕๐ โดยพระยามหาอำมาตย์ (ป้อม) แม่ทัพใหญ่ที่มาจากเวียงจันทน์ มีพระธาตุ นครลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้างประมาณ ๕.๘๕ เมตร สูงประมาณ ๒๔ เมตร เป็นปูชนียสถาน สำคัญ และยังมีโบสถ์เก่าแก่สวยงามมาก

วัดนักบุญอันนา หนองแสง ตั้งอยู่บนถนนสุนทรวิจิตร เลียบเขื่อนหน้าเมืองนครพนม สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๖ โดยคุณพ่อเอทวร์ร์ นาลาแก อธิการโบสถ์ วัดนักบุญอันนาหนองแสงนี้เป็นสัญลักษณ์ของเมื่อนานาชาติที่มีคนหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่สถาปตยกรรมที่สวยงามแปลกตา ในช่วงก่อนวันคริสต์มาส ชาวคริสต์แต่ละชุมชนจะประดิษฐ์ดาวรูปแบบต่าง ๆ แล้วแห่มารวมกันไว้ที่นี่

วัดโพธิ์ศรี ตั้งอยู่ริมถนนสุนทรวิจิตร เลียบริมแม่น้ำโขง ภายในกุฏิเจ้าอาวาสเป็นที่ประดิษฐานพระทอง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปทองสำริด ปางมารวิชัย และเป็นพระพุทธรูปโบราณสกุลช่างล้านช้าง ตรงกับสมัยอยุธยาตอนต้น ในอดีตเคยทำพิธีสงฆ์น้ำพระทองในวันสงกรานต์ แต่มักจะเกิดพายุและฝนตกหนักทุกครั้ง ภายหลังจึงเปลี่ยนเป็นพระพุทธรูปองค์อื่นแทน ปัจจุบันทุกวันเพ็ญเดือนหกจะนิมนต์มาตั้งไว้ที่หน้าโบสถ์ให้ชาวบ้านมาสงฆ์น้ำ และในวันออกพรรษาชาวบ้านห้อมจะมาทอดปราสาทผึ้งที่วัดนี้ทุกปี

พิพิธภัณฑสถานเจ้าราชกาจักรจังหวัดนครพนม ตั้งอยู่บนถนนสุนทรวิจิตร ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม ลักษณะของอาคารเป็นสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกที่มีความสวยงาม เนื่องจากการก่อสร้างได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศส ช่วงสมัยสงครามอินโด แต่ยังมีอายุที่เก่าแก่มาแล้ว แต่ยังคงรักษาสภาพและความสวยงามต่างๆ ไว้ได้อย่างดี ปัจจุบันได้ปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑสถานเล่าเรื่องราวความเป็นมาของเมืองนครพนมได้อย่างน่าสนใจ

สวนหลวง ร.๙ จังหวัดนครพนม ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองนครพนมทางด้านทิศเหนือ สร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพระราชสักการะ เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ เป็นสวนสาธารณะที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน

เขื่อนหน้าเมืองนครพนม เป็นสถานที่พักผ่อนของชาวเมืองนครพนม และเป็นจุดชมทิวทัศน์ พระอาทิตย์ขึ้นและตกที่สวยงามริมแม่น้ำโขง บริเวณเขื่อนหน้าเมืองนครพนมนี้อยู่ตรงข้ามกับเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

หาดทรายทองศรีโคตรบูร เป็นหาดทรายน้ำจืดที่สวยงามมากแห่งหนึ่งในภาคอีสาน ในฤดูแล้ง (ราวเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม) หาดทรายจะยื่นออกไปกลางลำน้ำโขง หาดทรายนี้จะอยู่ตรงข้ามกับที่ทำการแขวงคำม่วน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และชมความงามของธรรมชาติ

หมู่บ้านมิตรภาพไทย - เวียดนาม หรือ บ้านนาจอก (บ้านท่านโฮจิมินห์) เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่อดีตประธานาธิบดีสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม นายโฮจิมินห์ได้เคยเข้ามาพำนักพระบรมโพธิสมภาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อกอบกู้เอกราชของเวียดนาม

วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร

วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลธาตุพนมเป็นที่ประดิษฐานของพระธาตุพนม เป็นเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยมสูง มีลักษณะที่สวยงามภายในวัดพระธาตุพนมมีหอพระนอน พระอินทร์ พระสถูปอัฐิพระธาตุ จากผลการขุดค้นทางโบราณคดีลงความเห็นว่า พระธาตุพนมสร้างขึ้นระหว่าง พ.ศ. ๑๒๐๐-๑๔๐๐ ภายในองค์พระธาตุพนมบรรจุพระอัฐิธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ลักษณะของสถาปัตยกรรมมีแหล่งที่มาที่เดียวกันกับปราสาทของขอมและได้ทำการบูรณะเรื่อยมา ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นเอกขึ้นเป็น"วรมหาวิหาร" งานนมัสการพระธาตุพนมเริ่มตั้งแต่นั้นขึ้น ๑๐ คำ ถึงวันแรม ๑ คำ เดือน ๓ ของทุกปีพระธาตุพนม ถือเป็นปูชนียสถานอันศักดิ์สิทธิ์

ของชาวพุทธในแถบลุ่มน้ำโขง อันได้แก่ชาวไทย ลาว กัมพูชาและเวียดนาม เป็นที่บรรจุ "พระอัฐิธาตุ" ของพระพุทธรูป ประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุพนม ริมฝั่งขวาแม่น้ำโขง ณ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ประเพณีไหลเรือไฟ

ภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยนั้นมีวัฒนธรรมประเพณีส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกัน ถึงจะแตกต่างกันออกไปบ้างในบางท้องถิ่นก็เป็นส่วนน้อยประเพณีที่ยึดถือเป็นส่วนใหญ่นั้นก็คือ ฮีตสิบสองหรือประเพณีสิบสองเดือนนั่นเอง ฮีต เป็นคำพื้นเมืองอีสานหมายถึง ประเพณีอันเนื่องด้วยศีลธรรม ส่วนรวมถือว่ามีความสำคัญ ใครประพฤติฝ่าฝืนหรือดเว้นไม่กระทำตามที่กำหนดถือว่าเป็นผิด เป็นชั่ว ฮีตสิบสองของชาวอีสานเป็นเรื่องความเชื่อในพระพุทธศาสนาและประเพณีนิยมพื้นบ้าน จุดประสงค์เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสร่วมทำบุญเป็นประจำทุกๆเดือนในรอบปี รวมทั้งเป็นจารีตบังคับให้ทุกคนเสียสละทำงาน ประเพณีแรกของฮีตสิบสองจะเริ่มเดือนเจียงหรือเดือนอ้าย ถึงเดือนสิบสองร่วมกันซึ่งเป็นเดือนสุดท้าย เป็นช่วงของการทำบุญอุทิศประเพณีไหลเรือไฟถือเป็นฮีตย่อยปฏิบัติกันหมู่บ้านหรือบางจังหวัด อยู่ในเดือนสิบเอ็ดซึ่งเป็นช่วงของงานบุญออกพรรษา ไหลเรือไฟถือเป็นกิจกรรมประเพณีของช่วงเดือนนี้ ซึ่งมีกิจกรรมประเพณีอื่นประกอบ คือ งานแข่งเรือ งานแห่ปราสาทผึ้ง และจุดได้ประทีปประเพณีไหลเรือไฟเป็นประเพณีที่ชาวอีสานบางส่วนที่อาศัยอยู่ใกล้แม่น้ำยึดถือปฏิบัติกันมานานแล้ว เดิมชาวบ้านเรียกประเพณีนี้หลายชื่อ คือลอยเฮือไฟ ลอยเรือไฟ แต่ปัจจุบันยอมรับและนิยมเรียกว่า ไหลเฮือไฟ หรือไหลเรือไฟ

คติและความเชื่อ

ไหลเรือไฟเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่เกี่ยวเนื่องในพุทธศาสนาตามคติ ไม่ปรากฏหลักฐานว่าถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่เมื่อใดเข้าใจว่าพิธีกรรมที่ยึดถือกันมาเป็นประเพณีนี้จะจัดขึ้นเฉพาะท้องถิ่นในบางจังหวัดที่มีชัยภูมิที่เหมาะสมคือมีแม่น้ำหรือลำน้ำ เท่าที่ปรากฏจะมีแนวทางปฏิบัติที่คล้ายกันอาจมีแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยตามความเชื่อของท้องถิ่นประเพณีไหลเรือไฟเท่าที่จัดกันขึ้น มีจังหวัดนครพนม สกลนคร เลย หนองคาย ศรีสะเกษ มหาสารคาม อุบลราชธานี และในแขวงต่างๆของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงและลำน้ำสาขา เช่น ที่หลวงพระบาง เมืองดอนโขง แขวงจำปาศักดิ์ ฯลฯ

๑.ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชารอยพระพุทธบาท มีเรื่องปรากฏในอรรถกถาปุณณิเวทสูตรว่า ในครั้งที่พญานาคได้ทูลอาราธนาพระพุทธองค์ได้เสด็จไปแสดงธรรมในภพนาคก่อนเสด็จกลับภพโลก พญานาคได้ทูลขอให้พระองค์ประทับรอยพระบาทไว้ที่หาดทรายริมฝั่งแม่น้ำ รอยพระบาทที่พระองค์ประทับไว้นี้ ต่อมาได้เป็นที่กราบไหว้สักการะบูชาของเหล่าเทวดา มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย การไหลเรือไฟจึงเชื่อว่าเป็นการบูชารอยพระพุทธบาท

๒.ความเชื่อเกี่ยวกับวันพระเจ้าเปิดโลกการไหลเรือไฟถือเป็นการบูชาพระพุทธเจ้าในวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จจากเทวโลกลงมาสู่เมืองมนุษย์ หลังจากที่พระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นไปประจำพรหมเป็นปีที่ ๗ บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และทรงแสดงอภิธรรมปิฎกโปรดแก่พระพุทธมารดาเป็นการตอบแทนพระคุณมารดาจนกระทั่งบรรลุนิพพานขึ้นสู่นิพพาน ครั้นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันมหาปวารณาออกพรรษา พระองค์ก็เสด็จลงสู่เมืองมนุษย์ ทรงประทับยืนบนยอดเขาสีเนรุราชทำโลกนิเวศน์ ปาฏิหาริย์ ทำให้สวรรค์ มนุษย์ และนรก ต่างมองเห็นกันและกัน เรียกวันนี้ว่า "วันพระเจ้าเปิดโลก" ในบางท้องถิ่นจะมีการทำปราสาทผึ้งร่วมกับการทำเรือไฟในวันนั้น

๓.ความเชื่อเกี่ยวกับการขอขมาและรำลึกถึงพระคุณของพระแม่คงคา นอกจากนั้นยังมีความเชื่อในการทำเรือไฟที่แตกต่างออกไปอีกแต่กล่าวโดยรวมแล้วพิธีไหลเรือไฟนี้มักผูกพันและเกี่ยวข้องกับไฟแทบทั้งสิ้นรวมทั้งประเพณีอื่นๆ เช่นงานแห่เทียนเข้าพรรษางานบุญบั้งไฟการจุดได้ประทีป สิ่งเหล่านี้อาจจะสอดคล้องกับความเชื่อของคนอีสานที่มีความเชื่อว่า

อำเภอเรณูนคร

เรณูนคร เรณูนครเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวผู้ไทย ซึ่งยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นไว้เป็นอย่างดี อาทิ ธรรมเนียมการต้อนรับด้วยการบายศรีสู่ขวัญ การเลี้ยงอาหารแบบพาแลง การชวนดูดู (ชวนกันไปดื่มเหล้าหมักที่อยู่ในไห) การฟ้อนรำผู้ไทย นอกจากนี้ยังมีร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกต่างๆ ไว้บริการนักท่องเที่ยวและประชาชนจากจังหวัดใกล้เคียงอีกมากมาย โดยเฉพาะบริเวณวัดพระธาตุเรณูและตลาดอำเภอเรณูนคร การฟ้อนผู้ไทยนับเป็นการแสดงศิลปะและวัฒนธรรมแบบพื้นเมืองอย่างหนึ่งของชาวผู้ไทยที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน จากบรรพบุรุษของชาวเผ่าผู้ไทย ในสมัยก่อนเรียกการฟ้อนรำแบบนี้ว่า “ฟ้อนละครไทย” เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความสามัคคีในหมู่คณะเดียวกัน โดยการจับกลุ่มเล่นฟ้อนรำกันอย่างสนุกสนานในงานเทศกาลเดือนห้าและเดือนหก ซึ่งจะมีประเพณีบุญบั้งไฟและมีการเฉลิมฉลองเพื่อนมัสการองค์พระธาตุเรณู ในการฟ้อนรำสมัยก่อนนั้น เป็นการฟ้อนรำตามความถนัดและความสามารถ ความชำนาญของแต่ละบุคคล ไม่ได้เน้นความเป็นระเบียบหรือความพร้อมเพรียงกัน แต่เน้นลีลาท่าฟ้อนรำต่าง ๆ ที่แสดงออกมา ส่วนมากเป็นผู้ชายล้วน ๆ จับกลุ่มฟ้อนรำกันเพื่ออวดสาว ๆ ปัจจุบันเป็นการฟ้อนรำของหญิงชายคู่กัน โดยยึดการรำแบบดั้งเดิมเป็นหลัก นับเป็นศิลปะที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษได้อย่างยิ่งในปัจจุบัน การเดินทาง อยู่ห่างจากพระธาตุพนม ๑๕ กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดนครพนมไปทางใต้

พระธาตุเรณู ประดิษฐานอยู่วัดธาตุเรณู ณ บ้านเรณูนคร องค์พระธาตุจำลองมาจากองค์พระธาตุพนมองค์เดิม แต่มีขนาดเล็กกว่า สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๑ โดยพระอุปัชฌาย์อินภูมิโย สูง ๓๕ เมตร กว้าง ๘.๓๗ เมตร มีซุ้มประตู ๔ ด้าน ภายในเป็นโพรงบรรจุพระไตรปิฎก พระพุทธรูปทองคำ พระพุทธรูปเงิน ของมีค่า และเครื่องกฤถภัณฑ์ของพระยาและเจ้าเมือง นอกจากนี้ภายในโบสถ์ยังประดิษฐานพระองค์แสน ซึ่งเป็นพระพุทธรูปทองคำศิลปะแบบลาว ปางสมาธิ พระคู่บ้านของอำเภอเรณูนคร มีพุทธลักษณะสวยงามมาก การเดินทาง จากสถานีขนส่งมีรถสองแถวประจำทางไปพระธาตุเรณูนคร อัตราค่าโดยสารคนละประมาณ ๔๐ บาท

อำเภอท่าอุเทน

อำเภอท่าอุเทน เมืองเก่าริมโขง มีพระธาตุท่าอุเทนซึ่งเป็นที่บรรจุพระอรหันตะธาตุ อัครสาวกของพระพุทธเจ้า เช่น พระอัญญาโกทิลัญญะ พระโมคคัลลา พระสาฬหบุตร พระอานนท์ เป็นต้น ท่าอุเทนเป็นถิ่นชาวไทและย้อ และยังมีรอยเท้าไดโนเสาร์ด้วย นอกจากนี้ยังมีพระธาตุเก่าแก่ที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นพระธาตุมีลักษณะเป็นเจดีย์ฐานสี่เหลี่ยม สูง ๓๓ วา จำลองแบบมาจากพระธาตุพนมองค์เดิม แต่มีขนาดเล็กกว่า เรือนธาตุมีสองชั้นลดหลั่นกันขึ้นไป แต่ละชั้นมีซุ้มประตูลวดลายที่วิจิตร เหนือซุ้มประตูมีทับหลังเป็นปูนปั้นลายดอกบัวบาน รูปบุคคล และสัตว์ต่าง ๆ โดยมีลายพรรณพฤกษาเป็นพื้นหลัง ตามกรอบซุ้มประตูบนเรือนธาตุก็มีลายพรรณพฤกษาประดับอยู่เช่นกันภายในองค์ธาตุเป็นอุโมงค์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งพระอาจารย์สีห์ตถ์ได้อัญเชิญมาจากเมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปทองคำและของมีค่าอื่นๆ ที่ผู้ศรัทธานำมาถวาย บรรจุไว้ในองค์ธาตุด้วยบนกำแพงแก้วรอบ

องค์ธาตุมีประติมากรรมปูนปั้นฝีมือของพระอาจารย์สีห์ตัก เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสุภาจิตคำพังเพยพื้นบ้านตลอดจนการจำลองนรก-สวรรค์ เป็นพระธาตุที่ศักดิ์สิทธิ์และมีความสำคัญของชาวนครพนมอีกแห่งหนึ่ง องค์พระธาตุมีลวดลายปูนปั้นที่สวยงาม ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุจากพม่า พระธาตุทำอุเทนเป็นพระธาตุประจำวันศุกร์

อำเภอนาหว้า

อำเภอนาหว้ามีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีพระธาตุประสิทธิ์ ประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุประสิทธิ์ หมู่ ๑๓ ตำบลนาหว้า ห่างจากอำเภอนครพนมประมาณ ๘๘ กิโลเมตร สามารถเดินทางจากตัวเมืองนครพนมไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข ๒๑๒ ผ่านอำเภอท่าอุเทน ถึงทางหลวงหมายเลข ๒๐๓๒ แยกซ้ายมือเข้าอำเภอศรีสงคราม ระยะทางประมาณ ๗๒ กิโลเมตร เป็นที่บรรจุพระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้า ประชาชนในท้องถิ่นและใกล้เคียงเคารพนับถือมาก ตำบลนาหว้าเป็นตำบลเก่าแก่ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๑๒ ซึ่งมีชนเผ่าหลายชนเผ่าได้พากันอพยพมาจากตอนเหนือของเมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นชนกลุ่มแรก ซึ่งประกอบด้วยชนเผ่าผู้ไท ไทญ้อ และไทยอีสาน สมัยเมื่อเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่นั้น บริเวณที่ตั้งบ้านนาหว้าในปัจจุบันพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มซึ่งเหมาะแก่การทำนา และมีต้นหว้าขึ้นอยู่ทั่วไปโดยมากในที่นา ชาวบ้านจึงมารวมกันเรียกว่า "บ้านนาหว้า" สืบต่อกันมาถึงปัจจุบัน

สินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นเมืองที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดนครพนม ได้แก่

ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าฝ้ายและไหม แหล่งผลิตอยู่ในอำเภอเรณูนคร อำเภอธาตุพนม อำเภอศรีสงคราม และอำเภอนาหว้า โดยทำการผลิตผ้าชิ้นไหม ผ้าฝ้ายมัดหมี่ จะทอกันเฉพาะในฤดูแล้ง สำหรับหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงได้แก่ บ้านหนองย่างขึ้น อำเภอเรณูนคร

ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องจักสาน แหล่งผลิตอยู่ในอำเภอเมือง อำเภอปลาปาก อำเภอเรณูนคร อำเภอศรีสงคราม โดยผลิตสินค้าจำพวกกระบี่ข้าว กระดัง เสื่อเตย ทำการผลิตตลอดปีพร้อมกับการทำนา หมู่บ้านที่มีชื่อเสียงได้แก่ บ้านชะโงม และบ้านนาคอกควาย อำเภอเมือง

ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องปั้นดินเผา แหล่งผลิตส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอท่าอุเทน ผลิตสินค้าจำพวกครก ไบรรรจุน้ำขนาดต่างๆ

ผลิตภัณฑ์ประเภทงานตีเหล็ก แหล่งผลิตอยู่ในอำเภอธาตุพนม ที่บ้านนาถ่อนทุ่ง ตำบลนาถ่อน อำเภอธาตุพนม โดยผลิตมีดโต้ ขวาน เสียม จอบ เป็นต้น จะทำการผลิตเฉพาะในฤดูแล้ง

ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องดนตรีพื้นเมือง แหล่งผลิตอยู่ในอำเภอท่าอุเทน อำเภอนาหว้า ทำการผลิตแคนเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะที่บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ ตำบลนาหว้า ผลิตทุกวันเป็นอาชีพ และที่บ้านพนอม อำเภอท่าอุเทน ตำบลท่าอุเทน ซึ่งเป็นหมู่บ้านใหญ่ สืบเชื้อสายมาจากพวกญ้อ อาชีพหลักได้แก่ ทำนา ชาวบ้านพนอมมีฝีมือในการทำแคนได้อย่างดี การเดินทางไปบ้านพนอม จากอำเภอท่าอุเทน ไปตามทางหลวงหมายเลข ๒๐๒ เลียบบ้านชัยบุรี และบ้านนาขมิ้น ไปถึงบ้านพนอม รวมระยะทางประมาณ ๒๐ กิโลเมตร นอกจากนี้ก็มีที่บ้านนาหว้า อำเภอนาหว้า

แหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญ มีศูนย์วัฒนธรรม จำนวน ๕ แห่ง ได้แก่

- ๑) ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครพนม
- ๒) ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอท่าอุเทน
- ๓) ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอเรณูนคร

๔) ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอธาตุพนม

๕) ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอนาแก

วัฒนธรรมพื้นบ้าน (การแสดงและการละเล่น)

- รำศรีโคตรบูรณ์ - รำหางนกยูง - ฟ้อนผู้ไทเรณูนคร - เซิ้งเมืองเว - รำเป็งโขง - รำบายศรี
- แสกเต้นสาก - รำไถญ้อ - รำบูชาพระธาตุพนม - เซิ้งไหลเรือไฟ

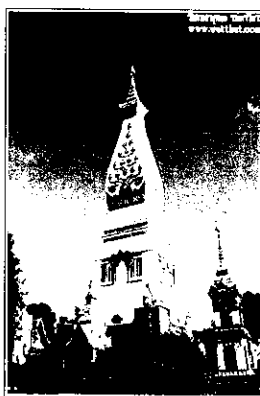
โบราณสถาน (ที่ขึ้นทะเบียนแล้ว)

- องค์พระธาตุพนม วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม
- เนินดิน วัดธาตุน้อยศรีบุญเรือง ตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาตุพนม
- ศิลาจารึก วัดตันเมืองไชยบุรี ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน
- ศิลาจารึก วัดบ้านเหล่าหนาด (ร้าง) บ้านหนาด ตำบลบ้านกลาง
- ศาลากลางจังหวัดนครพนมหลังเก่า

ไหว้ ๗ พระธาตุประจำวันเกิด

การไหว้พระธาตุถือเป็นการเสริมสร้างสริมงคลให้แก่ชีวิตเป็นอย่างมาก เพราะการบูชาพระธาตุ ถือเป็นสถานที่บรรพบุรุษบรรพบุรุษของสมเด็จพะสิมมาลัมพุทธเจ้า จะนำมั่งคั่งความสุข ความเจริญมาสู่ผู้ที่บูชา รวมทั้งอานิสงส์บุญที่ได้จากการกราบไหว้บูชา ยิ่งหากใครบูชาด้วยจิตใจศรัทธาอันบริสุทธิ์ และหมั่นกราบไหว้เมื่อมีโอกาส อานิสงส์ความดีที่สั่งสมบูชาพระธาตุ จะดลบันดาลให้เกิดสิริมงคลในชีวิตแก่ตัวผู้บูชาได้เฉพาะที่ นครพนม ก็เช่นเดียวกันว่าพระธาตุพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม อำเภอดงเจริญ จังหวัดนครพนมอยู่มาหลาย อีกทั้งแต่ละพระธาตุ ยังมีความเชื่อกันว่าเป็นพระธาตุประจำวันเกิด ซึ่งมีความที่ ๗ วัน ในโอกาสช่วงหยุดยาวเทศกาลสงกรานต์นี้ นอกจากเล่นสาดน้ำแล้ว หากมีเวลาขอนะนำให้ได้กราบไหว้สักการะพระธาตุประจำวันเกิดทั้ง ๗ แห่ง นครพนม เพื่อสิริมงคลมาชีวิต

(www.nakhonphanom.go.th/nakhonphanom/travel.php)

พระธาตุพนม

พระธาตุประจำวันเกิด วันอาทิตย์

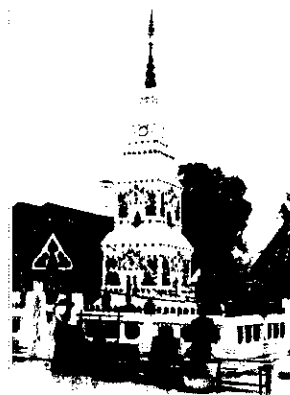
พระธาตุพนม ประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุพนมรอมแหวนหาว อ.ธาตุพนม ห่างจากตัวจังหวัด ๕๐ กิโลเมตร เป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมือง ภายในองค์พระธาตุบรรจุพระอุรังคธาตุ หรือกระดูกส่วนหน้าอก ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระธาตุพนมยังเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของคนบวัก เชื่อกันว่าผู้ที่บวักมีการจะได้รับอานิสงส์บุญบารมี และมีคนให้ความเคารพนับถือ

พระธาตุเรณู

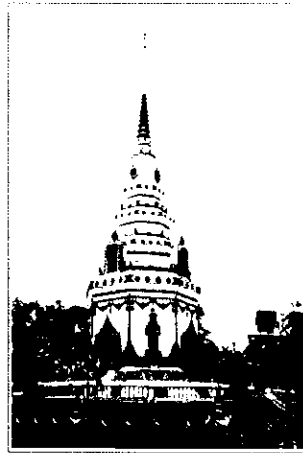
พระธาตุประจำวันเกิด วันจันทร์

พระธาตุเรณู ประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุเรณู อำเภอเรณูนคร สร้างเมื่อปีพ.ศ.๒๔๖๓ เป็นพระธาตุคู่เมืองของชาวเรณูนคร องค์พระธาตุมีลักษณะสวยงาม จำลองมาจากพระธาตุพนมองค์เดิม แต่มีขนาดเล็กกว่า ภายในบรรจุพระอุรังคธาตุ พระพุทธรูป เทวเทวา พระพุทธรูปหิน และเครื่องบูชาอันล้ำค่าพระบาท และเจ้าเมืองสมัยก่อน

พระธาตุศรีคุณ ประดิษฐานอยู่ที่วัดธาตุศรีคุณ อำเภอขนอม พระธาตุองค์นี้ถูกค้นพบเมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๔๕๐ และได้รับการบูรณะครั้งใหญ่เมื่อปี พ.ศ.๒๔๘๖-๒๔๙๐ มีลักษณะคล้ายพระธาตุพนมเท่าที่เห็นที่ชั้น ๓ มี ๒ ตอน เป็นรูปสี่เหลี่ยม บรรจุโลดกลาปูนปั้น และชั้นที่ ๕ สันกำแพงระฆังพนม ภายในบรรจุ

พระอรหันต์ลารีกาของพระโมคคัลลานะ พระสารีบุตร พระอัครสาวกซ้ายขวาของพระพุทธเจ้า และ
พระสังกัจจายนะ

พระธาตุมหาชัย
พระธาตุประจำวันเกิด วันพุธ

พระธาตุมหาชัย ห่างจากตัว จังหวัดนครพนม ไป ๓๕ กิโลเมตร ที่วัดพระธาตุมหาชัย ตำบล
มหาชัย อำเภอปลาปาก ตามตำนานของพระธาตุองค์นี้ มีชาวยุโรปคนหนึ่งเป็นผู้ก่อสร้าง คนที่เกิดวันอังคาร
จะเป็นนักต่อสู้ มีน้ำใจคนไทยนิยม เชื่อว่าหากใครได้ไปสักการะจะได้ความสิริมงคล มีศักดิ์ศรีที่สูง และจะ
เสริมพลังนักสู้ให้มีใจเข้มแข็งขึ้น เชื่อกันว่าผู้ที่ไปนมัสการพระธาตุมหาชัย จะประสบแต่ชัยชนะในชีวิต
จะเป็นนักกระแสน้ำเชี่ยว โอกาสราคะดี คำขานกล่อม พุทธามีคนเชื่อถือ

พระธาตุประสิทธิ์
พระธาตุประจำวันเกิด วันพฤหัสบดี

พระธาตุประสิทธิ์ ประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุประสิทธิ์ อำเภอหนองน้ำแก้ว เป็นเจดีย์โบราณ มี
ปรากฏหลักฐานว่าสร้างเมื่อใด กระทั่งเมื่อปีพ.ศ.๒๔๙๒ ๒ บุระจอมมณฑลศรีใหญ่ ได้แจ้งขอรับพระธาตุมา

พระธาตุพนม ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตสารีริกธาตุรวม ๗ องค์ พระพุทธรูปเก่าแก่
 คืบจากล้านเวชนียสถานในประเทศอินเดีย ๔ แห่ง และพระพุทธรูปหล่อทองคำที่อัญเชิญมาจากกรุงเทพฯ เมื่อปี
 พ.ศ.๒๕๐๐ มีตำนานบอกไว้ว่าพระธาตุแห่งนี้มีพระเป็นผู้สร้าง ที่สำคัญพระประธานของวัดอยู่ประจำทิศ
 ตะวันตก ตรงกับพระฤๅษีสยุมิ ที่อยู่ที่ดะวันตกเช่นกัน เชื่อว่าผู้ที่ไปนมัสการพระธาตุประสิทธิ์ จะได้รับ
 อานิสงส์ส่งผลให้สัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติงาน

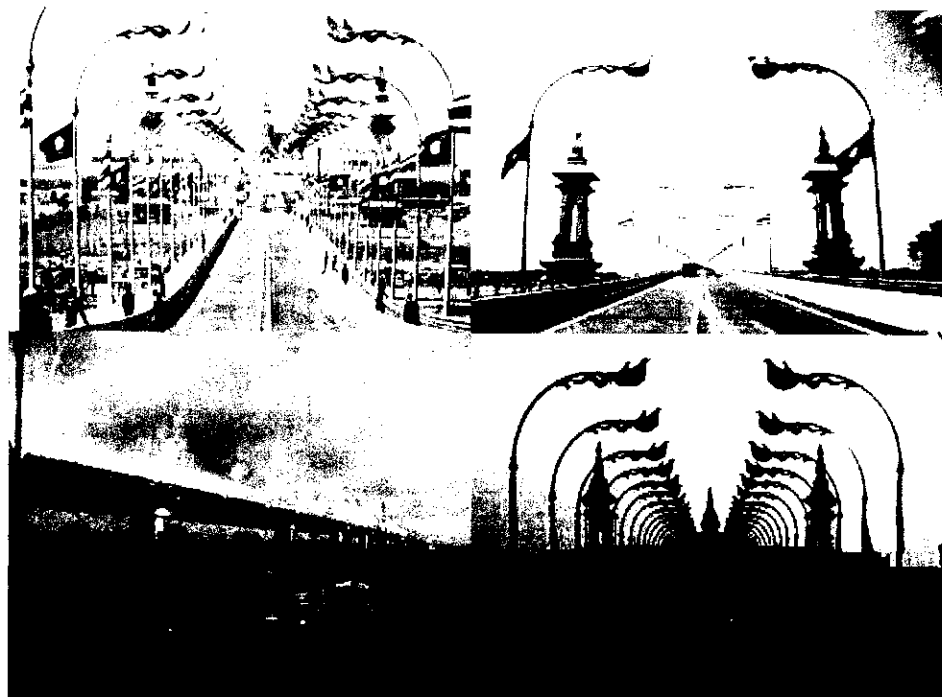

พระธาตุท่าอุเทน ประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุอุเทน อำเภอท่าอุเทน สร้างเมื่อปี พ.ศ.๒๔๕๗ เป็น
 เจดีย์ก่ออิฐถือปูนรูปสี่เหลี่ยม จำลองมาจากพระธาตุพนม แต่มีขนาดเล็กและสูงกว่าพระธาตุพนม ภายใน
 บรรจุพระพุทธรูปสำริดที่อัญเชิญมาจากเมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า รวมทั้งพระพุทธรูปและของเก่าต่างๆ
 ที่ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคถวายเอาไว้ เพื่อกันว่าผู้ที่เกิดวันนี้เป็นผู้ที่มีความดีศรีเริ่มสร้างพระศรี วัถุสิทธิ์ รักษา
 งาม พระธาตุองค์นี้มีสิ่งที่ตรงกับเทพพระจำวันศุกร์ คือพระธาตุหันไปทางทิศเหนือของพระธาตุพนม ตรง
 กับทิศระจำของพระศุกร์ ผู้ที่ไปนมัสการพระธาตุแห่งนี้จะได้รับอานิสงส์ให้ชีวิตมีความรุ่งโรจน์
 เปรียบเสมือนพระอาทิตย์ขึ้นยามรุ่งอรุณ

พระธาตุนคร
พระธาตุประจำวันเกิด วันเสาร์

พระธาตุนคร ประดิษฐานอยู่ที่วัดมหาธาตุ ถนนสุนทรวิจิตร อำเภอเมืองนครพนม พระธาตุมีลักษณะสี่เหลี่ยมจัตุรัส ก่อสร้างเสร็จในวันเดือนเพ็ญของปีพ.ศ.๒๔๖๕ มีรูปแบบตามพระธาตุพนมองค์เดิม ภายในบรรจุพระอรหันตสารีริกธาตุ พร้อมกับองค์พระพุทธรูปทองคำ และของมีค่าต่างๆ จากประชาชนผู้มีจิตศรัทธาถวายบรรจุเอาไว้ในองค์พระธาตุ เชื่อกันว่าผู้มาสักการะจะได้อันสืบผลให้มีบุญวาสนา เป็นเจ้าคนนายคน พระธาตุแห่งนี้มีเขตแดนพเคราะห์ประจำวันเกิดได้แก่บั้งศรีรักษา

สะพานมิตรภาพไทย-ลาว ๓ เส้นทาง ทางใต้เป็นเส้นทางที่เชื่อมระหว่างนครพนมและเมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว สะพานนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการค้าขายและการเดินทางระหว่างสองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการขนส่งสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม นอกจากนี้ สะพานนี้ยังช่วยให้การเดินทางของประชาชน更加方便และปลอดภัยยิ่งขึ้น

“องค์พระศรีสัตนครราช” ซึ่งเป็นแลนด์มาร์คแห่งใหม่ของ นครพนม อย่างที่ทราบกันว่าพี่น้องชาวไทยและชาวลาว ล้วนมีความเชื่อผูกพันอยู่กับองค์พระยานาค พญา กับความผูกพันในลำน้ำโขง รุ่งปุยา ล้วนศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของพระยานาคในฐานะที่เป็นผู้ดูแลปกป้องรักษาแถบลุ่มน้ำโขง รักษาพุทธ ศาสนา รวมถึงองค์พระธาตุพนม ซึ่งเป็นองค์พระยานาคทองเหลืองที่ใหญ่ที่สุดของภาคอีสาน แน่นอนว่าจาก ประติมากรรมที่สูงค่าผนวกกับความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อองค์พระศรีสัตนครราช ย่อมส่งผลให้จังหวัด นครพนม ดินแดนแห่งลุ่มน้ำโขงกลายเป็นแลนด์มาร์คสำคัญที่สร้างคุณค่าต่อเศรษฐกิจของจังหวัดอย่างไม่ อาจปฏิเสธ ณ บริเวณที่ประดิษฐานองค์พระยานาค ลานศรีสัตนครราช ริมฝั่งแม่น้ำโขงหน้าสำนักงานป่าไม้ ถนนสุนทรวิจิตร ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นางสาวรัตนวดี จุลพันธุ์ (๒๕๕๗) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษาเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการมี ส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกาะล้าน ใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในส่วน การศึกษาเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถาม ทำการศึกษาจากประชาชนในท้อง

ถิ่นที่อาศัยอยู่ที่เกาะล้าน จำนวน ๑๘๐ ครัวเรือน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package of Social Science: SPSS) ส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการศึกษาจากหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จำนวน ๑๒ คน

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกาะล้านในระดับต่ำ และเมื่อทำการศึกษาดังปัจจัยต่างๆ พบว่า อาชีพ ประสบการณ์ในการอบรมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการรับรู้ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ สถานภาพทางสังคม และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นไม่ค่อยได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดการประสานความร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ รวมทั้ง หน่วยงานรัฐไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ข้อเสนอแนะ คือ หน่วยงานรัฐควรประชาสัมพันธ์ข่าวสารการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกาะล้านให้ประชาชนได้รับทราบมากขึ้น ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้มากขึ้นโดยการจัดอบรม ประชุมหรือกิจกรรม รวมทั้ง ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากยิ่งขึ้น

ถนัด เหมโส (๒๕๔๘) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องของการบริหารส่วนตำบลต่อการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรม (กรณีศึกษาของการบริหารส่วนตำบล จังหวัดหนองบัวลำภู) การศึกษาเรื่องบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทในอดีต ปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวังในอนาคตขององค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในจังหวัดหนองบัวลำภู รวมทั้งเปรียบเทียบบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีพื้นที่เป็นแหล่งวัฒนธรรม และองค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่มีพื้นที่เป็นแหล่งวัฒนธรรม การศึกษาใช้ระเบียบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๕๘ คน ใช้การจัดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ จากการศึกษพบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในอดีต มีจุดเน้นที่การจัดกิจกรรมและการส่งเสริมการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ วันสำคัญทางราชการ รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนั้นในบางพื้นที่มีการส่งเสริมและสร้างงานอาชีพโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐาน บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในปัจจุบันยังคงมีจุดเน้นอยู่ที่การจัดกิจกรรม และการส่งเสริมการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ดังที่กล่าวแต่มีการเพิ่มขอบเขตที่กว้างขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งมีการสนับสนุน

การมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น มีการส่งเสริมงานอาชีพโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐาน และส่งเสริมงานอาชีพจากแหล่งวัฒนธรรมในพื้นที่ บทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยทั่วไปอยู่ในระดับปานกลาง บทบาทที่คาดหวังขององค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในอนาคต มีความต้องการที่จะใช้บทบาทที่เหมาะสมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม มีตำแหน่งงานทางวัฒนธรรมเฉพาะในองค์กร มีการสร้างงานอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างมีศักยภาพ เมื่อเปรียบเทียบบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีพื้นที่เป็นแหล่งวัฒนธรรม และองค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่มีพื้นที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ภาณุ วรมิตร (๒๕๕๙) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอำเภอเกาะสมุยจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอำเภอเกาะสมุยจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ คือประชาชนที่อาศัยอยู่ใน อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๓๕๔ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ๕ ระดับค่าความเชื่อมั่น .๙๐๙๖ ผลการศึกษาพบว่า (๑) สภาพทั่วไป ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่เกาะสมุยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ประชาชนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยเนื่องจากหน่วยงานราชการไม่ได้ให้ความรู้ ไม่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้เท่าที่ควร ส่งผลให้ขาดความรู้ ความเข้าใจและควรจัดให้มีการประชุมสัมมนา ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนมากกว่าที่เป็นอยู่ กิจกรรมที่ต้องทำ ร่วมกันของภาครัฐและเอกชน ยังขาดการประสานงานที่ดีทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรงบประมาณในการอุดหนุนและดูแลด้านสิ่งแวดล้อมยังมีน้อย ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สกปรกและมีการปล่อยปละละเลยให้นักท่องเที่ยวและนายทุนเข้าไปบุกรุกและทำลายสิ่งแวดล้อมได้รับความเสียหายไปมาก อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ไม่ได้ให้ความสนใจที่จะดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติเท่าที่ควร (๒) ประชาชนชาวเกาะสมุยมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีอยู่ในระดับสูง โดยมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไขมากที่สุด รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุของปัญหา โดยร่วมเสนอและให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นแก่เจ้าหน้าที่เพื่อประโยชน์ในการจัดทำ แผนพัฒนาและให้ความสนใจในการจัดทำ แผนโครงการแก้ปัญหาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และ (๓) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การให้คุณค่าต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปัจจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุของปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและปฏิบัติงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนตัวแปรอายุ มีความสัมพันธ์ในทางลบกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และการเป็นสมาชิก กลุ่มชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระมหาทองมา ใบทับทิม (๒๕๕๐) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน: คลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม” ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย ๓๙ ปี มีสถานภาพแต่งงาน ระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษามากที่สุด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้อยู่ระหว่าง ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย ๒๗ ปี ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ความผูกพันกับถิ่นที่อยู่ และชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ได้รับจากโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์มากที่สุด ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ความผูกพันกับถิ่นที่อยู่และชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในระดับสูง และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อาชีพ ระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนไม่แตกต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ การศึกษา การเคยรับข้อมูลข่าวสารฯ รายได้รวมของครอบครัว และความผูกพันกับถิ่นที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พรทิพย์ วีระสวัสดิ์ (๒๕๕๑) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาชุมชนประตูลิ้น และชุมชนป้อมเพชร อำเภอฟากท่า จังหวัดพิจิตร” ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่เข้าใจเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับดี ชุมชนเห็นว่าการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากหน่วยงานต่างๆ พร้อมกับได้นำองค์ความรู้ด้านภูมิสังคมมาประยุกต์ใช้โดยนำสภาพแวดล้อมที่เป็นภูมิประเทศที่ยังคงไว้เป็นธรรมชาติมาจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดการจัดการด้านต่างๆ เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนในการที่จะมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชนเอง และมีกิจกรรมนันทนาการทางการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชน จำนวน ๘ กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมศึกษาพืชพรรณไม้ป่าธรรมชาติ กิจกรรมศึกษาการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า (บนผืนไผ่เมือง) กิจกรรมค่ายอนุรักษ์วิถีธรรมชาติ กิจกรรมฟังเสียงนก/ดูนกธรรมชาติบนป่าดอยหลวงป่าเมี่ยงเขาสูงสลับซับซ้อน(ดอยเขาแก้ว) กิจกรรมศึกษาสมุนไพรป่าท้องถิ่น (สมุนไพรภูมิปัญญาพื้นบ้าน) กิจกรรมประกอบอาหารป่าพื้นเมืองท้องถิ่น (วัฒนธรรมชุมชน) กิจกรรมเล่าขานตำนานโบราณ (วัฒนธรรมชุมชน) และกิจกรรมนันทนาการรอบกองไฟ และกิจกรรมการเข้าค่ายพักแรม ตามลำดับ

นอกจากนี้ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชน พบว่า ชุมชนได้ร่วมวิเคราะห์พื้นที่ และได้นำทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นและพัฒนาเป็นกิจกรรม ทำให้เกิดความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น โดยจะเห็นได้จากความสามัคคีในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นและเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ประชาชนมีรายได้จากนักท่องเที่ยว

เฉลี่ยเพิ่มขึ้น และประชาชนในพื้นที่โยกย้ายไปหาอาชีพรับจ้างนอกพื้นที่ลดลงจากเดิมร้อยละ ๘๐ เหลือเพียงไม่เกินร้อยละ ๑๐ เท่านั้น

สุนทอน ไชสงคราม (๒๕๕๓) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาบ้านเกิดไฉ้ เมืองปะทุมพอน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านเกิดไฉ้ เมืองปะทุมพอน แขวงจำปาสัก เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประชาชนร่วมในการอนุรักษ์ มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมต่างๆ ผลสำเร็จและดำรงอยู่ได้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เห็นคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการอนุรักษ์และได้รับการท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้เพิ่มจากการทำเกษตรและการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ประชาชนในชุมชนเริ่มต้นตัวในการอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตั้งแต่หลังการประกาศใช้กฎหมายป่าไม้ เจ้าหน้าที่ได้มีการอบรมให้ความรู้กับผู้นำชุมชน และผู้นำชุมชนได้เผยแพร่ความรู้ต่อประชาชน ให้มีจิตสำนึกและเกิดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยว และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากร ผู้นำชุมชนได้มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งขึ้นภูอาสา ขมป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เทียวชมบริเวณวัดภูอาสาเพราะบริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งวัตถุโบราณที่ได้เคารพนับถือต่อกันมาด้านปัญหาในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า ขาดแคลนเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาพยาบาลช้าง แหล่งอาหารช้าง และขาดการประชาสัมพันธ์ในการดำเนินกิจกรรมของบ้านเกิดไฉ้ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐอย่างต่อเนื่อง จำนวนช้างที่ใช้ในการท่องเที่ยวลดลง ค่าบริการท่องเที่ยวยังไม่มีความเหมาะสม และขาดการวางแผนรับการท่องเที่ยว

สิทธิโชค วิบูลย์ สุเทพ บุญซ้อน และปิยะวรรณ เลิศพานิช (๒๕๕๔) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกรณีศึกษา: ชุมชนศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ ทางวัฒนธรรมชาวมอญ ชุมชนศาลาแดงเหนือ ด้านวัตถุประสงค์ การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนศาลาแดงเหนือ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลผู้วิจัย ใช้ศึกษาแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องมอญ และข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ สำหรับการนำเสนอผลการวิจัยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า ๑.การอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญ ชุมชนบ้านศาลาแดงเหนือ เป็นการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญ การตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย สถาปัตยกรรม โบราณวัตถุ วิถีชาวมอญทั้งด้านวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ส่วนใหญ่ยังถือได้ว่าชุมชนศาลาแดงเหนือยังมีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ คือคนในชุมชนยังคงปฏิบัติประเพณีหลักๆ เช่น ประเพณีเป็งสงกรานต์ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีทำบุญกลางบ้าน คติความเชื่อทางศาสนา ส่วนวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต เช่น ภาษา การแต่งกาย การประกอบอาชีพของคนในชุมชนมีการอนุรักษ์ลดน้อยลงเนื่องมาจากนโยบายการพัฒนาประเทศ ไปสู่ความเป็นสากลทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป หรือระบบการศึกษาแผนใหม่ทำให้การใช้ภาษามอญ ในชีวิตประจำวันลดน้อยลงไป อย่างไรก็ตามชาวมอญชุมชนศาลาแดงเหนือ ยังมีแนวทางในการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน โดยให้ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน เป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับเยาวชนได้สืบทอดต่อไป

ประภาวี วงษ์บุตรศรี (๒๕๕๖) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) กำหนดรูปแบบการพัฒนาคุณภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ๒) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดและการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ๓) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อการกลับมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และ ๔) ศึกษาหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพในการจัดการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อย่างมีคุณภาพในช่วงเทศกาล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่เป้าหมาย ๒ แห่ง คือ พระธาตุพนม และพระธาตุเชิงชุม จำนวน ๓๓๓ ตัวอย่าง และแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนในชุมชนจำนวน ๖๒ ตัวอย่าง และผู้นำชุมชน จำนวน ๑๒ ตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ยังใช้สถิติอ้างอิง t-Test F-Test Scheffe's method และ Discriminant Analysis ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดและการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓$) โดยมีความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นลำดับแรก ($\bar{X} = ๓.๔๗$) และพบว่านักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีผลต่อความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดและการจัดการโลจิสติกส์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมีความต้องการกลับมาท่องเที่ยวอีก โดยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อการกลับมาของนักท่องเที่ยวมากที่สุด มีขนาดของผลกระทบเท่ากับ ๓.๖๑๒ ทางด้านแนวทางในการเพิ่มศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวโดยภาพรวมแล้วควรมีการพัฒนาและปรับปรุงทั้งด้านการบริการ และการจัดการโลจิสติกส์ในด้านต่างๆ ได้แก่ การปรับปรุงทัศนียภาพ การควบคุมราคาสินค้า การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูล เพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ จัดระเบียบพื้นที่จอดรถ ดูแลความสะอาดของห้องน้ำ จัดทำป้ายแนะนำขั้นตอนการให้บริการ ปรับปรุงสภาพถนนรวมทั้งการจราจรในช่วงเทศกาล การเพิ่มป้ายบอกทาง การติดตั้งตู้ ATM บริเวณใกล้แหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนให้คนในชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้าให้นักท่องเที่ยวและการสนับสนุนคนในชุมชนให้เข้าใจและร่วมมือร่วมใจในการสร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

วิภาดา มุกดา, บุรพร กำบุญและเพ็ญภาพร กระเวน (๒๕๕๖) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก” ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๒๕ อายุส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๐๐ อาชีพส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน ๑๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๒๕ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕๐ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๕๐ ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ระยะเวลา ๑๖-๒๕ ปี จำนวน ๑๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๗๕ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พบว่า เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน ๓๗๒ คน คิด

เป็นร้อยละ ๙๓.๐๐ แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นสื่อบุคคล (ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ) จำนวน ๒๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔๔ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมส่วนใหญ่เป็นการประชุมหมู่บ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน ๒๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๓๔ ความคิดเห็นของประชาชนต่อระดับการรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๒๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๐๐ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พบว่า ภาพรวมระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูง จำนวน ๒๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๐๐ ในภาพรวมของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลาง

เพ็ญประภา เพชระบูรณิน และ ศศิธร ป้องเรือ (๒๕๕๗) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วิเคราะห์สภาพการณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดนครพนม จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร วัดธาตุเรณู และวัดธาตุศรีคุณ เครื่องมือที่ใช้วิจัยคือ แบบสอบถาม และเทคนิคการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งโอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้ง ๓ แห่ง สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งโอกาส และอุปสรรค จากการประชุมพบว่า วัดธาตุพนมมีจุดแข็งคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ จุดอ่อนคือ ขาดการรวมกลุ่มของชุมชนที่เข้มแข็ง แต่มีโอกาสในการพัฒนาเพราะมีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุน และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และมีอุปสรรคคือ มีผู้ฉวยโอกาสหาผลประโยชน์จากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว วัดธาตุเรณู มีจุดแข็งคือมีการแสดงพื้นบ้านและการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบภูไท จุดอ่อนคือ เจ้าหน้าที่ขาดการตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และมีโอกาสในการพัฒนาเพราะมีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุน พร้อมทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และมีอุปสรรคคือ มีผู้ฉวยโอกาสหาผลประโยชน์จากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว วัดธาตุศรีคุณ มีจุดแข็งคือชาวบ้านมีวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบชนบท และมีความร่วมมือในระดับสูง จุดอ่อนคือ แหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนา ป้ายบอกทางไม่ชัดเจน แต่มีโอกาสในการพัฒนาเพราะมีหน่วยงานภาครัฐสนับสนุน และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และมีอุปสรรคคือ การประชาสัมพันธ์ไม่มีประสิทธิภาพ และแนวทางในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดย ๑) สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยจัดตั้งกลุ่มและมีผู้มีอำนาจในการตัดสินใจที่ชัดเจน ๒) จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ๓) จัดอบรมเจ้าหน้าที่ ปรากฏชาวบ้านหรือมีคฤหัสถ์น้อย เพื่อสื่อความหมาย ๔) หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

คมลักษณ์ สงทิพย์ (๒๕๕๗) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน กรณีศึกษา ตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำวัดตะเคียน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ตำบลบางคูเวียงในด้าน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำวัดตะเคียน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำตะเคียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านของการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านการมีผลประโยชน์มากที่สุดโดยรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ผลการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดตะเคียนในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำวัดตะเคียน พบว่าเจ้าหน้าที่รัฐจะเป็นตัวกลางระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยปฏิบัติงานมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งถ้าทางภาครัฐมีงบก็ช่วยเหลือทางวัดและทางชุมชน ผู้ประกอบการตลาดน้ำวัดตะเคียนจะช่วยดูแลด้านความสะดวก ความปลอดภัยบริเวณร้านค้าของตนเอง และบริเวณตลาดน้ำวัดตะเคียนอยู่ตลอด ผู้นำชุมชนจากทางวัดตะเคียนเป็นผู้บริหารดูแลรับผิดชอบตลาดน้ำวัดตะเคียน การก่อสร้างตลาดน้ำวัดตะเคียน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวบ้านอยู่เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งซื้อขายอาหาร และสินค้าต่างๆของชาวบ้าน โดยเป็นการเปิดโอกาสและสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านในด้านความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดตะเคียน ๓ กลุ่ม ให้ความคิดเห็นเหมือนกันว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือ การอนุรักษ์ประเพณี และวิถีชีวิตในชุมชนไว้ดังเดิมเช่น การขายของบนเรือ การนำของที่ผลิตเองมาจำหน่าย ซึ่งถือเป็นธุรกิจท้องถิ่น ในด้านปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดตะเคียนในการมีส่วนร่วมจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้ง ๓ กลุ่ม ไม่พบปัญหา หรืออุปสรรคอะไร ขึ้นอยู่กับทางวัดว่าจะให้ทางภาครัฐและภาคส่วนต่างๆ ช่วยสนับสนุนด้านใดบ้าง เนื่องจากทางวัดเป็นผู้บริหารจัดการดูแลตลาดน้ำวัดตะเคียนด้วยตนเอง ส่วนข้อเสนอแนะ เช่น ควรจัดกลุ่มสินค้าที่จำหน่ายเพื่อให้สะดวกกับนักท่องเที่ยว ควรรักษารูปแบบเดิมของวัฒนธรรมท้องถิ่นและตัวสินค้าท้องถิ่นเอาไว้ เป็นต้น

อานิสงค์ โอทาตะวงศ์ (๒๕๕๗) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทะเลบัวแดง ในเขตเทศบาลตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลบัวแดง ในเขตเทศบาลตำบลเชียงแหว เพื่อทดสอบความแตกต่างของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลบัวแดงในเขตเทศบาลตำบลเชียงแหว การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือประกอบการสัมภาษณ์ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน ๓๔๐ ครั้วเรือน ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลบัวแดงอยู่ระดับต่ำ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ อาชีพ รายได้ ระยะทางไปยังทะเลบัวแดง สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน การใช้ประโยชน์จากทะเลบัวแดง ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และความตระหนักเกี่ยวกับคุณค่าของแหล่งน้ำสาธารณะทะเลบัวแดง โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ โดยไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาอาศัยในชุมชน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลบัวแดงที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ขาดความรู้เกี่ยวกับความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลบัวแดงขาดการมีส่วนร่วม ขาดงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกในการทำกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไม่สามารถดำเนินการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำเทียบเรือรองรับนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี

นางสาวณัฐธินิชา หมั่นหนู (๒๕๕๕) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา เทศบาลตำบลทะเลน้อยและเทศบาลตำบลพางตุง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเทศบาลตำบลทะเลน้อย จำนวน ๓๕๐ คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นและสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติกิจกรรม ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติกิจกรรม และการมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน

การมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลปัญหาทางการท่องเที่ยว รองลงมาคือมีส่วนร่วมในการศึกษาสาเหตุและปัญหาทางการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการคิดและเสนอวิธีการแก้ปัญหาการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน

การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่ รองลงมา คือมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการด้านการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการวางแผนด้านการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติกิจกรรมโดยรวม อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีส่วนร่วมในการชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวกับเทศบาล และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนของชุมชนที่ได้วางไว้

การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน รองลงมาคือได้รับความรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น จากการได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว และชุมชนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดีขึ้น มีการคมนาคมขนส่งที่สะดวกขึ้น มีการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่ดีขึ้น

การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีส่วนร่วมในการติดตามและร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว รองลงมาคือมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวตามแผนที่กำหนดไว้ และมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว

การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลทะเลน้อยและเทศบาลตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุนจังหวัดพัทลุง พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของเทศบาลตำบลทะเลน้อยและเทศบาลตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ธัญญาศิริ ธีรวิวรรณ ลินจง โพขาริ และ โอชญัญญา บัวธรรม (๒๕๕๕) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวภูมิลาดช่อฟ้า จังหวัดหนองบัวลำภู การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัญหาและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวภูหินลาดช่อฟ้า จังหวัดหนองบัวลำภู และเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวภูหินลาดช่อฟ้า จังหวัดหนองบัวลำภู และเพื่อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภูหินลาดช่อฟ้า จังหวัดหนองบัวลำภู โดยพิจารณาข้อมูล ๒ ด้าน คือ ๑) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ๒)การพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ๓) การบริหารจัดการ ๒. การมีส่วนร่วมของชุมชนมี ๔ ด้าน คือ ๑) การริเริ่มการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ๒)การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ๓)การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ๔) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ๑.กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวหน่วยงานภาครัฐ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ๒. กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าในตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ๓. ประชากรท้องถิ่นในตำบลโนนทัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามองค์ประกอบมาตรฐานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ คือ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และด้านการบริหารจัดการความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการริเริ่มการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวความคิดเห็นโดยรวมอยู่ระดับน้อย ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกรายด้าน เรื่องการวางแผนพัฒนา รองลงมาได้แก่ เรื่องการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และเรื่องการดำเนินการพัฒนา ตามลำดับ การสรุปผลและวิจารณ์ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของรัฐ ผู้ประกอบการ และประชากรท้องถิ่น อภิปรายผล ได้ดังนี้

๑. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของรัฐผู้ประกอบการและประชากรท้องถิ่น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวภูหินลาดช่อฟ้า จังหวัดหนองบัวลำภูเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยภาพรวม คือด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และด้านการบริหารจัดการความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

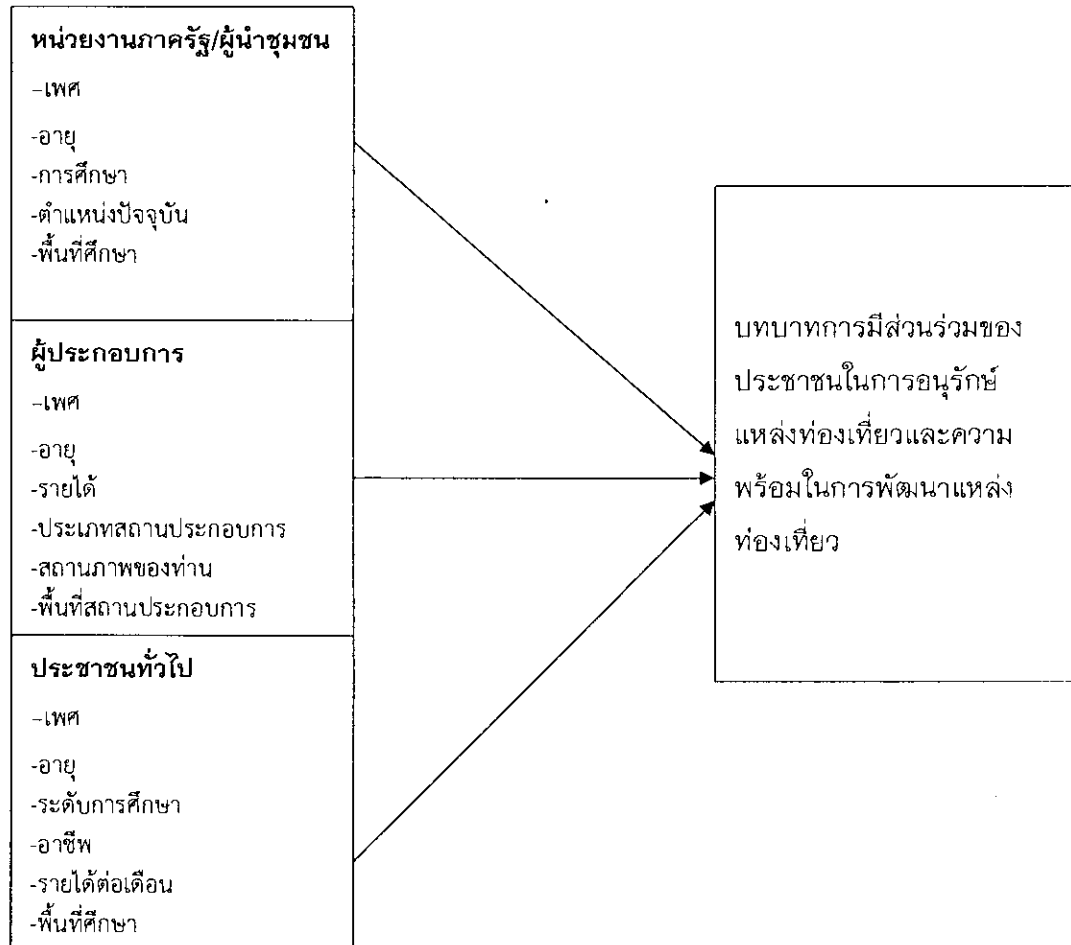
๒. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของรัฐ ผู้ประกอบการและประชากรท้องถิ่น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวภูหินลาดช่อฟ้า โดยภาพรวมและรายข้อย่อยอยู่ในระดับน้อย

จากการรวบรวมเอกสารแนวคิดทฤษฎีและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องพอจะสรุปได้ว่า บทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆ ที่ทำการศึกษาวิจัยนั้น โดยส่วนมากจะอยู่ระดับปานกลาง และมีบทบาทการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยสิ่งแวดล้อมและตามลักษณะภูมิศาสตร์และลักษณะส่วนบุคคลในแต่ละพื้นที่นั้นๆ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ก็จะเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเองอยู่แล้ว จะเห็นได้จากบางพื้นที่มีการร่วมกันประชุมวางแผนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไปเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตนเองให้คงอยู่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการทํานุบำรุง รักษา ปรังปรุงพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยวให้เกิดความสวยงาม ร่มรื่น สะดวกสบายและปลอดภัยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวชม ไม่ว่าจะเป็นการบริการที่พัก ร้านอาหารสินค้าพื้นเมือง OTOP ความสะดวกสบายในการเดินทาง การประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน การเตรียมต้อนรับนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อสร้างความประทับใจกับนักท่องเที่ยว และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้ดีขึ้นต่อไป

กรอบแนวคิด

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงผสมผสานระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม :กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม” โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชน ผู้ประกอบการ และคณะกรรมการหมู่บ้านข้าราชการในหน่วยงานภาครัฐ/เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/กำนันผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชนในพื้นที่ ๕ อำเภอ จำนวนทั้งสิ้น ๓๒๔,๐๑๔ คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

๑) กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนทั่วไป และผู้ประกอบการ เนื่องจากต้องการข้อมูลที่กระจายทั่วทุกพื้นที่ที่ต้องการศึกษา

๒) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากต้องการข้อมูลเชิงลึกเพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งทำให้ทราบถึงระดับบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชาชนจังหวัดนครพนมในแต่ละภาคส่วนและนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมสร้างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป

วิธีสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ ที่ค่าความเชื่อมั่น ๙๕% ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน ๕% มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๔๐๐ ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ดังแสดงในตาราง

ตาราง ๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่ศึกษา	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประเภทกลุ่มตัวอย่าง		
			จนท.หน่วยงาน ภาครัฐ/ผู้นำชุมชน/ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ อบต.	ผู้ประกอบการ	ประชาชน ทั่วไป
อ.เมืองนครพนม	๑๑๖,๕๖๔	๑๒๕	๕	๒๘	๙๒
อ.ธาตุพนม	๗๒,๖๓๓	๑๑๓	๕	๑๘	๙๐
อ.เรณูนคร	๔๑,๔๖๗	๕๐	๕	๑๐	๓๕
อ.ท่าอุเทน	๕๔,๒๓๙	๖๔	๕	๑๓	๔๖
อ.นาหว้า	๓๙,๑๑๑	๔๘	๕	๑๐	๓๓
รวม	๓๒๔,๐๑๔	๔๐๐	๒๕	๗๙	๒๙๖

ที่มา: สำนักบริหารทะเบียน, รายงานสถิติจำนวนประชากรจังหวัดนครพนม: ๒๕๕๗

พื้นที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้พื้นที่ในการสำรวจภายในจังหวัดนครพนม จำนวนทั้งสิ้น ๕ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอธาตุพนม อำเภอเรณูนคร อำเภوتاอุเทนและอำเภอนาหว้า เนื่องจากพื้นที่ทั้งหมดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น มีชื่อเสียง และมีความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ พื้นที่ที่ศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครพนม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น ๓ ชุด

ชุดที่ ๑ แบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไป

ชุดที่ ๒ แบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบการ

ชุดที่ ๓ แบบสัมภาษณ์ (Structured Interview) สำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ/ ผู้นำชุมชน/ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล

วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัยและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยว่ามีเที่ยงตรงตามเนื้อหา สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลและให้ผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือ ถูกต้องได้มากที่สุด มีขั้นตอนวิธีการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

๑. ศึกษาและรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น จากสิ่งพิมพ์ วารสาร หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อกำหนดรวบรวมเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

๒. กำหนดรูปแบบของคำถาม โดยศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามจากตำรางานวิจัยและสำรวจข้อมูลต่างๆ ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกัน

๓. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างโดยอาศัยหลักการสร้างตามขั้นที่ ๑ และขั้นที่ ๒

๔. นำแบบสอบถามที่ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้กับบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน (Try-out) จำนวน ๔๐ ชุด แล้วนำมาทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้ วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค มีเท่ากับ ๐.๙๔ และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการ (Try-out) จำนวน ๔๐ ชุด แล้วนำมาทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้ วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค มีเท่ากับ ๐.๙๐

๕. การสร้างแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดการสร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

๑. ติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังพื้นที่เพื่อนัดหมายวันเวลา สถานที่ ในการเก็บข้อมูล

๒. นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ลงพื้นที่ดำเนินการสำรวจตั้งแต่ช่วงเดือน ตุลาคม ๒๕๕๙-เมษายน ๒๕๕๙ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

-เก็บข้อมูลกับประชาชน และผู้ประกอบการ (โรงแรม/ที่พัก/ร้านค้า /บริการให้เช่าพาหนะ) โดยใช้แบบสอบถาม

-เก็บข้อมูลกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก

๓. นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเข้าร่วมสังเกตการณ์ที่ภาคสนามในพื้นที่และเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ร่วมกับประชาชนในการจัดกิจกรรมแสดงผลงานศิลปวัฒนธรรมของชุมชน กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมกับมัคคุเทศก์น้อยในชุมชน

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

๑. ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ของข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และประมวลผลทางสถิติ

๒. ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบรรยาย และสรุปผล เสนอการให้คะแนน ไว้ดังนี้ (สุวิมล ติรกานันท์, ๒๕๕๐)

คะแนน	๕	หมายถึง มากที่สุด
คะแนน	๔	หมายถึง มาก
คะแนน	๓	หมายถึง ปานกลาง
คะแนน	๒	หมายถึง น้อย
คะแนน	๑	หมายถึง น้อยที่สุด

เกณฑ์ในการแปลผลบทบาทการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง	๔.๕๐-๕.๐๐	หมายถึง	บทบาทการมีส่วนร่วมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง	๓.๕๐-๔.๔๙	หมายถึง	บทบาทการมีส่วนร่วมมาก
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง	๒.๕๐-๓.๔๙	หมายถึง	บทบาทการมีส่วนร่วมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง	๑.๕๐-๒.๔๙	หมายถึง	บทบาทการมีส่วนร่วมน้อย
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง	๑.๐๐-๑.๔๙	หมายถึง	บทบาทการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

๓. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำแบบสัมภาษณ์มารวบรวมแล้วทำการวิเคราะห์แล้วสรุปผลการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๒. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาสรุปในแต่ละอำเภอ แล้วนำมาสังเคราะห์รวมกันในแต่ละประเด็น

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม:กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม”ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๓ กลุ่ม ดังนี้ (๑) ประชาชน จำนวน ๒๙๖ คน (๒) ผู้ประกอบการ จำนวน ๗๙ คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และ (๓) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๒๕ คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑

แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชาชนและผู้ประกอบการ

ตาราง ๒

แสดงจำนวนและร้อยละสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๑๔๗	๔๙.๖๖
หญิง	๑๔๙	๕๐.๓๓
รวม	๒๙๖	๑๐๐
อายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๗	๕.๗๔
๒๐-๓๐ ปี	๗๒	๒๔.๓๒
๓๑-๔๐ ปี	๘๔	๒๘.๓๗
มากกว่า ๔๐ ปี	๑๒๓	๔๑.๕๕
รวม	๒๙๖	๑๐๐
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	๒๓	๗.๗๗
มัธยมศึกษาตอนต้น	๓๔	๑๑.๔๘
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	๖๕	๒๑.๙๕
อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า	๕๖	๑๘.๙๑
ปริญญาตรี	๙๗	๓๒.๗๗
สูงกว่าปริญญาตรี	๒๑	๗.๐๙
รวม	๒๙๖	๑๐๐

ตาราง ๒ (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
ข้าราชการ	๔๘	๑๖.๒๑
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๒๒	๗.๔๓
ลูกจ้างเอกชน	๔๖	๑๕.๕๔
ประกอบอาชีพส่วนตัว	๙๐	๓๐.๔๐
เกษตรกร	๔๐	๑๓.๕๑
นักศึกษา	๓๐	๑๐.๑๓
อื่นๆ	๒๐	๖.๗๕
รวม	๒๙๖	๑๐๐
พื้นที่ศึกษา		
อำเภอเมือง	๙๒	๓๑.๐๘
อำเภอธาตุพนม	๙๐	๓๐.๔๐
อำเภอเรณูนคร	๓๕	๑๑.๘๒
อำเภอท่าอุเทน	๔๖	๑๕.๕๔
อำเภอนาหว้า	๓๓	๑๑.๑๔
รวม	๒๙๖	๑๐๐

จากตาราง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน จำนวน ๒๙๖ คน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เพศหญิงมีจำนวน ๑๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๓๓ เป็นเพศชาย จำนวน ๑๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๖๖ มีอายุมากกว่า ๔๐ ปี มากที่สุด จำนวน ๑๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๕๕ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓๗ อายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๓๒ และต่ำกว่า ๒๐ ปี จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๔ สำหรับการศึกษา พบว่า มีการศึกษา ระดับปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๗๗ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า/ปวช. จำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๙๕ ระดับอนุปริญญา/เทียบเท่า จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙๑ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๘ ระดับประถมศึกษา จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๗๗ และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๙ สำหรับอาชีพส่วนมากประกอบอาชีพส่วนตัว จำนวน ๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๔๐ รองลงมาคือ รับราชการ จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒๑ อาชีพลูกจ้างเอกชน จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๕๔ อาชีพเกษตรกร จำนวน ๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕๑ และอาชีพนักศึกษา จำนวน ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๓ และอาชีพอื่นๆ มีจำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๕ ส่วนพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา วิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างอยู่ในอำเภอเมืองมากที่สุด จำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๐๘ รองลงมาคือ อำเภอธาตุพนม จำนวน ๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๔๐ อำเภอท่าอุเทน จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๕๔ อำเภอเรณูนคร จำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘๒ และอำเภอนาหว้า จำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๔

ตาราง ๓

แสดงจำนวนและร้อยละสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๒๖	๓๒.๙๑
หญิง	๕๓	๖๗.๐๘
รวม	๗๙	๑๐๐
อายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๐	๐
๒๐-๓๐ ปี	๘	๑๐.๑๒
๓๑-๔๐ ปี	๒๗	๓๔.๑๗
มากกว่า ๔๐ ปี	๔๔	๕๕.๖๙
รวม	๗๙	๑๐๐
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท	๐	๐.๐๐
๓๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท	๕๖	๗๐.๘๘
๕๐,๐๐๑-๑๐๐,๐๐๐ บาท	๑๗	๒๑.๕๑
มากกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท	๖	๗.๕๙
รวม	๗๙	๑๐๐
ประเภทสถานประกอบการ		
ที่พัก	๙	๑๑.๔
ร้านอาหาร	๑๕	๑๙.๐
ร้านขายของที่ระลึก/สินค้าพื้นเมือง/สินค้า OTOP	๓๑	๓๙.๐
ร้านขายของชำ	๑๐	๑๒.๗
บริการพาหนะเช่า	๗	๘.๙
อื่นๆ (ระบุ)	๗	๘.๙
รวม	๗๙	๑๐๐
ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจ		
เจ้าของคนเดียว	๗๐	๘๘.๖๐
มีหุ้นส่วน	๙	๑๑.๔๐
รวม	๗๙	๑๐๐
พื้นที่ศึกษา		
อำเภอเมือง	๒๘	๓๕.๔๔
อำเภอหาดุพนม	๑๘	๒๒.๗๘
อำเภอเรณูนคร	๑๐	๑๒.๖๕

ตาราง ๓ (ต่อ)

อำเภอท่าอุเทน	๑๓	๑๖.๔๕
อำเภอนาหว้า	๑๐	๑๒.๖๕
รวม	๗๙	๑๐๐

จากตาราง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการ จำนวน ๗๙ คน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เพศหญิง มีจำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๐๘ เป็นเพศชาย จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๙๑ มีอายุมากกว่า ๔๐ ปี มากที่สุด จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖๙ รองลงมาอายุอยู่ระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๑๗ อายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๒ สำหรับรายได้พบว่า มีรายได้ ๓๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๘๘ มีรายได้ ๕๐,๐๐๑-๑๐๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๕๑ มีรายได้มากกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๕๙ เมื่อจำแนกตามประเภทสถานประกอบการ พบว่า เป็นร้านขายของที่ระลึก/สินค้าพื้นเมือง/สินค้า OTOP มากที่สุด จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๐๐ รองลงมาคือร้านอาหาร จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๐๐ ร้านขายของชำ จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗ ที่พักอาศัย จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔ และบริการพาหนะเข้าร่วมถึงบริการอื่นๆ มีจำนวนเท่ากัน จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๙ สำหรับลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจ พบว่า เป็นเจ้าของคนเดียว จำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๖๐ และลักษณะมีหุ้นส่วน จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๐ ส่วนพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างอยู่ในอำเภอเมืองมากที่สุด จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔๔ รองลงมาคือ อำเภอธาตุพนม จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๗๘ อำเภอท่าอุเทน จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๕ อำเภอเรณูนคร และอำเภอนาหว้า มีจำนวนเท่ากัน คืออำเภอละ ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๖๕ เท่ากัน

ตอนที่ ๒

แสดงการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม

ตาราง ๔

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรายด้าน

รายละเอียด	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๓.๑๙	๐.๙๔	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๓.๐๔	๑.๑๔	ปานกลาง
ด้านการร่วมกันปฏิบัติ	๓.๓๑	๐.๖๒	ปานกลาง
ด้านการทำนุบำรุงรักษา	๓.๒๔	๐.๘๓	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	๓.๖๗	๐.๘๑	มาก
รวม	๓.๓๒	๐.๗๗	ปานกลาง

จากตาราง พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชาชนจังหวัดนครพนม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๒ และเมื่อพิจารณาเรียงลำดับเป็นรายด้านพบว่า ด้านประชาชนมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อยู่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ และส่วนด้านอื่นๆ อยู่ระดับปานกลาง คือด้านการมีส่วนร่วมในด้านการร่วมกันปฏิบัติ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๑ ด้านการทำนุบำรุงรักษา ค่าเฉลี่ย ๓.๒๔ ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย ๓.๑๙ และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย ๓.๐๔ ตามลำดับ

ตาราง ๕

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
๑. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๑๖	๑.๐๖	ปานกลาง
๒. ท่านมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๒๙	๑.๐๖	ปานกลาง
๓. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๑๓	๑.๐๔	ปานกลาง
รวม	๓.๑๙	๐.๙๔	ปานกลาง

จากตาราง พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ระดับปานกลางทุกข้อ โดยบทบาทการมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสูงที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๙ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๖ และบทบาทการมีส่วนร่วมในการวางแผนประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๓ ตามลำดับ

ตาราง ๖

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
๔. ท่านมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๒.๙๖	๑.๐๕	ปานกลาง
๕. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย	๓.๐๐	๑.๐๙	ปานกลาง
๖. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๒๑	๒.๖๐	ปานกลาง
๗. ท่านมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๐๔	๑.๐๗	ปานกลาง
รวม	๓.๐๔	๑.๑๔	ปานกลาง

จากตาราง พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมในการประชุมหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๒๑ รองลงมาคือบทบาทการมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๔ บทบาทการมีส่วนร่วมในการเสนอวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๐ และบทบาทการมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๙๖ ตามลำดับ

ตาราง ๗

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการร่วมกันปฏิบัติ

ด้านการร่วมกันปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
๘. ท่านมีส่วนร่วมด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๔๕	๐.๙๙	ปานกลาง
๙. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๔๔	๑.๐๑	ปานกลาง
๑๐. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๐๓	๑.๐๙	ปานกลาง
๑๑. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น แจกแผ่นป้าย แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	๓.๓๕	๑.๑๗	ปานกลาง
รวม	๓.๓๑	๐.๙๒	ปานกลาง

จากตาราง พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการร่วมกันปฏิบัติโดยภาพรวม อยู่ระดับปานกลางทุกข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ ๓.๔๕ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔ บทบาทการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น แจกแผ่นป้าย แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๕ และบทบาทการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๓ ตามลำดับ

ตาราง ๘

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการทำนุบำรุงรักษา

ด้านการทำนุบำรุงรักษา	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
๑๒. ท่านมีส่วนร่วมกับชุมชนในการดูแลรักษาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๔๗	๐.๙๔	ปานกลาง
๑๓. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๓๗	๐.๙๔	ปานกลาง
๑๔. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๑๔	๑.๐๖	ปานกลาง
๑๕. ท่านมีส่วนร่วมในการบริจาคสิ่งของ ทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อใช้ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๐๐	๑.๐๘	ปานกลาง
รวม	๓.๒๔	๐.๘๓	ปานกลาง

จากตาราง พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการทำนุบำรุงรักษาโดยภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการดูแลรักษา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ๓.๔๗ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๗ บทบาทการมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๔ บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริจาคสิ่งของทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อใช้ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๐ ตามลำดับ

ตาราง ๙

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
๑๖. ท่านมีส่วนร่วมได้ใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๗๓	๐.๙๙	มาก
๑๗. ท่านมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๔.๑๑	๐.๙๔	มาก

ตาราง ๙ (ต่อ)

ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
๑๘. ท่านได้เรียนรู้วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น	๓.๕๖	๐.๙๕	มาก
๑๙. ท่านได้รับประโยชน์จากการวางจำหน่าย หรือแลกเปลี่ยนสินค้าพื้นเมืองสินค้า OTOP จากแหล่งท่องเที่ยว	๓.๓๗	๑.๐๓	ปานกลาง
๒๐. ท่านได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๖๐	๐.๙๗	มาก
รวม	๓.๖๗	๐.๘๑	มาก

จากตาราง พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีบทบาทอยู่ในระดับมากทั้งหมด ๔ ข้อตามลำดับดังนี้ บทบาทการมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ ๔.๑๑ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมได้ใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๓ บทบาทการได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๐ บทบาทการได้เรียนรู้วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ สำหรับบทบาทการได้รับประโยชน์จากการวางจำหน่าย หรือแลกเปลี่ยนสินค้าพื้นเมือง สินค้า OTOP จากแหล่งท่องเที่ยวฯ นั้น อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๗ ตามลำดับ

ตอนที่ ๓

แสดงการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม
ตาราง ๑๐

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรายด้าน

รายละเอียด	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	๓.๑๘	๑.๐๓	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๓.๑๒	๐.๘๗	ปานกลาง
ด้านการร่วมกันปฏิบัติ	๓.๕๙	๐.๘๔	มาก
ด้านการทำนุบำรุงรักษา	๓.๔๗	๐.๗๗	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	๓.๗๗	๐.๘๐	มาก
รวม	๓.๔๕	๐.๗๐	ปานกลาง

จากตาราง พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ประกอบการมีบทบาทในด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๗๗ รองลงมาคือมีบทบาทด้านการร่วมกันปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ สำหรับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการด้านการทำนุบำรุงรักษา ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๓ ด้าน มีค่าเฉลี่ย ๓.๔๗ ค่าเฉลี่ย ๓.๑๘ และ ค่าเฉลี่ย ๓.๑๒ ตามลำดับ

ตาราง ๑๑

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
๑. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๒๔	๑.๑๒	ปานกลาง
๒. ท่านมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๑๕	๑.๑๕	ปานกลาง
๓. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๑๕	๑.๐๖	ปานกลาง
รวม	๓.๑๘	๑.๐๓	ปานกลาง

จากตาราง พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนมโดยภาพรวม ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ระดับปานกลางทุกข้อ โดยบทบาทการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๔ รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และมีส่วนร่วมในการวางแผนประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ๓.๑๕ ตามลำดับ

ตาราง ๑๒

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
๔. ท่านมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๑๐	๑.๐๖	ปานกลาง
๕. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย	๓.๐๙	๑.๐๐	ปานกลาง
๖. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๑๔	๐.๙๗	ปานกลาง
๗. ท่านมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๑๖	๐.๙๒	ปานกลาง
รวม	๓.๑๒	๐.๘๗	ปานกลาง

จากตาราง พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๑๖ รองลงมาคือบทบาทการมีส่วนร่วมในการประชุมหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๔ บทบาทการมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๐ และบทบาทการมีส่วนร่วมในการเสนอวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๙ ตามลำดับ

ตาราง ๑๓

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการด้านการร่วมกันปฏิบัติ

ด้านการร่วมกันปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
๘. ท่านมีส่วนร่วมด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๗๘	๐.๙๙	มาก
๙. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๕๘	๑.๐๙	มาก
๑๐. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๔๓	๐.๙๙	ปานกลาง
๑๑. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น แจกแผ่นป้าย แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	๓.๕๗	๑.๐๙	มาก
รวม	๓.๕๙	๐.๘๔	มาก

จากตาราง พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม ด้านการร่วมกันปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ บทบาทการมีส่วนร่วมด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ ๓.๗๘ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘ บทบาทการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น แจกแผ่นป้าย แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๗ และบทบาทการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๓ ตามลำดับ

ตาราง ๑๔

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการด้านการทำนุบำรุงรักษา

ด้านการทำนุบำรุงรักษา	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
๑๒. ท่านมีส่วนร่วมกับชุมชนในการดูแลรักษา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๖๘	๐.๘๘	มาก
๑๓. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๖๖	๐.๙๓	มาก
๑๔. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๒๗	๐.๙๔	ปานกลาง
๑๕. ท่านมีส่วนร่วมในการบริจาคสิ่งของ ทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อใช้ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๒๙	๐.๙๘	ปานกลาง
รวม	๓.๔๗	๐.๗๗	ปานกลาง

จากตาราง พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม ด้านการทำนุบำรุงรักษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการดูแลรักษา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๘ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖ สำหรับบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริจาคสิ่งของทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อใช้ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และบทบาทการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๙ และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๗ ตามลำดับ

ตาราง ๑๕

แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการด้านการมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	$\bar{X}$	S.D	ระดับบทบาทการมีส่วนร่วม
๑๖. ท่านมีส่วนร่วมได้ใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๙๗	๐.๙๗	มาก
๑๗. ท่านมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๔.๑๓	๐.๙๙	มาก
๑๘. ท่านได้เรียนรู้วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น	๓.๖๕	๐.๙๐	มาก
๑๙. ท่านได้รับประโยชน์จากการวางจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าพื้นเมือง สินค้า OTOP จากแหล่งท่องเที่ยว	๓.๕๘	๑.๐๐	มาก
๒๐. ท่านได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๓.๕๔	๐.๙๑	มาก
รวม	๓.๗๗	๐.๘๐	มาก

จากตาราง พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยบทบาทการมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมได้ใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗ บทบาทการได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕ บทบาทการได้รับประโยชน์จากการวางจำหน่าย หรือแลกเปลี่ยนสินค้าพื้นเมือง สินค้า OTOP มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘ บทบาทการได้เรียนรู้วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔ ตามลำดับ

ตอนที่ ๔

แสดงผลการวิเคราะห์ประเด็นการสัมภาษณ์บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางที่ ๑๖

แสดงผลการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบภาพการมีส่วนร่วมเจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประเด็น	พื้นที่ศึกษา				
	อำเภอเมือง	อำเภอธาตุพนม	อำเภอเรณูนคร	อำเภอท่าอุเทน	อำเภอนาหว้า
๑.ด้านการบริหารจัดการ	๑.๑ มีส่วนร่วมได้เข้าประชุมกับเทศบาลเมืองและได้เสนอแนะแนวคิดวิธีการที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวก เป็นระเบียบงามองและสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว ๑.๒ มีส่วนร่วมในการวางแผนและให้คำแนะนำด้านการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	๑.๑ มีส่วนร่วมในการผลักดันงานนิมัสการพระธาตุพนม โดยให้ทุกคนในชุมชนเป็นคนจัดการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นเจ้าภาพ เช่น การทำบุญองค์พระธาตุพนม มีส่วนร่วมในการจัดสถานที่ให้ชาวบ้านมาร่วมทำบุญสักการะหน้าวัดพระธาตุพนมโดยบริหารจัดการให้มีการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกิจกรรม	๑.๑ มีส่วนร่วมในการอบรมและประชุมกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น เพื่อทำความเข้าใจและร่วมกันสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ให้มีการสืบทอด ส่งลูกหลานและเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยว ๑.๒ มีส่วนร่วมในการตั้งกลุ่มตั้งกฎ ระเบียบวิธีการปฏิบัติรวมถึงการทำนุบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว	๑.๑ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรูปแบบ จิตอาสา เพื่อร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ๑.๒ มีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับศูนย์ข้อมูลชุมชน เมืองท่าอุเทน เพื่อรวบรวมโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในการเก็บรักษาและการอนุรักษ์ ๑.๓ มีส่วนร่วมในการดูแลด้านความสะดวกปลอดภัย จัดให้มีดอกไม้ประดับเพื่อความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว จัดเตรียมอุปกรณ์ในการกราบไหว้บูชา จัดให้มีเอกสารข้อมูล มีมัลติมีเดียสื่อแนะนำเพื่อให้ความรู้กับผู้มาเที่ยวชม	๑.๑ ร่วมในการจำหน่ายสินค้า OTOP เครื่องดนตรี เช่น โปงลาง พิณ แคน ๑.๒ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้ทุกคนในหมู่บ้านร่วมกันผลิตเครื่องดนตรีที่เป็นศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน ๑.๓ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโดยให้วัด โรงเรียน และชุมชน มีส่วนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีกลุ่มนักเรียน มัคคุเทศก์น้อยแนะนำบริการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอ ๑.๔ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสืบพหุภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ เครื่องดนตรีพื้นเมือง โดย

ประเด็น	อำเภอเมือง	อำเภอหาดุพหม	อำเภอเรณูนคร	อำเภอท่าอุเทน	อำเภอนาหว้า
	วางแผนกับหน่วยงานของเทศบาลแล้วนำมาปฏิบัติ โดยนำข้อมูลมาแจ้งให้กับสมาชิกในชุมชนได้ปฏิบัติร่วมกัน	๑.๔ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ คน มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยกำหนดให้เป็นพันธกิจของหน่วยงานและส่งเสริมบุคลากรของหน่วยงานเข้ามีส่วนร่วม	๑.๔ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและส่งเสริมบุคลากรของหน่วยงานเข้ามีส่วนร่วม	ห้องที่ยกให้เป็นวัด โบสถ์ และโดยรอบบริเวณองค์พระธาตุรักษาและพัฒนาท่าควม สะอาดให้อยู่ในสภาพที่ดีมีความสวยงาม	ให้ทุกบ้านทุกหลังคาเรือนช่วยกันผลิตและจำหน่ายเป็นสินค้า OTOP ในชุมชน
	๑.๕ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตามแผนการค้าเป็นงานการท่องเที่ยว โดยมีหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพิพิธภัณฑ์เก่าแก่ของจังหวัด พิพิธภัณฑ์จันทวนผู้ว่า	๑.๕ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น	๑.๕ มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน โครงการอนุรักษ์ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมมีการกำหนด	๑.๕ มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน โครงการอนุรักษ์ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมมีการกำหนด	๑.๕ มีส่วนร่วมในการก่อตั้งและประสานงานในการจัดทำกลุ่มหอผ้าไหม ผ้าฝ้าย และฝ้ายอมคราม เพื่อจำหน่ายในศูนย์ทอผ้าไหมของอำเภอ เพื่อจัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้รู้ทางวัฒนธรรมในชุมชนต่อไป
๒.ด้าน วางแผน	๒.๑ มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนกับคนในชุมชนร่วมกัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เช่นให้มีการทำความสะอาดบริเวณหน้าบ้าน บริเวณวัด โบราณสถาน โบราณวัตถุสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญๆ รวมถึงวางแผนในการทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้สวยงาม สะอาด และสร้างความประทับใจกับผู้พบเห็น	๒.๑ มีส่วนร่วมในการวางแผนกับหลายฝ่ายทั้งกับนายอำเภอ วัฒนธรรมจังหวัดและชาวบ้านใน การจัดระเบียบร้านค้า ภายในวัด พระธาตุพนม มีการประชุมวางแผนการจัดวางร้านค้าพระธาตุพนม การวางแผนการทำบุญตักบาตรหน้าวัดพระธาตุพนม เป็นต้น	๒.๑ มีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับประชาชนและประสานหน่วยงานกับภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนช่องทางประชาสัมพันธ์ร่วมกัน	๒.๑ วางแผนจัดตั้งคณะทำงาน รักษาดูแลความสะอาด การจัดการ และตกแต่งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	๒.๑ มีการประชุมวางแผนร่วมกันในชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชุมชน
		๒.๒ มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอนุรักษ์แหล่ง	๒.๒ วางแผนประชาสัมพันธ์โครงการตามเป้าหมายที่ต้องการให้สำเร็จ	๒.๒ มีการประชุมวางแผนกับหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อกำหนดกิจกรรมที่จะ	๒.๒ มีการประชุมวางแผนร่วมกันในชุมชน

ประเด็น	อำเภอเมือง	อำเภอธาตุพนม	อำเภอเรณูนคร	อำเภอท่าอุเทน	อำเภอนาหว้า
	๒.๒ มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือหาแนวทางวิธีการจัดการ การวางแผน การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนานให้คงอยู่ และมีความสวยงาม เช่น การจัดงานไหลเรือไฟ ๒.๓ มีส่วนร่วมในการจัดสถานที่ โดยจัดแบ่งพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ที่สวยงาม จัดแบ่งพื้นที่ขายสินค้าพื้นเมือง สินค้า OTOP เป็นต้น	ท่องเที่ยวสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรม ไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของหน่วยงาน ๒.๓ มีส่วนร่วมในการประชุมกับกลุ่มแม่บ้าน ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน ช่วยกันจัดกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้าน ๒.๔ มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการดำเนินงาน โดยให้ผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน อบต.ทุกแห่งในอำเภอมองแผนการทำงานและแลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ๒.๕ มีส่วนร่วมในการทำตามแผนที่วางไว้ เพื่อบูรณาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สวยงามและยั่งยืน	เพื่อฝึกฝนเยาวชนรุ่นหลังในการแสดงด้านวัฒนธรรม ศิลปะพื้นบ้านเพื่อให้มีการสืบทอดทางวัฒนธรรมต่อไป	ดำเนินการร่วมกัน	ร่วมกันของคนในหมู่บ้านและผู้นำในท้องถิ่น ระดมกำลังกันในการผลิต การเล่นเครื่องดนตรี และมีหน่วยงานภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วม ๒.๕ มีการประชุมวางแผนกันระหว่างวัดกับชุมชน ในเรื่องการมีส่วนร่วม เชิญชวนแนะนำให้ความรู้ของมีคู่เทศน์น้อย เกี่ยวกับการบริการในการแนะนำแหล่งท่องเที่ยว ๒.๕ มีการประชุมวางแผนกับคณะกรรมการส่วนราชการ ชาวบ้าน วัด โรงเรียนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวัฒนธรรมการจัดตั้งศูนย์ผ้าทอในชุมชน
	๒.๔ มีส่วนร่วมในการวางแผนในช่วงการประชุมกับชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นเพื่อร่วมกันหาข้อสรุปในการจัดงาน ประเพณีต่างๆที่เป็นการสืบทอดวัฒนธรรม เช่นการจัดงาน ประเพณีออกพรรษา ประเพณี				

ประเด็น	อำเภอเมือง	อำเภอราดพนม	อำเภอเรณูนคร	อำเภอท่าอุเทน	อำเภอนาหว้า
	ไหลเรือไฟ การพัฒนาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัด ๒.๕มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดสรรงบประมาณ ดำเนินการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว				

ประเด็น	อำเภอเมือง	อำเภอธาตุพนม	อำเภอเรณูนคร	อำเภอท่าอุเทน	อำเภอนาทหาร
๓.ด้านการดำเนินงานและการปฏิบัติ	๓.๑ มีการประชุมในการปฏิบัติ วางแผนแบ่งกันทำงาน เช่น การทำเรือไฟ ๓.๒ มีการจัดงานแต่ละครั้งจะต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานชัดเจน มีการควบคุมการทำงานให้ได้ตามแผน ๓.๓ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านได้มีการทำงานร่วมกัน เช่นการทำงานเป็นกลุ่มและการสร้างความสามัคคี ๓.๔ การดำเนินงานนั้นทุกคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วม แบ่งงานเป็นฝ่ายๆ เช่น ฝ่ายจัดทำฝ่ายหาอุปกรณ์ ทุกคนมีส่วนร่วม การทำความสะอาดร่วมกัน และแม้กระทั่งให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว เช่น แนะนำการเดินทาง ๓.๕ ดำเนินงานและปฏิบัติตาม	๓.๑ จัดให้กลุ่มแม่บ้านทั้ง ๑๒ อบต.ในอำเภอธาตุพนม รับบูชาพระธาตุพนมทุกวันเสาร์ที่ ๒ และ ๔ ของเดือนในเวลา ๑๘.๐๐ น. เป็นต้นไป และมีการจัดภัตตาคารในตอนเช้าวันอาทิตย์ที่ ๒ และ ๔ ของทุกเดือนตั้งแต่เวลา ๐๖.๐๐ น. เป็นต้นไปโดยมีการสลับหมุนเวียนเปลี่ยนกันรับผิดชอบในแต่ละ อบต.และดำเนินการในวัดและจัดระเบียบร้านค้าภายในวัด และจัดระเบียบช่างภาพด้วยเพื่อให้ภายในวัดเจียบสงบเป็นสถานที่ธรรม ๓.๒ จัดกิจกรรมน้องใหม่พาไหว้พระธาตุพนมร่วมกับทางมหาวิทยาลัยเป็นประจำทุกปี ๓.๓ เข้าร่วมกิจกรรมเปิดศูนย์แหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม ณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมบ้านกุดฉิม อ.ธาตุพนม	๓.๑ ประชาชน กลุ่มพลังมวลชนร่วมกันแต่งกายชุดไทยต้อนรับแขกที่มาจากเยือนทุกครั้งด้วยความเต็มใจ มีกิจกรรมต้อนรับแขกที่มาจากเยือน ๓.๒ วางแผน ระดมความคิดเห็นระดมทุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ตลอดจนชุมชน ๓.๓ สร้างเครือข่ายภาคประชาชน องค์การสาธารณะประโยชน์ ผลการดำเนินงาน ๓.๔ มีการดำเนินงาน โดยจัดทำตลาด เป็นการขายสินค้าพื้นเมือง การแสดงด้านวัฒนธรรมในกับคณะศึกษาดูงาน ที่มาดูงานและท่องเที่ยว ๓.๕ มีการประชุมร่วมกันระหว่างภาคธุรกิจชุมชน เพื่อให้มีการจัดเตรียมสินค้าและกลุ่มผู้นำเป็นตัวแทนเข้า	๓.๑ ปฏิบัติตามแผนงานอย่างต่อเนื่อง ๓.๒ ปฏิบัติตามแผนโครงการที่วางไว้อย่างรัดกุมเตรียมความพร้อมเมื่อมีผู้มาศึกษา เที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมที่บ้าน ๓.๓ มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธรูปโบราณสถานโบราณวัตถุที่สำคัญในชุมชน ๓.๔ ลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้อย่างต่อเนื่อง อาจจะสำเร็จโดยรวดเร็ว และบางแผนอาจจะพบปัญหาและอุปสรรคและสำเร็จล่าช้า ๓.๕ ได้ดำเนินการตามแผนงานอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ควรให้ความรู้แก่นักเรียน ให้เข้าใจและให้ตระหนักถึงการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น	๓.๑ มีการเปิดร้านสินค้า OTOP ผู้ผลิตและจำหน่ายเป็นประจำทุกวัน ทั้งขายปลีกและขายส่ง เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายเครื่องดนตรีไทยที่หมอลำภาคอีสานให้ความสนใจและอุดหนุนเป็นประจำ ๓.๒ ดำเนินการให้ทุกบ้านร่วมกันทำเครื่องโปงลาง พิณ สับซอ ทำเป็นอาชีพหลัก จัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนและศูนย์เรียนรู้ชุมชน ๓.๓ ทุกวันเสาร์ อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์ มีคณะเทศก่น้อยจากโรงเรียนมาให้บริการด้านจิตอาสาในการแนะนำสถานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเช่น วัดพระธาตุประสิทธิ์ ๓.๔ จัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนให้กับชาวบ้าน

อำเภอเมือง	อำเภอธาตุพนม	อำเภอเรณูนคร	อำเภอท่าอุเทน	อำเภอนาหว้า
นโยบายและวิสัยทัศน์ของแผนการพัฒนาที่ยั่งยืนของนครพนม ซึ่งให้ความสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในทุกรูปแบบ	๓.๔ เข้าร่วมจัดกิจกรรมนิทรรศการเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของพระธาตุทั้ง ๗ ในจังหวัดนครพนมเนื่องในวามนมัสการพระธาตุพนมประจำปี ๓.๕ ในการรื้อฟื้นพระธาตุพนมจะต้องมีการซ่อมรื้อเป็นประจำทุกครั้งที่ออกงานมีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานช่วยเหลือชุมชน แล้วแต่ใครถนัดทางด้านใด เช่น ทำดอกไม้จันทน์ ทำเหรียญไปรยทาน ตัดใบตองที่ห่อกาละแม มีการแบ่งกลุ่มแม่บ้านตามถนัด เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม	ร่วมเป็นกรรมการภายในงานทุกงาน และเป็นการนำสินค้าของหมู่บ้านเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านด้วย		ทุกคน รวมทั้งนักเรียน ครู และสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาเรียนรู้สืบสานถ่ายทอดอาชีพหลักของชุมชน ๓.๕ มีการเปิดศูนย์ศิลปชีพหัตถกรรมที่บ้านให้เข้าชมและจำหน่ายผ้าไหม ผ้าฝ้ายและผ้าย้อมครามทุกวันภายในศูนย์มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของสมาชิกในศูนย์นี้ตั้งแต่แต่งการทำความสะอาดร่วมกัน การผลิต การทอผ้า การจัดจำหน่าย การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของศูนย์ศิลปาชีพหัตถกรรมที่บ้านของอำเภอนาหว้า

ประเด็น	อำเภอเมือง	อำเภอธาตุพนม	อำเภอเรณูนคร	อำเภอท่าอุเทน	อำเภอนาหว้า
๔.ด้าน บำรุงรักษา และปรับปรุง แก้ไข	๔.๑ในการประชุมแต่ละครั้งมีการนำปัญหาที่พบมารวมกันแล้วนำปัญหาเหล่านั้นไปแจ้งให้ที่ประชุมทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไข ๔.๒การบริหารรักษาต้องสร้างความเข้าใจกับประชาชนเนื่องจากยังขาดความเข้าใจและยังไม่รู้วิธีการดัดกายภาพของชุมชนออกมาเช่น ทำอย่างไรให้ ๔.๓จะต้องหาแนวทางหรือวิธีการให้ประชาชนรับรู้รับทราบ และเข้าใจในการรักษาวัฒนธรรมและให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐด้วย	๔.๑มีการบำรุงรักษาโดยการรณรงค์ให้ผู้ใช้วัดได้แต่งกายสุภาพ เพื่อการป่าวสัการะพระธาตุพนม จัดให้มีคณะกรรมการของเทศบาลไปอยู่ตามจุดต่างๆ ภายในวัดถ้าพบเห็นผู้แต่งกายไม่สุภาพจะเข้าไปจัดเตรียมเสื้อผ้าให้เปลี่ยนให้สุภาพก่อนเข้าวัดมีการรณรงค์ให้ใส่ผ้าขึ้นเข้าวัด ๔.๒เนื่องจากมีการผลักดันให้พระธาตุพนมเป็นมรดกโลกจึงมีการบำรุงรักษาโดยการรักษาความสะอาดบริเวณด้านหน้าวัดมีการจัดระเบียบร้านค้า ร้านสินค้าต่างๆ ให้อยู่ในบริเวณเดียวกัน และอยู่อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ๔.๓มีการถ่ายทอดให้กับลูกหลานคนรุ่นหลังมาฝึกทำการฟ้อนรำฝึกการทำดอกไม้จันทร์ การทำ	๔.๑ประชาชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นร่วมกันสืบสานให้เมืองเรณูนครเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน มีการเชื่อมโยงหมู่บ้านให้มีความเป็นวัฒนธรรมวิถีไทย คนไทยในชุมชน จะรักษาอัตลักษณ์ให้มีความเป็นภูไทได้ ๔.๒มีการประเมินและนำผลจากการประเมินมาแก้ไข และส่งเสริมสิ่งที่ดีแล้วให้ดียิ่งขึ้นไป ปลุกฝังสร้างจิตสำนึกให้เด็กเยาวชนรุ่นต่อไปรู้และรักธรรมชาติของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ๔.๓มีการจรรโลงวัฒนธรรมพื้นฐาน โดยจัดอบรมด้านภาษาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการรักษาวัฒนธรรมเช่นกัน มีการจัดงานวันภูไท เพื่อให้	๔.๑ เมื่อพบปัญหาที่มีการร่วมกันหารือแก้ไขทันที ๔.๒ เอาใจใส่ แก้ไขอย่างต่อเนื่อง ๔.๓ รักษาวัตถุที่มีอยู่แล้ว แหล่งวัฒนธรรมสถานที่ที่อยู่นาน สถานที่ให้ทุนอยู่ย่นานซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุด และปรับเปลี่ยนให้ใช้งานได้โดยการเห็นชอบของคณะกรรมการ ๔.๔ ถ้าพบเห็นสิ่งที่ไม่ควรเป็นปัญหา ก็บกรบรองเป็นปัญหา ก็ต้องรีบแก้ไข ให้อยู่ในสภาพที่ดีและพร้อมที่จะทำงานต่อไป และพัฒนาให้มันดีขึ้นเรื่อยๆ ๔.๕ ช่วยพัฒนาทำความเข้าใจ สะอาด อนุรักษ์รักษา สภาพแวดล้อม	๔.๑ทุกคนในชุมชนช่วยกันรักษา ซ่อมบำรุง และช่วยเหลือในเรื่องการจัดร้านจำหน่ายสินค้า OTOP ๔.๒ ร่วมกันรักษาประเพณีวัฒนธรรมให้คงอยู่ มีการซ่อมบำรุง เครื่องดนตรีไทย พัฒนาต่อยอด ให้เยาวชนรุ่นหลังรู้จักต่อไป ๔.๓ ทุกคนมีส่วนร่วมกันทำงานเป็นจิตอาสา ยอยกให้การทำงานในครั้งนี้ดำเนินต่อไป ทุกคนช่วยกัน แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ดูแลทั้งบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ๔.๔ ช่วยกันรักษาให้คงอยู่ต่อไป โดยการบำรุงรักษา ซ่อมแซมในส่วนที่ชำรุด และการใช้งาน ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาต่อไป ๔.๕ คงไว้ซึ่งสืบลายกายการทอดผ้าไหมดั้งเดิม และมีการทอดผ้าไหมให้ทันสมัย มีการต่อยอดและคงความเป็นเอกลักษณ์พื้นบ้านไว้เหมือนเดิม

ประเด็น	อำเภอเมือง	อำเภอธาตุพนม	อำเภอเรณูนคร	อำเภอท่าอุเทน	อำเภอนาหว้า
	๔.๔หาทางให้กับประชาชน และชุมชนบางคนที่ไม่เคยให้ความร่วมมือมาร่วมมือและส่งเสริมให้มักท่องเที่ยวมาเที่ยว เนื่องจากจังหวัดนครพนมเป็นเมืองชายแดน ติดกับเมืองปิด ดังนั้น จำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ๔.๕เนื่องจากจังหวัดนครพนม มีพิพิธภัณฑ์ฯ เป็นสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานจากกรมศิลปากร จึงได้งบประมาณการบำรุงรักษาจากจังหวัดและทางจังหวัดจัดจ้างเจ้าหน้าที่มีความรู้ด้านการอนุรักษ์มาเพื่อดูแลบำรุงรักษาสถานที่แหล่งนั้น	เหรียญโปรยทาน การจัดใบตอง ห่อกละแ่ม และเป็นการศึกษาให้คนในชุมชนปรับปรุงพัฒนา เปลี่ยนแปลงเป็นศูนย์หีบปะ พุดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน ๔.๔มีการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงประชาชนและให้เข้าใจ วัตถุประสงค์ของหน่วยงานให้ มาก ๔.๕บำรุงรักษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรของมหาวิทยาลัยและนิสิตเข้ามามีส่วนร่วมกับทางหน่วยงานภาครัฐ	เยาวชนรักษาสถาปัตยกรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ไม่ให้หลงใหลกับวัฒนธรรมตะวันตก ปลูกฝังให้เยาวชนมารักษาสถาปัตยกรรมนิยมประเพณี		

ประเด็น	พื้นที่ศึกษา				
	อำเภอเมือง	อำเภอธำมพิพนม	อำเภอเรณูนคร	อำเภอท่าอุเทน	อำเภอนาหว้า
๕. ด้านการคมนาคม (ความสะดวกสบายในการเดินทาง มีทั้งรถนำเที่ยวรถสามล้อ	๕.๑ ความสะดวกในการเดินทาง มีทั้งรถนำเที่ยวรถสามล้อ	๕.๑ สะดวก สบาย ใช้รถยนต์ส่วนตัว เส้นทางจากมุกดาหาร สกลนคร เป็นหลัก มีรถโดยสารประจำทาง รถทัวร์ รถตู้ เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอได้	๕.๑ มีรถรับจ้าง ปรับอากาศ ช่องทางเดียว นอกนั้นคณะทัวร์จัดเอง	๕.๑ มีรถสามล้อน้ำเต้า ๕.๒ มีจักรยาน ๒ ล้อ	๕.๑ สะดวกในการเดินทาง เพราะมีคนผ่านสะดวกสบาย มีรถยนต์รถจักรยานยนต์มีรถโดยสาร
สะดวกสบายในการ	๕.๒ การส่งเสริมการท่องเที่ยวมีรถรับจ้างบริการชมรอบเมือง รถสามล้อรับจ้างหรือเรือเทศบาลที่จัดไว้	๕.๒ การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด ยังขาดความเข้าใจหรือการดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากสถานที่สำคัญต่างๆในพื้นที่ทางไกลหรือบางแห่งเป็นพื้นที่คมนาคมเข้าไม่ถึง	๕.๒ มีป้ายประชาสัมพันธ์ เส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว	๕.๓ รถกลาง มีสามล้อคอกบริการ ควรมีพาหนะสำหรับเที่ยวชม	๕.๒ ด้านคมนาคม มีความสะดวกสบายในการเดินทางทั้งรถยนต์รถจักรยานยนต์
เดินทางไปยังแหล่ง	สำหรับนักท่องเที่ยว	๕.๓ ทางเครื่องบิน มีสนามบินที่จังหวัดหรือบางแห่งเป็นพื้นที่คมนาคมเข้าไม่ถึง	๕.๓ มีมีคฤหาสน์ สร้างถนน	๕.๔ ให้ความร่วมมือสนับสนุน จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในชุมชน	๕.๓ สะดวก มีการคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และมีสินค้า OTOP
ท่องเที่ยว เช่น มีการจัดหาพาหนะเดินทางหลายช่องทาง	๕.๓ มีรถทัวร์ มีรถเหมา ๕.๔ ด้านพาหนะ มีความพร้อมทุกอย่าง รถยนต์ รถรับจ้าง	๕.๓ ทางเครื่องบิน มีสนามบินที่จังหวัดนครพนม ซึ่งห่างจากตัวเมืองธาตุพนม โดยรถโดยสาร รถทัวร์ รถยนต์ส่วนตัว และทางเรือข้ามมาจากแม่น้ำโขงส่วนมากแล้วจะเป็นชาวลาวและมาค้าขายที่ฝั่งไทย	๕.๔ ทางรถยนต์ ซอก ซอย เพื่อให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย		๕.๔ การคมนาคมทางเครื่องบิน จากจังหวัดสกลนคร-สนามบินมีรถทัวร์และรถตู้ รถโดยสารรถยนต์ส่วนตัวไปมาสะดวก

ประเด็น	พื้นที่ศึกษา				
	อำเภอเมือง	อำเภอธาตุพนม	อำเภอเรณูนคร	อำเภอท่าอุเทน	อำเภอนาหว้า
๖.ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชนของแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีร้านอาหาร สินค้า OTOP มีการจัดสหกรณ์ร้านค้า ฯลฯ	๖.๑มีการขายสินค้าในวัด สำหรับการจัดกิจกรรมการขายสินค้าบริเวณรอบๆ ๖.๒ส่งเสริมและจัดตั้งให้มีการขายสินค้า และควบคุมราคาให้อยู่ในราคาจำหน่าย เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อถือ ๖.๓ร้านค้าส่วนมากจะเป็นของผู้ประกอบการ เข้าพื้นที่ขายสินค้า ที่รับมาจากประเทศเวียดนาม หรือสินค้าการเกษตร เช่น ผลไม้ เป็นต้น ๖.๔เศรษฐกิจในชุมชนส่วนมาก เป็นเจ้าของคนเดียวจึงไม่สามารถเข้าถึงธุรกิจได้ จึงทำให้การส่งเสริมลักษณะส่งเสริมตนเอง โฆษณาตนเอง ๖.๕ภายในพิพิธภัณฑ์จะมีร้านค้าขายของที่ระลึก เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวได้เก็บความทรงจำเกี่ยวกับจังหวัดนครพนม	๖.๑ในชุมชนได้มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านมีงานทำสร้างรายได้โดยเฉพาะ การทำกลasseขายส่ง เป็นอาชีพที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นสินค้า OTOP ๖.๒มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีสินค้า OTOP อยู่หลายร้าน เช่น ร้านจำหน่ายของค์พระธาตุจำลอง ร้านจำหน่ายเสื้อผ้าภาพถ่าย ๖.๓มีการส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ภายในชุมชน การทำดอกไม้จันทน์ เหยี่ยวโปรยทาน ผักปลอดสารพิษ OTOP ของหมู่บ้าน	๖.๑ มีศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP และมีตลาด มีการจัดตั้งกลุ่มพ่อค้าพื้นเมือง กลุ่มผลิตอาหารพื้นเมือง กลุ่มสมุนไพรพื้นเมือง กลุ่มผลไม้ กลุ่มผักทะเล กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กลุ่มโฮมสเตย์ ๖.๒ มีการจัดงาน “ตลาดต้องชม” มีการขายสินค้าพื้นเมือง อาหารพื้นเมือง การจำลองชีวิตพื้นบ้าน การขายสินค้าพื้นบ้าน สินค้า OTOP เครื่องจักรสาน ตะกร้า และกระเป๋ากทอมือ	๖.๑ส่งเสริมการจำหน่ายสินค้า OTOP (ผลิตภัณฑ์จากปลา) ปลาสาม ปลาห้า ๖.๒ส่งเสริมร้านอาหารพื้นเมือง ๖.๓ส่งเสริมการขายสินค้าตลาดนัดไทย-ลาว แหล่งท่องเที่ยว กราบไหว้สักการะ พระธาตุท่าอุเทน เป็นต้น ๖.๔มีสินค้า OTOP (ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง เครื่องเงิน มีร้านค้าให้นักท่องเที่ยวบูชาเหรียญ พระพุทธรูปและเหรียญที่ระลึกต่างๆ) ๖.๕ส่งเสริมให้ความร่วมมือ สนับสนุนการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในชุมชน	๖.๑ ส่งเสริมร้านอาหารสินค้า OTOP และจำหน่ายเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน เช่น โปงลาง พิณ แคน โหวด สนับสนุนให้ชาวบ้านผลิตและจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ๖.๒ส่งเสริมให้มีมีคหุเทศกันน้อย คอยแนะนำนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ๖.๓ส่งเสริมเศรษฐกิจโดยทุกคนในอำเภอนาหว้า แต่งกายชุดพื้นเมือง เป็นตัวอย่างที่ท้องถิ่นเองและผลิตเอง และมีศูนย์ศิลปชีพหัตถกรรมพื้นที่ยของอำเภอนาหว้า มีร้านขายสินค้า OTOP

แสดงผลการวิเคราะห์สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

๑. ด้านการบริหารจัดการ

๑. มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการบริหารจัดการโดยมีการจัดตกแต่งสถานที่ท่องเที่ยว ทำความสะอาด บริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม
๒. มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในรูปแบบจิตอาสา เพื่อร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
๓. มีส่วนร่วมในการประชุมแผนและบริหารจัดการตามแผนการทำงานท่องเที่ยว
๔. มีส่วนร่วมในการจัดระบบการรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย ต่อสถานที่ท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว
๕. มีส่วนร่วมในการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โดยส่งบุคลากรของหน่วยงานเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
๖. มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม ทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย เครื่องดนตรีไทย เพื่อเป็นการสืบสานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น
๗. มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานโครงการอนุรักษ์พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมมีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน

๒. ด้านการวางแผน

๑. มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนกับชุมชนหน่วยงานภาครัฐหลายๆฝ่าย นายอำเภอ วัฒนธรรมจังหวัด และชาวบ้านในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ เช่น การวางแผนจัดระเบียบร้านค้าภายในและบริการรอบๆแหล่งท่องเที่ยว การทำความสะอาดบริเวณ บ้าน วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญๆ วางแผนจัดทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้สวยงาม สะอาดสร้างความประทับใจให้กับผู้พบเห็น
๒. มีส่วนร่วมวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ร่วมออกแบบประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ มีการวางแผนประชาสัมพันธ์กับชาวบ้านจัดทำภาควิเคราะห์ วางแผนด้านสื่อ วัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการจัดโครงการต่างๆ เช่น การทำบุญตักบาตรหน้าวัดพระธาตุพนม จัดทำโครงการฟ้อนรำ ภูไทเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีการวางแผนระดมชาวบ้านในชุมชนผลิตเครื่องเล่นดนตรีไทยเป็น แคน พิณ โปงลาง วางแผนจัดตั้งศูนย์ทอผ้าในชุมชน เป็นต้น
๓. มีส่วนร่วมในการวางแผนระหว่างวัดกับชุมชนโดยจัดให้มีคฤศณ์น้อยไว้คอยบริการในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อช่วยแนะนำให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว
๔. มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็นหาแนวทางวิธีการจัดการ วางแผนอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หรือประเพณีเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประเพณีไหลเรือไฟ งานนมัสการองค์พระธาตุพนม ในการวางแผนแบ่งงานหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน การจัดทำเรือไฟ การจัดระเบียบขายของภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว
๕. มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็นหาแนวทางวิธีการ การวางแผนอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หรือประเพณีเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการวางแผนแบ่งงานหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน
๖. มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกิจกรรมงบประมาณดำเนินการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๓. ด้านการดำเนินงานและการปฏิบัติ

๑. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ เช่น การจัดทำเรือไฟในประเพณีไหลเรือไฟเนื่องในวันออกพรรษาของอำเภอเมืองนครพนม มีวิธีดำเนินการ มีการแบ่งงานกันไปปฏิบัติอย่างชัดเจน เช่น ฝ่ายจัดหาอุปกรณ์ ฝ่ายจัดทำ ฝ่ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ฝ่ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและการเดินทางเพื่ออำนวยความสะดวก

สะดวกให้กับนักท่องเที่ยว งานนมัสการองค์พระธาตุพนมมีการดำเนินงานและการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อย่างชัดเจน เช่น การจัดงานวางรำบูชาองค์พระธาตุพนม มีการสลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันดำเนินงานทุกหมู่บ้านจนครบ มีการทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ดำเนินการจัดระเบียบร้านค้าภายในและรอบๆบริเวณวัด มีกิจกรรมนันทนาการให้พระและอื่นๆ ที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการปฏิบัติได้

๒. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการปฏิบัติตามนโยบายและวิสัยทัศน์ของแผนการท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม ซึ่งให้ความสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในทุกรูปแบบ

๓. มีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของชุมชน เช่น ร่วมกันแต่งกายชุดไทย ร่วมกันจัดกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น การฟ้อนรำ การละเล่นดนตรีพื้นบ้าน เป็นต้น

๔. มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านที่อำเภอธาตุพนมเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน โดยหาแนวทางในการดำเนินงานและการปฏิบัติที่แตกต่างกันตามลักษณะพื้นที่และความถนัดของคนในชุมชน เช่น กลุ่มจัดทำดอกไม้จันทน์ กลุ่มจัดทำเหรียญโบราณ กลุ่มตัดใบตองห่อกลาแม่ เป็นต้น

๕. การจัดแสดงสินค้า และแสดงศิลปวัฒนธรรมในอำเภอเรณูนคร การเปิดศูนย์ร้านขายสินค้าพื้นเมือง สินค้า OTOP อาทิเช่น เครื่องดนตรีไทย พิน แคน โปงลาง ผ้าทอพื้นเมือง ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ในอำเภอนาหว้า นอกจากนี้ยังมีการจัดให้มีมัคคุเทศก์น้อยไว้คอยให้คำแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต่างๆในพื้นที่ และให้บริการอำนวยความสะดวกกับผู้ที่มาเยี่ยมชม

๖. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดตั้งศูนย์เรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม เช่น สถานที่ตั้งของพระธาตุทั้ง ๗ ในจังหวัดนครพนม มีการนำสินค้าพื้นเมือง การแสดงศิลปวัฒนธรรมเพื่อประชาสัมพันธ์ความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัด มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชน เปิดศูนย์ศิลปชีพหัตถกรรมพื้นบ้านให้เข้าชม มีกิจกรรมนันทนาการให้พระตามรอยวัฒนธรรมในพื้นที่

๔. ด้านบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข

๑. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมบุคลากรทางการศึกษาให้เข้ามาร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ บำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ให้คงอยู่ตลอดไป

๒. มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวโดยการจัดหา จัดจ้างเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลบำรุงรักษาสถานที่นั้นๆ

๓. มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ความเข้าใจหาวิธีการปรับปรุงแก้ไข เช่น ทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวประทับใจเมื่อได้มาเที่ยวชมสถานที่นั้นๆ และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมกันอนุรักษ์ บำรุงรักษา พัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแบบยั่งยืนและมีคุณค่าตลอดไป

๔. มีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอันดีงามที่สืบทอดกันมา เช่น มีการรณรงค์ให้ผู้เข้าวัดแต่งกายสุภาพ เมื่อเข้ากราบไหว้สักการะพระธาตุพนม และเมื่อพบเห็นผู้แต่งกายไม่สุภาพจะจัดเตรียมเสื้อผ้าให้เปลี่ยนเพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาวพื้นเมืองไว้ได้

๕. มีส่วนร่วมในการจรรโลงวัฒนธรรมพื้นฐาน เช่น มีการจัดอบรมด้านภาษาท้องถิ่นซึ่งเป็นการรักษาวัฒนธรรมเช่นกัน มีการจัดงานวันภูไทเพื่อให้เยาวชนรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีทางวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ไม่ให้ไปหลงไหลวัฒนธรรมตะวันตก

๖. มีส่วนร่วมในการผลักดันให้องค์พระธาตุพนมเป็นมรดกโลกโดยการบำรุงรักษาความสะอาดบริเวณหน้าวัด การจัดระเบียบร้านค้าต่างๆ ให้อยู่ในบริเวณเดียวกันอย่างเป็นระเบียบ

๗. มีส่วนร่วมกับคนในชุมชนช่วยกันรักษา ซ่อมบำรุงในเรื่องการจัดร้านจำหน่ายสินค้า OTOP ร่วมรักษาประเพณีวัฒนธรรมให้คงอยู่ มีการซ่อมบำรุงเครื่องดนตรีไทย มีการพัฒนาต่อยอดให้เป็นสินค้าพื้นเมืองเพื่อเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

๘. มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวในส่วนที่ชำรุด เช่น วัด โบสถ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต่างๆในพื้นที่

๙. เมื่อพบปัญหาแล้วหาทางแก้ไขในทันที เพื่อรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นไว้ให้มีสภาพคงทนสวยงาม สร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น

๑๐. มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อนำปัญหาที่เกิดขึ้นมารวมกัน และหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นร่วมกัน

๕. ด้านการคมนาคม

๑. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีรถรางไว้คอยบริการชมรอบเมือง รถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง เรือของเทศบาลที่จัดไว้สำหรับนักท่องเที่ยว

๒. มีเครื่องบินวันละ ๒ เที่ยวบิน มีการจัดรถตู้ รถยนต์ไว้คอยบริการแก่นักท่องเที่ยวภายในสนามบิน

๓. มีรถทัวร์ประจำทางเพื่อให้บริการด้านการคมนาคมอย่างสะดวกสบาย

๔. มีการจัดบริการมัคคุเทศก์เด็กนำทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งวัฒนธรรมต่างๆ ภายในพื้นที่

๕. มีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว

๖. ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชนของแหล่งท่องเที่ยว (เช่น มีร้านขายสินค้า OTOP มีการจัดแสดงร้านค้า)

๑. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและจัดโซนสินค้าเป็นระเบียบ สวยงาม มีการควบคุมราคาสินค้าเพื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดความน่าเชื่อถือ

๒. มีส่วนร่วมส่งเสริมให้มีสินค้าภายในชุมชน ซึ่งเป็นสินค้า OTOP ของท้องถิ่นจัดให้มีสินค้าจำหน่ายของที่ระลึกภายในพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เก็บความทรงจำ

๓. มีส่วนร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมให้ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านมีงานทำ สร้างรายได้ภายในชุมชน เช่น การทำกละแมขาย การจำหน่ายองค์พระธาตุจำลอง จำหน่ายเสื้อผ้า ภาพถ่าย โปสเตอร์

๔. ส่งเสริมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภายในชุมชน การทำดอกไม้จันทร์ เหยี่ยวไปรยทาน ฉีกใบตองห่อกละแม ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มผ้าทอ ผ้าพื้นเมือง กลุ่มผลิตภัณฑ์พื้นเมือง กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มผลิตของฝากที่ระลึกต่างๆ กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

๕. มีการส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนโดยการจัดงาน “ตลาดต้องชม” มีการนำสินค้าพื้นเมือง อาหารพื้นเมือง การจำลองชีวิตพื้นเมือง เครื่องจักรสาน ตะกร้า กระเป๋าถักทอมือ

๖. ส่งเสริมสินค้าพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน บูชาเหยี่ยวพระพุทธรูปและเหยี่ยวที่ระลึกต่างๆ

๗. ส่งเสริมให้ความร่วมมือสนับสนุนการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในชุมชน

๘. ส่งเสริมให้มีมัคคุเทศก์น้อยคอยแนะนำนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ (๑) เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม (๒) เพื่อศึกษาระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนจังหวัดนครพนมในพื้นที่ ๕ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอธาตุพนม อำเภอเรณูนคร อำเภอนาทม และอำเภอนาหว้า จำนวนทั้งสิ้น ๓๒๔,๐๑๔ คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น ๔๐๐ คน แยกเป็น ประชาชน จำนวน ๒๙๖ คน ผู้ประกอบการ จำนวน ๗๙ คน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๒๕ คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี ๓ ชุด ได้แก่ ชุดที่ ๑ แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลประชาชน ชุดที่ ๒ แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลผู้ประกอบการ ชุดที่ ๓ แบบสัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

๑. สถานภาพทั่วไปของประชาชน

๑.๑ จำแนกตามเพศ พบว่า เพศหญิงมีจำนวน ๑๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๓๓ เพศชายมีจำนวน ๑๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๖๖

๑.๒ จำแนกตามอายุ พบว่า อายุมากกว่า ๕๐ ปี มากที่สุด จำนวน ๑๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๕๕ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๓๑-๕๐ ปี จำนวน ๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓๗ อายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๓๒ และต่ำกว่า ๒๐ ปี จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๔

๑.๓ จำแนกตามการศึกษา พบว่า มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๗๗ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า/ปวช. จำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๕๕ ระดับอนุปริญญา/เทียบเท่า จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕๑ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๘ ระดับประถมศึกษา จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๗ และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๕

๑.๔ จำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนมากประกอบอาชีพส่วนตัว จำนวน ๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๔๐ รองลงมาคือ รับราชการ จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒๑ อาชีพลูกจ้างเอกชน จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๕๔ อาชีพเกษตรกร จำนวน ๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕๑ และอาชีพนักศึกษา จำนวน ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๓ และอาชีพอื่นๆ มีจำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๔

๑.๕ จำแนกตามพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างอยู่ในอำเภอเมืองมากที่สุด จำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๐๘ รองลงมาคือ อำเภอธาตุพนม จำนวน ๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๔๐ อำเภอท่าอุเทน จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๕๔ อำเภอเรณูนคร จำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘๒ และอำเภอนาหว้า จำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๔

๒. สถานภาพทั่วไปของผู้ประกอบการ

๒.๑ จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ประกอบการ จำนวน ๗๙ คน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เพศหญิง มีจำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๐๘ เพศชาย จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๙๑

๒.๒ จำแนกตามอายุ พบว่า มีอายุมากกว่า ๔๐ ปี มากที่สุด จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖๙ รองลงมาอายุอยู่ระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๑๗ อายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๒

๒.๓ จำแนกตามรายได้ พบว่า มีรายได้ ๓๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๘๘ มีรายได้ ๕๐,๐๐๑-๑๐๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๕๑ มีรายได้มากกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๕๙

๒.๔ จำแนกตามสถานประกอบการ พบว่า เป็นร้านขายของที่ระลึก/สินค้าพื้นเมือง/สินค้า OTOP มากที่สุด จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๐๐ รองลงมาคือ ร้านอาหาร จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๐๐ ร้านขายของชำ จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗ ที่พักราคาต่ำ จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔ และบริการพาหนะเข้าร่วมถึงบริการอื่นๆ มีจำนวนเท่ากัน จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๙

๒.๕ จำแนกตามประเภทสถานประกอบการ พบว่า สำหรับลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจ เป็นเจ้าของคนเดียว จำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๖๐ และลักษณะมีหุ้นส่วน จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๐

๒.๖ จำแนกตามพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างอยู่ในอำเภอเมืองมากที่สุด จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔๔ รองลงมาคือ อำเภอหาดุพนม จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๗๘ อำเภอท่าอุเทน จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๕ อำเภอเรณูนคร และอำเภอนาหว้า มีจำนวนเท่ากัน คือ อำเภอละ ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๖๕ เท่ากัน

ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

: กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม

สรุปได้ดังนี้

๑. จำแนกเป็นรายด้าน

บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประชาชน จังหวัดนครพนมโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อยู่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ๓.๖๗ รองลงมาคือมีส่วนร่วมในด้านการร่วมกันปฏิบัติ ด้านการทูลเกล้าฯ ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลางทุกๆ ด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๑ ค่าเฉลี่ย ๓.๒๔ ค่าเฉลี่ย ๓.๑๙ และ ๓.๐๔ ตามลำดับ

๒. จำแนกเป็นรายข้อ

เมื่อจำแนกบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละด้านเป็นรายข้อ พบว่า

๒.๑ ด้านการวางแผนในการจัดแหล่งท่องเที่ยว ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว อยู่ระดับปานกลางทุกข้อ โดยบทบาทการมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๒๙ รองลงมาคือบทบาทการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๖ และมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการวางแผนประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๓ ตามลำดับ

๒.๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมในการประชุมหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๒๑ รองลงมาคือบทบาทการมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๔ บทบาทการมีส่วนร่วมในการเสนอวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๐ และบทบาทการมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๙๖ ตามลำดับ

๒.๓ ด้านการร่วมกันปฏิบัติ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการร่วมกันปฏิบัติโดยภาพรวม อยู่ระดับปานกลางทุกข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ๓.๔๕ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔ บทบาทการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น แจกแผ่นป้าย แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๕ และบทบาทการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๓ ตามลำดับ

๒.๔ ด้านการทํานุบำรุงรักษา พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการทํานุบำรุงรักษาโดยภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการดูแลรักษา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ๓.๔๗ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๗ บทบาทการมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๔ บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริจาคสิ่งของทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อใช้ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๐ ตามลำดับ

๒.๕ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ จากตาราง พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีบทบาทอยู่ในระดับมากทั้งหมด ๔ ข้อตามลำดับดังนี้ บทบาทการมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ๔.๑๑ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมได้ใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๓ บทบาทการได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๐ บทบาทการได้เรียนรู้วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ สำหรับบทบาทการได้รับประโยชน์จากการวางจำหน่าย หรือแลกเปลี่ยนสินค้าพื้นเมือง สินค้า OTOP จากแหล่งท่องเที่ยวฯ นั้น อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๗ ตามลำดับ

ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
: กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม สรุปได้ดังนี้

๑. จำแนกเป็นรายด้าน

บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๗๗ รองลงมาคือบทบาทด้านการร่วมกันปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔ สำหรับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการด้านการทํานุบำรุงรักษา ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๓ ด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๗ , ๓.๑๘ และ ๓.๑๒ ตามลำดับ

๒. จำแนกเป็นรายชื่อ

เมื่อจำแนกบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ละด้านเป็นรายชื่อ พบว่า

๒.๑ ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม โดยภาพรวม ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า อยู่ระดับปานกลางทุกข้อ โดยบทบาทการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๒๔ รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และมีส่วนร่วมในการวางแผนประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ๓.๑๕ ตามลำดับ

๒.๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ๓.๑๖ รองลงมาคือบทบาทการมีส่วนร่วมในการประชุมหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๔ บทบาทการมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๐ และบทบาทการมีส่วนร่วมในการเสนอวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๙ ตามลำดับ

๒.๓ ด้านการร่วมกันปฏิบัติ พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม ด้านการร่วมกันปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ บทบาทการมีส่วนร่วมด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ๓.๗๘ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘ บทบาทการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น แจกแผ่นป้าย แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๗ และบทบาทการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๓ ตามลำดับ

๒.๔ ด้านการทํานุบำรุงรักษา พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการทํานุบำรุงรักษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการดูแลรักษา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๘ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖ สำหรับบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริจาคสิ่งของทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อใช้ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และบทบาทการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๙ และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๗ ตามลำดับ

๒.๕ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยบทบาทการมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ รองลงมาคือ บทบาทการมีส่วนร่วมได้ใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗ บทบาทการได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕ บทบาทการได้รับประโยชน์จากการวาง

จำหน่าย หรือแลกเปลี่ยนสินค้าพื้นเมือง สินค้า OTOP มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘ และบทบาทการได้เรียนรู้วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔ ตามลำดับ

สรุปผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

๑. ด้านการบริหารจัดการ

๑. มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการบริหารจัดการโดยมีการจัดตกแต่งสถานที่ท่องเที่ยว ทำความสะอาด บริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม

๒. มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในรูปแบบจิตอาสา เพื่อร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

๓. มีส่วนร่วมในการประชุมแผนและบริหารจัดการตามแผนการท่องเที่ยว

๔. มีส่วนร่วมในการจัดระบบการรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย ต่อสถานที่ท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

๕. มีส่วนร่วมในการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โดยส่งบุคลากรของหน่วยงานเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

๖. มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม ทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย เครื่องดนตรีไทย เพื่อเป็นการสืบสานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น

๗. มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานโครงการอนุรักษ์พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมมีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน

๒. ด้านการวางแผน

๑. มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนกับชุมชนหน่วยงานภาครัฐหลายฝ่าย เช่น นายอำเภอ วัฒนธรรมจังหวัดและชาวบ้านในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ เช่น การวางแผนจัดระเบียบร้านค้าภายในและบริการรอบๆ แหล่งท่องเที่ยว การทำความสะอาดบริเวณ บ้าน วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญๆ วางแผนจัดทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้สวยงาม สะอาดสร้างความประทับใจกับผู้พบเห็น

๒. มีส่วนร่วมวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ร่วมออกแบบประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ มีการวางแผนประชาสัมพันธ์กับชาวบ้านจัดทำภาคีเครือข่าย วางแผนด้านสื่อวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการจัดโครงการต่างๆ เช่น การทำบุญตักบาตรหน้าวัดพระธาตุพนม จัดทำโครงการฟ้อนรำภูไทเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีการวางแผนระดมชาวบ้านในชุมชนผลิตเครื่องเล่นดนตรีไทยเป็น แคน พิณ โปงลาง วางแผนจัดตั้งศูนย์ทอผ้าในชุมชน เป็นต้น

๓. มีส่วนร่วมในการวางแผนระหว่างวัดกับชุมชนโดยจัดให้มีมีคฤหะนัยไว้คอยบริการในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อช่วยแนะนำให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

๔. มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็นหาแนวทางวิธีการจัดการ วางแผนอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หรือประเพณีเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประเพณีไหลเรือไฟ งานนมัสการองค์พระธาตุพนม ในการวางแผนแบ่งงานหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน การจัดทำเรือไฟ การจัดระเบียบขายของภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

๕. มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็นหาแนวทางวิธีการ การวางแผนอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หรือประเพณีเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการวางแผนแบ่งงานหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน

๖. มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกิจกรรมงบประมาณดำเนินการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๓. ด้านการดำเนินงานและการปฏิบัติ

๑. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ เช่น การจัดทำเรือไฟในประเพณีไหลเรือไฟเนื่องในวันออกพรรษาของอำเภอเมืองนครพนม มีวิธีดำเนินการ มีการแบ่งงานกันไปปฏิบัติอย่างชัดเจน เช่น ฝ่ายจัดหาอุปกรณ์ ฝ่ายจัดทำ ฝ่ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ฝ่ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและการเดินทางเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว งานนี้มีสภารองคํพระธาตุพนมมีการดำเนินงานและการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อย่างชัดเจน เช่น การจัดงานางรำบูชาองค์พระธาตุพนม มีการสลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันดำเนินงานทุกหมู่บ้านจนครบ มีการทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ดำเนินการจัดระเบียบร้านค้าภายในและรอบๆบริเวณวัด มีกิจกรรมน้องใหม่พาไหว้พระและอื่นๆ ที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการปฏิบัติได้

๒. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการปฏิบัติตามนโยบายและวิสัยทัศน์ของแผนการท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม ซึ่งให้ความสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในทุกรูปแบบ

๓. มีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของชุมชน เช่น ร่วมกันแต่งกายชุดไทย ร่วมกันจัดกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น การฟ้อนรำ การละเล่นดนตรีพื้นบ้าน เป็นต้น

๔. มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านที่อำเภอธาตุพนมเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน โดยหาแนวทางในการดำเนินงานและการปฏิบัติที่แตกต่างกันตามลักษณะพื้นที่และความถนัดของคนในชุมชน เช่น กลุ่มจัดทำดอกไม้จันทร์ กลุ่มจัดทำเหรียญโปรยทาน กลุ่มตัดใบตองห่อกละแม เป็นต้น การจัดแสดงสินค้า และแสดงศิลปวัฒนธรรมในอำเภอเรณูนคร การเปิดศูนย์ร้านขายสินค้าพื้นเมือง สินค้า OTOP อาทิเช่น เครื่องดนตรีไทย พิณ แคน โปงลาง ผ้าทอพื้นเมือง ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ในอำเภอนาหว้า นอกจากนี้ยังมีการจัดให้มีมัคคุเทศก์น้อยไว้คอยให้คำแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต่างๆในพื้นที่ และให้บริการอำนวยความสะดวกกับผู้ที่มาเยี่ยมชม

๕. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดตั้งศูนย์เรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม เช่น สถานที่ตั้งของพระธาตุทั้ง ๗ ในจังหวัดนครพนม มีการนำสินค้าพื้นเมือง การแสดงศิลปวัฒนธรรมเพื่อประชาสัมพันธ์ความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัด มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชน เปิดศูนย์ศิลปชีพหัตถกรรมพื้นบ้านให้เข้าชม มีกิจกรรมน้องใหม่พาไหว้พระตามรอยวัฒนธรรมในพื้นที่

๔. ด้านบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข

๑. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมบุคลากรทางการศึกษาให้เข้ามาร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ บำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ให้คงอยู่ตลอดไป

๒. มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวโดยการจัดหา จัดจ้างเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลบำรุงรักษาสถานที่นั้นๆ

๓. มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ความเข้าใจหาวิธีการปรับปรุงแก้ไข เช่น ทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวประทับใจเมื่อได้มาเที่ยวชมสถานที่นั้นๆ และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมกันอนุรักษ์ บำรุงรักษา พัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแบบยั่งยืนและมีคุณค่าตลอดไป

๔. มีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นอันดีงามที่สืบทอดกันมา เช่น มีการรณรงค์ให้ผู้เข้าวัดแต่งกายสุภาพ เมื่อเข้ากราบไหว้สักการะพระธาตุพนม และเมื่อพบเห็นผู้แต่งกายไม่สุภาพจะจัดเตรียมเสื้อผ้าให้เปลี่ยนเพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาวพื้นเมืองไว้ได้

๕. มีส่วนร่วมในการจรรโลงวัฒนธรรมพื้นฐาน เช่น มีการจัดอบรมด้านภาษาท้องถิ่นซึ่งเป็นการรักษาวัฒนธรรมเช่นกัน มีการจัดงานวันภูไทเพื่อให้เยาวชนรักษานบธรรมเนียมประเพณีทางวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ไม่ให้ไปหลงไหลวัฒนธรรมตะวันตก

๖. มีส่วนร่วมในการผลักดันให้องค์พระธาตุพนมเป็นมรดกโลกโดยการบำรุงรักษาความสะอาดบริเวณหน้าวัด การจัดระเบียบร้านค้าต่างๆ ให้อยู่ในบริเวณเดียวกันอย่างเป็นระเบียบ

๗. มีส่วนร่วมกับคนในชุมชนช่วยกันรักษา ซ่อมบำรุงในเรื่องการจัดร้านจำหน่ายสินค้า OTOP ร่วมรักษาประเพณีวัฒนธรรมให้คงอยู่ มีการซ่อมบำรุงเครื่องดนตรีไทย มีการพัฒนาต่อยอดให้เป็นสินค้าพื้นเมืองเพื่อเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

๘. มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวในส่วนที่ชำรุด เช่น วัด โบสถ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต่างๆในพื้นที่

๙. เมื่อพบปัญหาแล้วหาทางแก้ไขในทันที เพื่อรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นไว้ให้มีสภาพคงทนสวยงาม สร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น

๑๐. มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อนำปัญหาที่เกิดขึ้นมารวมกัน และหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นร่วมกัน

๕. ด้านการคมนาคม

๑. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีรถรางไว้คอยบริการชมรอบเมือง รถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง เรือของเทศบาลที่จัดไว้สำหรับนักท่องเที่ยว

๒. มีเครื่องบินวันละ ๒ เที่ยวบิน มีการจัดรถตู้ รถยนต์ไว้คอยบริการแก่นักท่องเที่ยวภายในสนามบิน

๓. มีรถทัวร์ประจำทางเพื่อให้บริการด้านการคมนาคมอย่างสะดวกสบาย

๔. มีการจัดบริการมัคคุเทศก์เด็กนำทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งวัฒนธรรมต่างๆภายในพื้นที่

๕. มีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว

๖. ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชนของแหล่งท่องเที่ยว (เช่น มีร้านขายสินค้า OTOP มีการจัดแสดงร้านค้า)

๑. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและจัดโซนสินค้าเป็นระเบียบ สวยงาม มีการควบคุมราคาสินค้าเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความน่าเชื่อถือ

๒. มีส่วนร่วมส่งเสริมให้มีสินค้าภายในชุมชน ซึ่งเป็นสินค้า OTOP ของท้องถิ่นจัดให้มีสินค้าจำหน่ายของที่ระลึกภายในพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เก็บความทรงจำ

๓. มีส่วนร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมให้ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านมีงานทำ สร้างรายได้ภายในชุมชน เช่น การทำกาดมะขาม การจำหน่ายองค์พระธาตุจำลอง จำหน่ายเสื้อผ้า ภาพถ่าย โปสเตอร์

๔. ส่งเสริมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภายในชุมชน การทำดอกไม้จันทน์ เหยี่ยวโปรยทาน ฉีกใบตองห่อ กาดมะขาม ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มผ้าทอ ผ้าพื้นเมือง กลุ่มผลิตภัณฑ์พื้นเมือง กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มผลิตของฝากที่ระลึกต่างๆ กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

๕. มีการส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนโดยการจัดงาน “ตลาดต้องชม” มีการนำสินค้าพื้นเมือง อาหารพื้นเมือง การจำลองชีวิตพื้นเมือง เครื่องจักรสาน ตะกร้า กระเป๋าถักทอมือ

๖. ส่งเสริมสินค้าพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน บูชาเหยี่ยวพระพุทธรูปและเหยี่ยวที่ระลึกต่างๆ

๗. ส่งเสริมให้มีความร่วมมือสนับสนุนการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในชุมชน

๘. ส่งเสริมให้มีมัคคุเทศก์น้อยคอยแนะนำนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม โดยผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการร่วมกันปฏิบัติ ด้านการทํานุบำรุงรักษา และด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนมีบทบาทในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนมโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีบทบาทด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการร่วมกันปฏิบัติ และด้านการทํานุบำรุงรักษา อยู่ระดับปานกลางทุกด้านเช่นกัน ทั้งนี้อาจเกิดจากการที่ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่มีอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา ทำสวน ทำไร่) จึงทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือเข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็นหรือร่วมวางแผนกับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและหาแนวทางการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเองให้มีความสวยงาม คงทน ถาวร หรือไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ทุกครั้งที่มีการขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ หรือจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีภาระหน้าที่หลักต้องรับผิดชอบในการประกอบกิจการเพื่อทำมาหาเลี้ยงชีพในการดำรงชีวิตประจำวัน จึงทำให้บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อยู่ระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถนัด เหมโส (๒๕๔๘) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารส่วนตำบลต่อการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรม กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดหนองบัวลำภู มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทในอดีต ปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวังในอนาคตขององค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า บทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยทั่วไปอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของคมลักษณ์ สงทิพย์ (๒๕๕๗) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน กรณีศึกษา ตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำตะเคียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐฐา ผิวมา ภัทรพร ทิมแดง และจุฑาวุฒิ จัทรมาลี (๒๕๕๙) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่าชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับปานกลาง เช่นกัน

บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ

จากการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการร่วมกันปฏิบัติ ด้านการทํานุบำรุงรักษา และด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมผู้ประกอบการมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้ประกอบการร้านค้าหรือผู้ประกอบการธุรกิจอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจส่วนตัว หรือรับจ้างทั่วไปตามสถานประกอบการ มีเวลาจำกัดในการทำงานหรือมีการกำหนดเวลาในการประกอบกิจการแล้วแต่สถานประกอบการนั้นๆ จะกำหนดขึ้น จึงทำให้บางครั้งเมื่อมีการขอความร่วมมือหรือขอความคิดเห็นหรือขอเชิญเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเองไม่สามารถเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือได้ทุกครั้งไป ประกอบกับการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว นั้นจะทำงานกันในเวลาราชการเป็นส่วนมากซึ่งเป็นเวลาที่ผู้ประกอบการ ร้านค้าต่างๆ เปิดให้บริการกับลูกค้าเช่นเดียวกัน จึงทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่ครบถ้วนและต่อเนื่องส่งผลให้มีบทบาทการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ ญัตติธนิชา หมื่นหนู (๒๕๕๕) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน:กรณีศึกษา เทศบาลตำบลทะเลน้อยและเทศบาลตำบลพนางตุง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์โดยรวมอยู่ระดับปานกลางและเมื่อแยกบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนมเป็นรายด้านพบว่า ด้านการร่วมกันปฏิบัติและด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ มีบทบาทอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการร้านค้าหรือผู้ประกอบการกิจการทั่วไป ส่วนมากประกอบธุรกิจการค้าขายหรือ ร้านค้าที่มีสินค้าบางรายการสามารถนำไปใช้สนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับการทำนุบำรุง รักษาเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ได้ เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์ การปรับปรุงโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือการต่อเติมอาคาร สถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีความคงทน สวยงาม ซึ่งผู้ประกอบการขายวัสดุก่อสร้าง กิจการร้านขายวัสดุสำนักงาน ประกอบกิจการขายเครื่องสังฆทานหรือแม้กระทั่งประกอบกิจการร้านถ่ายภาพสวยงามตามสถานที่ต่างๆ เน้นที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญในพื้นที่ รวมถึงร้านขายของฝากหรือ ร้านขายของที่ระลึกอันเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกความเป็นวัฒนธรรมของพื้นที่นั้นๆ ไว้ได้อย่างชัดเจนสวยงาม และผู้ประกอบการบางรายยังมีส่วนร่วมหรือมีโอกาสในการเสนอแนะความคิดเห็นกับชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์ บำรุง รักษา พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ได้ในบางครั้งหรือในบางกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญาศิริ ระวีวรรณ ลินจง โพขารี และโอษฐ์ญา บัวธรรม (๒๕๕๘) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวภูหินลาดซ้อฟ้า จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า การมีส่วนร่วมด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีความเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากและบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผู้ประกอบการด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการร่วมกันปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัตติธนิชา หมื่นหนู (๒๕๕๕) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน:กรณีศึกษา เทศบาลตำบลทะเลน้อยและเทศบาลตำบลพนางตุง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมด้านการวางแผนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติกิจกรรมโดยรวม อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม พบว่า ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนมมีประเด็นที่จะเสนอแนะดังนี้

๑. ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรมีการประชุมวางแผนงานที่ชัดเจนโดยให้ตัวแทนประชาชนและผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั้งนี้เพื่อให้การวางแผนจัดการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่และมอบหมายให้ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ไปดำเนินการตามแผนที่วางไว้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านโดยให้ตัวแทนของประชาชนในแต่ละกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเอง

๓. ด้านการร่วมกันปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชนทั่วไปควรมีการประชุมวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกันและมีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเองอย่างชัดเจน เพื่อให้ทุกคนได้เข้าใจตรงกันถึงแนวทางการปฏิบัติเพื่อจะได้นำไปกำหนดหน้าที่ความ

รับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามความถนัดของตนเอง เพื่อการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี และเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่องต่อไป

๔. ด้านการทํานุบำรุงรักษา ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานเกี่ยวกับการทํานุบำรุงรักษา แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัตถุโบราณ อาคาร สถานที่ ที่บ่งบอกถึงความเป็น วัฒนธรรมในพื้นที่ โดยการจัดจ้างคนงานเพื่อดูแลสถานที่ให้สวยงามอยู่เสมอ จัดจ้างเวรยามรักษาความปลอดภัยให้ เพียงพอกับการดูแล รักษาความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น จัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการซ่อมบำรุง จัดซื้อ ต้นไม้ ดอกไม้เพื่อประดับตกแต่งอาคารสถานที่

๕. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ควรมีการแบ่งสัดส่วนหรือการจัดสรรผลประโยชน์ให้มีความ เสมอภาคกัน อาจจะแต่งตั้งเป็นรูปแบบคณะกรรมการกลางเพื่อดำเนินการดูแลผลประโยชน์โดยให้ตัวแทนทุกภาค ทั้งประชาชนและผู้ประกอบการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. การศึกษาวิจัยต่อไป ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่อง“แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมในจังหวัดนครพนม” เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษา บทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม และพบว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม อยู่ระดับปานกลาง ดังนั้นในครั้งต่อไปจึงควรทำการศึกษาวิจัยถึงแนว ทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากขึ้นและเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจภายในจังหวัดให้มีความมั่นคง เพื่อเป็นฐานรากใน การสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ทำให้มีอาชีพ มีรายได้ มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๒. เพื่อเป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีความสวยงาม คงทน ถาวร สามารถเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมของชนรุ่นหลัง ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน” เพื่อจะได้นำผลงานวิจัยไปเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไป
โครงการวิจัยเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
: กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไป

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในข้อความที่เป็นจริง

๑. เพศ ☐ ๑.ชาย ☐ ๒.หญิง
๒. อายุ ☐ ๑.ต่ำกว่า ๒๐ ปี ☐ ๒.๒๐-๓๐ ปี ☐ ๓.๓๑-๔๐ ปี ☐ ๔.มากกว่า ๔๐ ปี
๓. ระดับการศึกษา ☐ ๑.ประถมศึกษา ☐ ๒.มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ ๓.มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า
☐ ๔.อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า
☐ ๕.ปริญญาตรี ☐ ๖.สูงกว่าปริญญาตรี
- ๔.อาชีพ ☐ ๑.ข้าราชการ ☐ ๒.พนักงานรัฐวิสาหกิจ ☐ ๓.ลูกจ้างภาคเอกชน
☐ ๔.ประกอบอาชีพส่วนตัว ☐ ๕.เกษตรกร ☐ ๖.นักศึกษา
☐ ๗. อื่นๆ.....
๕. พื้นที่ศึกษา ☐ ๑.อำเภอเมืองนครพนม ☐ ๒.อำเภอรัตนพนม ☐ ๓.อำเภอเรณูนคร
☐ ๔.อำเภอท่าอุเทน ☐ ๕.อำเภอนาหว้า

ตอนที่ ๒ บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในข้อความที่เป็นจริง

เกณฑ์การให้คะแนน

คะแนน ๕	หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด
คะแนน ๔	หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
คะแนน ๓	หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนน ๒	หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
คะแนน ๑	หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

รายละเอียด	ระดับการมีส่วนร่วม				
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว					
๑. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๒. ท่านมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๓. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
๔. ท่านมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๕. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย					
๖. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๗. ท่านมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
ด้านการร่วมกันปฏิบัติ					
๘. ท่านมีส่วนร่วมด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๙. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๐. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๑. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น แจกแผ่นป้าย แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว					
ด้านการทำบำรุงรักษา					
๑๒. ท่านมีส่วนร่วมกับชุมชนในการดูแลรักษา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๓. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๔. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๕. ท่านมีส่วนร่วมในการบริจาคสิ่งของ ทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อใช้ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					

รายละเอียด	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์					
๑๖. ท่านมีส่วนร่วมได้ใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๗. ท่านมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๘. ท่านได้เรียนรู้วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น					
๑๙. ท่านได้รับประโยชน์จากการจำหน่าย หรือแลกเปลี่ยนสินค้าพื้นเมืองจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๒๐. ท่านได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันจากการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					

ตอนที่ ๕ ข้อเสนอแนะต่างๆ ไป

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบการ
โครงการวิจัยเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
: กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในข้อความที่เป็นจริง

๑. เพศ ☐ ๑.ชาย ☐ ๒.หญิง
๒. อายุ ☐ ๑.ต่ำกว่า ๒๐ ปี ☐ ๒.๒๐-๓๐ ปี ☐ ๓.๓๑-๔๐ ปี ☐ ๔.มากกว่า ๔๐ ปี
๓. รายได้ต่อเดือน ☐ ๑. ต่ำกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท ☐ ๒. ๓๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท
☐ ๓. ๕๐,๐๐๑-๑๐๐,๐๐๐ บาท ☐ ๔. มากกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท
๔. ประเภทสถานประกอบการ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
☐ ๑. ที่พัก (โรงแรม/เกสต์เฮาส์/โฮมสเตย์/รีสอร์ท)
☐ ๒. ร้านอาหาร
☐ ๓. ร้านขายของที่ระลึก/สินค้าพื้นเมือง/สินค้า OTOP
☐ ๔. ร้านขายของชำ
☐ ๕. บริการพาหนะเช่า
☐ ๖. อื่นๆ (ระบุ).....

๕. ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจ

- ☐ ๑.เจ้าของคนเดียว ☐ ๒.มีหุ้นส่วน จำนวน.....คน

๖. พื้นที่ศึกษา ☐ ๑.อำเภอเมืองนครพนม ☐ ๒.อำเภอธาตุพนม ☐ ๓.อำเภอเรณูนคร
☐ ๔.อำเภอท่าอุเทน ☐ ๕.อำเภอนาหว้า

ตอนที่ ๒ บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในข้อความที่เป็นจริง

เกณฑ์การให้คะแนน

คะแนน ๕	หมายถึง	มีส่วนร่วมมากที่สุด
คะแนน ๔	หมายถึง	มีส่วนร่วมมาก
คะแนน ๓	หมายถึง	มีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนน ๒	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อย
คะแนน ๑	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

รายละเอียด	ระดับการมีส่วนร่วม				
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว					
๑. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่างๆในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๒. ท่านมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๓. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
๔. ท่านมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๕. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอวิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย					
๖. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๗. ท่านมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
ด้านการร่วมกันปฏิบัติ					
๘. ท่านมีส่วนร่วมด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๙. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๐. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๑. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น แจกแผ่นป้าย แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว					
ด้านการทำนุบำรุงรักษา					
๑๒. ท่านมีส่วนร่วมกับชุมชนในการดูแลรักษา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๓. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๔. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๕. ท่านมีส่วนร่วมในการบริจาคสิ่งของ ทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อใช้ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					

รายละเอียด	ระดับการมีส่วนร่วม				
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์					
๑๖. ท่านมีส่วนร่วมได้ใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๗. ท่านมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
๑๘. ท่านได้เรียนรู้วิธีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น					
๑๙. ท่านได้รับประโยชน์จากการวางจำหน่าย หรือแลกเปลี่ยนสินค้าพื้นเมือง สินค้า OTOP จากแหล่งท่องเที่ยวฯ					
๒๐. ท่านได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะต่างๆ ไป

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ/ผู้นำชุมชน
โครงการวิจัยเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
: กรณีศึกษาจังหวัดนครพนม

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูลต่อไปนี้ ตามความเป็นจริง

๑. เพศ ☐ ๑.ชาย ☐ ๒.หญิง
๒. อายุ ☐ ๑. ๒๐ - ๓๐ ปี ☐ ๒. ๓๑-๔๐ ปี ☐ ๓. ๔๐ - ๕๐ ปี ☐ ๔. ๕๑ปีขึ้นไป
๓. ระดับการศึกษา ☐ ๑.ประถมศึกษา ☐ ๒.มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ ๓.มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า
☐ ๔.อนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า
☐ ๕.ปริญญาตรี ☐ ๖.สูงกว่าปริญญาตรี
๔. ตำแหน่งปัจจุบัน ☐ ๑. สมาชิก อบต. ☐ ๒.เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ
☐ ๓.กรรมการหมู่บ้าน ☐ ๔.กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน
☐ ๕.ประธานกลุ่ม/ชมรม
☐ ๖. อื่นๆ (ระบุ).....
๕. ชื่อ-นามสกุลผู้ให้ข้อมูล.....
๖. ท่านเคยเข้าร่วมการประชุม/อบรมด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ ☐ ๑.เคย ☐ ๒.ไม่เคย
๗. พื้นที่ศึกษา ☐ ๑.อำเภอเมืองนครพนม ☐ ๒.อำเภอรัตนพนม ☐ ๓.อำเภอเรณูนคร
☐ ๔.อำเภอท่าอุเทน ☐ ๕.อำเภอนาหว้า

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูลต่อไปนี้ ตามความเป็นจริง

ท่าน/หน่วยงานของท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละด้านต่อไปนี้ อย่างไรบ้าง

๑. ด้านการบริหารจัดการ.....
.....
.....
.....
๒. ด้านการวางแผน.....
.....
.....
.....
๓. ด้านการดำเนินงานและการปฏิบัติ.....
.....
.....
.....
๔. ด้านบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข.....
.....
.....
.....

๕. ด้านการคมนาคม(ความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว) เช่น มีการจัดหาพาหนะเดินทาง
หลายช่องทาง.....

๖. ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชนของแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีร้านขายสินค้า
OTOP มีการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า ฯลฯ

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป

ท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในท้องถิ่นให้ยั่งยืน
อย่างไร

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม
อำเภอเมือง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอธาตุพนม

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอเรณูนคร

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอท่าอุเทน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอนาหว้า

ภาคผนวก จ

อำเภอเมืองนครพนม

อำเภอธาตุพนม

อำเภอนาหว้า

อำเภอท่าอุเทน

อำเภอเรณูนคร

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ๒๕๓๓. ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ๒๕๓๙. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๐. กรุงเทพฯ: กองนโยบายและแผน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ๒๕๕๘. ยุทธศาสตร์ท่องเที่ยวไทย. พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐.
- กมลรัฐ อินทรทัศน์และคณะ. ๒๕๔๙. ศักยภาพของไทยต่อการดำเนินการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว. รายงานการวิจัย.
- คมลักษณ์ สายทิพย์. ๒๕๕๗. การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน กรณีศึกษาตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. รายงานการวิจัย.
- จุฑามาศ ไชยศร. ๒๕๓๖. การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดแม่ฮ่องสอน. รายงานการวิจัย.
- จุฑามาศ คงสวัสดิ์. ๒๕๕๐. การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครปฐม ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์. ๒๕๔๒. การวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. ๒๕๓๗. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ. รายงานการวิจัย.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ๒๕๔๐. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร :โครงการวิถีทรรศน์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ๒๕๔๐. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.
- ชนัญ วงศ์วิภาค. ๒๕๔๕. ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.
- ณัฐธินิชา หมื่นหนู. ๒๕๕๕. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลทะเลน้อยและเทศบาลตำบลพนาสูง. รายงานการวิจัย.
- ดรชนันท์ เอมพันธุ์. ๒๕๔๖. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการวางแผนอุทยานและพื้นที่นันทนาการ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ถนัด เหมโส. ๒๕๔๘ . การบริหารส่วนตำบลต่อการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรม (กรณีศึกษา อบต.จ.หนองบัวลำภู) กลุ่มงานวิจัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย.
- อัญญาศิริ ระวีวรรณและคณะ. ๒๕๕๘. การมีส่วนร่วมของชุมชนและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวภูหินลาดช่อฟ้า จังหวัดหนองบัวลำภู. รายงานการวิจัย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. ๒๕๔๙. องค์ประกอบการท่องเที่ยววัฒนธรรม.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. ๒๕๔๘. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนกรุงเทพฯ: เพสแอนด์ดีไซน์.
- ปรีชา แดงโรจน์. ๒๕๔๔. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ ๒๑. กรุงเทพฯ. ไพว์ แอนด์ โพรฟรันดิง.
- แผนพัฒนาจังหวัดนครพนม. พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๐. ฉบับทบทวน (รอบปี ๒๕๖๐). สำนักงานจังหวัดนครพนม.
- พยอม ธรรมบุตร. ๒๕๔๙. เอกสารประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมหาทองมา ใบทับทิม. ๒๕๕๐. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน คลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม. รายงานการวิจัย.
- พรพิมล ปาฐะเดชะ. ๒๕๕๐. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หมู่บ้านป่าสักงาม ตำบลวงแหวน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. ๑๔๕-๑๕๐.
- พรทิพย์ วีระสวัสดิ์. ๒๕๕๑. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กรณีศึกษาชุมชนปทุมจินและชุมชนป้อมเพชร อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
รายงานการวิจัย.

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. ๒๕๕๓. การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เพ็ญประภา เพชรบูรณ์ และ ศศิธร ป่องเรือ. ๒๕๕๗. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่ง
ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จังหวัดนครพนม ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. รายงานการวิจัย.
ภาณุ วรมิตร. ๒๕๔๙. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอเกาะสมุย
จังหวัดสุราษฎร์ธานี. รายงานการวิจัย.

มนัส สุวรรณ และคณะ. ๒๕๔๑. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.
รพีพรรณ ทองหล่อและคณะ. ๒๕๔๕. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการ
ท่องเที่ยว:กรณีศึกษาจังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. รายงานการวิจัย.

ราณี อลิชัยกุล. ๒๕๔๖. ความหมายของการท่องเที่ยว.
รัตนาวดี จุลพันธ์. ๒๕๔๗. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน:
คลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. รายงานการวิจัย.

วีณา ชุ่มบัณฑิต. ๒๕๔๙. การวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
อย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพมหานคร บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. รายงานการวิจัย.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ๒๕๑๓. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. ๒๕๔๙. World Tourism Organization.

สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ. ๒๕๔๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.

สมชาย เลี้ยงพรพรรณ. ๒๕๔๒. การศึกษาแหล่งทรัพยากรนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณ
ทะเลน้อย ทะเลหลวง และทะเลสาบสงขลา. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ. รายงานการวิจัย.

สุภา สุกุลเงิน. ๒๕๔๕. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังการจัดตั้ง
องค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : กรณีศึกษาเฉพาะอ.กระทุ่มแบนจังหวัด
สมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุนทอน ไชสงคาม. ๒๕๕๓. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณศึกษาบ้านเกียดโง้ง
เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. รายงานการวิจัย.

สิทธิโชค วิบูลย์และคณะ ๒๕๕๔. การศึกษาการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญเพื่อการพัฒนา
แหล่งท่องเที่ยวและชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนศาลาแดงเหนือ จังหวัดสมุทรสาคร. รายงานการวิจัย.

วาเรน สมิต อ่างถึงโน ศิริ ฮามสุโพธิ์. ๒๕๓๘. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.

ศิริ ฮามสุโพธิ์. ๒๕๔๓. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
สถาบันราชภัฏเลย.

ศิริจรรยา ประพุดติกิจ. ๒๕๕๓. การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมืองจังหวัดตราดเพื่อ
จัดหาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.

อุดม เขยิกวงศ์. ๒๕๔๘. ของดี ๔ ภาค ชุมชนกลางและภาคตะวันออก. รายงานการวิจัย.

www.nokhonphanom.go.th/nakhonphanom/traval.php

www.sawadee.co.th/isan/nakhonphanom/attractions.htm

www.ismahbaha.blogspot.com

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-สกุล

รุ่งนภา อินทวาท

ตำแหน่ง

นักวิจัย

หน่วยงานที่สังกัด

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การศึกษา

-ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัดและประเมินผลการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

-ครุศาสตรบัณฑิต สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผลงานวิชาการ

ชื่อผลงาน

ความรู้และเจตคติที่มีต่อการวิจัยของบุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง

สถานภาพในการวิจัย

วิทยานิพนธ์

ปีที่พิมพ์

พ.ศ. ๒๕๔๘

ชื่อผลงาน

บทความวิจัยเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับระเบียบการให้ทุนอุดหนุนการวิจัย

ของบุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง เผยแพร่ในวารสารวิจัยรามคำแหง

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ ๑๔ ฉบับพิเศษ ๑ กรกฎาคม -

ธันวาคม ๒๕๔๔

ชื่อผลงาน

บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจในการทำวิจัยของบุคลากร

มหาวิทยาลัยรามคำแหง” เผยแพร่ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการ

และวิจัย ประจำปี ๒๕๕๒ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผลงานวิจัย

ชื่อผลงานวิจัย

ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง

สถานภาพในการวิจัย

ผู้ร่วมโครงการ

ปีที่พิมพ์

พ.ศ. ๒๕๔๗

ชื่อผลงานวิจัย

สำรวจความพึงพอใจและภาพลักษณ์ของผู้ใช้บริการธนาคารออมสิน

สถานภาพในการวิจัย

ผู้ร่วมโครงการ

ปีที่พิมพ์

พ.ศ. ๒๕๔๘

ชื่อผลงานวิจัย

วัฒนธรรมองค์กรมหาวิทยาลัยรามคำแหงในช่วง ๑๒ ปี (พ.ศ. ๒๕๓๗ -

๒๕๔๙) ผู้ร่วมโครงการ

ปีที่พิมพ์

พ.ศ. ๒๕๔๙

ชื่อผลงานวิจัย

การเปรียบเทียบกระบวนการสรรหาอธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ

สถานภาพในการวิจัย

ผู้ร่วมโครงการ

ปีที่พิมพ์

พ.ศ. ๒๕๕๑

ชื่อผลงานวิจัย

แรงจูงใจในการทำวิจัยของบุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง

สถานภาพในการวิจัย

หัวหน้าโครงการ

ปีที่พิมพ์

พ.ศ. ๒๕๕๒

ชื่อผลงานวิจัย

ความรู้เกี่ยวกับระเบียบการให้ทุนอุดหนุนการวิจัยของบุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง

สถานภาพในการวิจัย

หัวหน้าโครงการ

ปีที่พิมพ์

พ.ศ. ๒๕๕๓

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล นันทวรรณ นวลักษณ์

ตำแหน่ง นักวิจัย

หน่วยงานที่สังกัด สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประวัติการศึกษา -รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
-บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ผลงานทางวิชาการและวิจัย

ชื่องานวิจัย การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการและการออกกำลังกาย

สถานภาพในการทำวิจัย ผู้ร่วมโครงการวิจัย

ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๐

ชื่องานวิจัย การศึกษาแนวทางการพัฒนาสโมสรฟุตบอลอาชีพของประเทศไทย

สถานภาพในการทำวิจัย หัวหน้าโครงการ

ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๒

ชื่องานวิจัย โครงการการศึกษาเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา
และส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของไทย
(พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๖๐)

สถานภาพในการทำวิจัย ผู้ร่วมโครงการวิจัย

ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๓